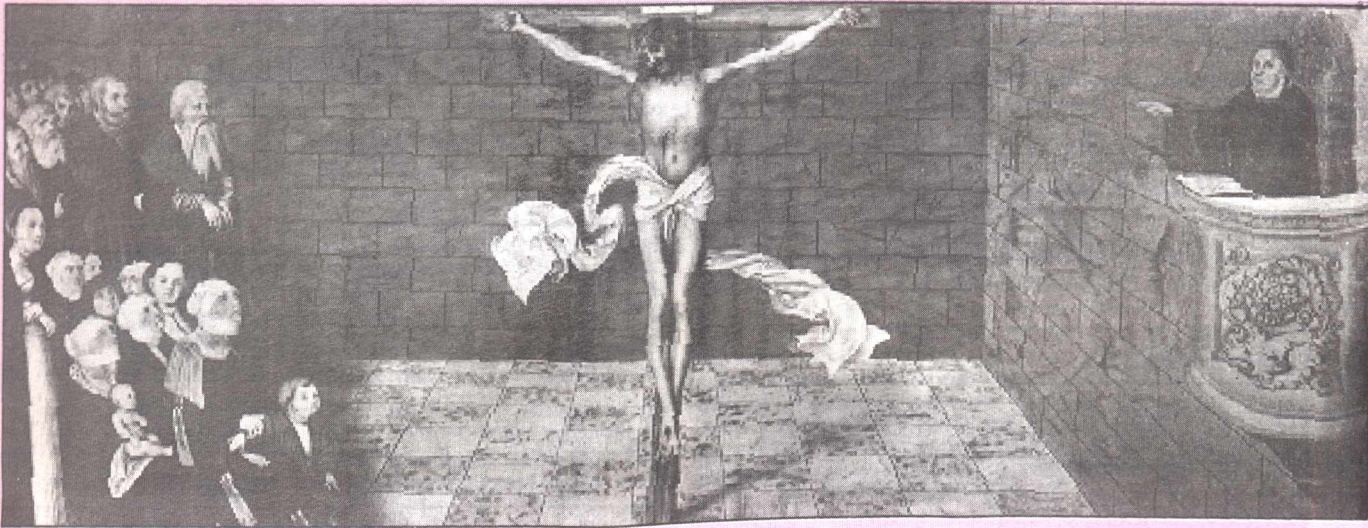

Lelkipásztor

Evangelikus Lelkeszi Szakfolyóirat

A TARTALOMBÓL:

**Nem hiábavaló
a lelkeszi munka**

Az ismeretlen Budapest – Csepel

Tolerancia és misszió

Tanítványok

Értékeink és mértékeink

71

1996/5

TARTALOMJEGYZÉK

Vigyázzatok magatokra és az egész nyájra...

Nem hiábavaló a lelkesi munka – HK – 161

Tanuljunk együtt

Dr. Pásztor János ref. teol. prof.:

Szent János apostol

Mennyei Jelenésekről való könyve 162

Evangélikusok a nagyvilágban

Ribár János: Ekkleziogén poimenika súlyos betegek között 164

Gyekicky János: A Tótkomlósi Evangélikus Gyülekezet 250 éve 167

Pasce pastorem pastorem 168

Kitekintés az ökumené világába

D. dr. Nagy Gyula: Egyházi Világhíradó 169

Révész Árpád: „A baptista örökség kincsesházaja” 172

Kik a baptisták? 173

Lelkész-szemmel

AZ ISMERETLEN BUDAPEST

Csepel – Lehoczky Endre – 174

Papok pünkösdi tükre – Fabiny Tamás – 175

Tanít az egyháztörténet

„Egyházunk egyik nagy reménysége volt”: Révész István

Benczur László – D. Koren Emil – 176

Haubner Máté – Szabó Géza – 177

Budaker Oszkár – Szimon János 179

A teológia szomszédságában

Jungiánus apátság? – Dr. Bodrog Miklós – 181

Szikinger István: Korruptió a rendőrségnél 182

Fórum

Tolerancia és misszió – Béres Tamás – 185

Nézők vagy résztvevők? – Bonnyai Sándor – 186

Dr. Bolyki János ref. teol. prof.: Tanítványok 187

Nem tettek különbséget – különbséget kell tenni!

– Dr. Zsigmondy Árpád – 188

Két ágostonrendi barát disputája újra megelevenedik 191

Az igehirdető műhelye

Pünkösdvasárnap – Kertész Géza – 191

Pünkösdhétfő – Kertész Géza – 191

Szentháromság ünnepe – Gáncs Péter – 192

Szentháromság ünnepe utáni első vasárnap – Széll Bulcsu – 193

Szentháromság ünnepe utáni második vasárnap – Havasi Kálmán – 194

Szentháromság ünnepe utáni harmadik vasárnap – Győri János Sámuel – 195

Szentháromság ünnepe utáni negyedik vasárnap – Nagy Zoltán – 196

Gyülekezeti szolgálat – lelkesi közélet

Bálint László: Visszaemlékezés egy különleges zenés áhítatra 197

Nyugdíjasok egymásközt 198

Értékeink és mértékeink (Beszámoló az idei országos

papné csendesnapról) – Vári Krisztina – 199

Épülő szeretetotthon Kiskőrösön – Szabó Vilmos – 199

Az 1996. évi Lelkipásztor számain, az első borítólapon id. Lucas Cranach oltárképének részlete (wittenbergi városi templom 1547) található. A prédikáló Luther nyitott Bibliából a megfeszített Krisztust hirdeti. A kép tulsó oldalán az igehallgatók: közöttük Luther felesége (Káthe asszony) és kisfia Jánoska (Hänschen). A művész a kor szokása szerint önmagát is megfestette a képen (fehérszakállú öreg). A szárnyasoltár e predellájának kompozíciója az igehirdetésről vallott evangélikus felfogást hirdeti. Egész évben meditációs anyagunk lehet – Luther halála 450. évfordulóján.

LELKIPÁSZTOR

Evangélikus Lelkesi Szakfolyóirat

Megjelenik havonta

Felelős szerkesztő: dr. Hafenschér Károly, 1052 Budapest, Deák tér 4. Tel.: 137-8966

A szerkesztés munkájában a szerkesztő bizottság vesz részt.

Kiadja: a Magyar Evangélikus Egyház Sajtóosztálya, 1085 Budapest, Üllői út 24.

Felelő kiadó: Tóth-Szöllős Mihály

Készült a domiprint® gondozásával. 96/5.

Előfizetési díj: havi 250,- Ft, fél évre: 1500,- Ft, egy évre: 3000,- Ft.

Külföldi előfizetések:

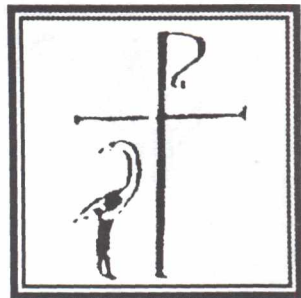
Szomszédos országokba (postaköltséggel együtt): évi 4000,- Ft.

Egyéb külföldi országokba: sima csomagként: évi 35 USD, vagy 52 DEM (postaköltséggel)

légipostával: 48 USD, vagy 72 DEM (postaköltséggel)

ISSN 0133-2821

Vigyázzatok magatokra és az egész nyájra...

Nem hiábavaló a lelkeszi munka!

1Kor 15,58

Húsvét után, Jó Pásztor vasárnapján írom e sorokat, amikor délelőtt az evangéliumból hangzott felénk Jézus Urunk szava, a jó Pásztor önmagára mutató, szolgálatát értékelő mondanivalója, ugyanakkor az epistola a pásztori szolgálat felelősségére utalt, (Pál Efezusban mondott búcsúszavaiból, ApCsel 20,28): „Viseljetek tehát gondot magatokra és az egész nyájra, amelynek őrizőjévé tett titeket a Szent Lélek, hogy legeltessétek az Isten egyházát, amelyet tulajdon vérével szerzett”... Ebben a gondolatkörben biztatás az apostol szava: *Nem hiábavaló fáradozástok az Úrban!*

Hiábavaló! Alig van keserűbb szó a lelkeszi szolgálatban, mint ez. *Hiábavaló* a prédikáció, mint falrahányt borsó lepe-reg az igehallgatókról, *hiábavaló* az evangélium vigasztalása koporsó vagy urna előtt, ugyanolyan reménytelenek, fásultak, vagy csalódtak a gyászoló gyülekezet tagjai, mint azok, akik semmit sem tudnak azok felől, akik már „elaludtak”. Egy-egy vasárnap este, egy-egy munkaév végén, egy-egy presbiteri vagy zsinati ülés után még senki sem érezte: hiábavaló minden szolgálat? Az Őszövetség keserű bölcsének van igaza: Minden, minden hiábavaló. Vanitatum vanitas? Depresszióra hajlamos korunkban és társadalmunkban a lelkesztől sem áll távol ez az életérzés. Pál apostol szava, a feltámadás erejére utalva, igazi pásztori szó. Helyénvaló biztatás. Szükségünk van rá!

Érdemes az egész fejezetet újra elolvasni és így jutni el a csatánáig. Az első vers így hangzik: "Ezettekbe juttatom testvéreim az evangéliumot, amelyet hirdettem néktek, amelyet át is vettetek, amelyben meg is maradtok." Ezután következik a húsvét eseményének és következményének meghirdetése, hogy a címzettek a feltámadás erejében éljenek, szóljanak és cselekedjenek. Az egész fejezet nélkül ez az utolsó vers csak szép aranymondás, nem több, de az egészszel együtt valós következmény. *Gyakorlati applikáció a feltámadás üzenetéhez.*

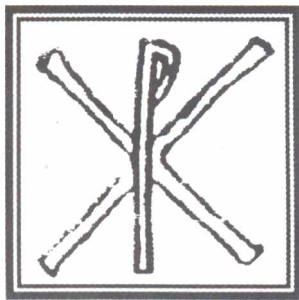
Több teológus meggyőződése: a kereszténység elterjedésének titka, hogy ti. prérítűz-szerűen futott végig a Római Birodalmon, éppen az, hogy tudott valamit mondani a jövőről, a holnapról, s a halál utáni életéről és ennek fényében vált értelmessé ez az élet is, sőt *így változhatott a morál is* és ennek elméleti háttere az *etika is*. A morált nem a szokás befolyásolta, mint a latin szóból (mos, mores) erre következtethetnénk, hanem a jövőkép, az időben és az időtlenül fogalmazható holnap, az örökélet. Azóta is érvényes, hogy magatartásunkat nem csupán a múlt tartja, hanem annak tudata: miféle megyünk, mi vár ránk. Ha a megsemmisülés, a nihil, úgy minden valóban hiábavaló **A MAI MUNKÁNK, SZOLGÁLATUNK:** a keresztény erkölcs is a jövőtől meghatározott erkölcs. Egyszer komolyan kell vennünk már, hogy a helyes sorrend nem ez: etika és utána az eszchatológia, hanem éppen fordítva, először az eszchatológia és *aztán és eszerint az etika*. Rajongás azt mondani, hogy egyáltalán nem határoz meg a múlt, de éppen az a keresztény többletünk, hogy *minket az határoz meg, hogy remény-ségünk szerint az örökélet áll előttünk*. Az örökélet perspektívájából van értelme a lelkeszi szolgálatunknak is, ezért nem hiábavaló fáradozásunk minden múltbeli tapasztalatunk ellenére sem.

Senki félre ne értsen: tudom, hogy az üdvösség útján a döntő már mögöttünk van, de a mi napi szolgálatunkban ez úgy válik mozgató erővé, hogy a jövőben várjuk az előttünk levő feltámadást és örökéletet. *Eppen itt látom még a mai korban a kapcsolópontot is.* Amint a Római Birodalomban Pál korában érdekes volt: mi lesz a jövőben és mi van az élet után, úgy a 20. században, s a 21. század kapujában ismét izgalmas kérdés a jövő. Nem kétséges szerintem, hogy arra figyelnek ma is, aki valamit mond a jövőről. Jövőt, holnapot festő szekták, ítéletet vagy világvégét hirdető csoportok azért nyernek érdeklődést, mert valamit mondanak a jövőről. Ugyanakkor azt látom, hogy nem azért lazul az erkölcs, mert ez a múltból hozott örökség, hanem azért, *mert jövőtlennek érzi magát a ma élő nemzedék.* Eppen itt érzem aktuálisnak Pál merész szavait a végső győzelemről, Jézus haláltgyőző tetteről, ami nekünk is jövőt ígér. Himnikus magasságokba emelkedik az apostol: "Halál! Hol a te diadalod? Hol a te fullánkod? Hála az Istennek, aki nekünk a győzelmet adja!" E nélkül a reménység nélkül valóban hiábavaló, üres a hitünk, a prédikálásunk, minden szolgálatunk. Azt hiszem, értem, miért beszél Pál minden spekuláció helyett így: *legyetek szilárdak, rendíthetetlenek, buzgólkodjatok az Úr dolgában!* Krisztus győzelme és a feltámadás reménysége nélkül mindez üres moralizálás volna, esetleg katonás fegyelmező parancs, szigorú utasítás, *így azonban érthető, megalapozott kívánság.* Elkecsereedett, csalódott, fáradt, kiüresedett lelkesztetvérek, ne a múlt, ne is a közelmúlt, a múlttétre néztek csupán, hanem előre, s próbáljatok a feltámadás és örökélet perspektívájába beállítani minden szolgálatot! Így megszinesedhet minden, új fénybe kerül minden fáradozásunk. Az elmúlt hosszú tél végén volt egy szakasz, amikor már egyszer elvonult a hó, de még a tavasznak nyoma sem volt, minden nagyon szintelen, kietlen, lehangelő volt a természetben. S aztán hirtelen kisütött a nap és meleg lett a levegő, és színessé vált az egész természet világa. Ilyesmit érzékelek Pálnál: szürke hétköznapijainkat, szintelen szolgálatainkat húsvét meleg fényébe állítja s egyszerre kedve van az embernek élni s örömet lel a legapróbb szolgálatban is.

Döntő kérdés a szolgálati évek elején, közepén és a végén is: *Hiábavaló vagy nem hiábavaló fáradozásunk, lelkeszi munkánk?*

Nem feledjük a hiábavaló kifejezés eredeti görög szavát: *kenosz=üres*. Talán nincs nagyobb kísértése a mostani századvégnek mint ez az életérzés: üres, minden üres, az élet is üres, mi az értelme az egésznek? S ha üres, úgy éljünk napról napra „legyen meg a napi színes TV-műsor és a hamburger” – ahogy Amerikában mondják – „és ne piszkáljanak erkölcsi kérdésekkel, felelősséggel és minőségi étellel”. Ne áltassuk magunkat: ez az életérzés valójában tőlünk sem áll távol. Ezért kell tudatosítanunk, hogy *mi nem egyszerűen e világban élünk, hanem az Úrban, Urunk erőterében:* Benne nem hiábavaló fáradozásunk. S most térjünk ismét a fejezet elejére. Pál mindezt nemcsak másoknak mondja, hanem magáról is így vall: „Isten kegyelméből vagyok ami vagyokok, hozzájáruló kegyelme nem lett hiábavaló, sőt többet fáradoztam, mint a többiek mindnyájan, de nem én, hanem Istennek velem való kegyelme.”

H.K.

Tanuljunk együtt

DR. PÁSZTOR JÁNOS ref. teol. prof:

SZENT JÁNOS APOSTOL MENNYEI JELENÉSEKRŐL VALÓ KÖNYVE¹

Reformátoraink az Isten Igéje felfedezésének – e felfedezésnek a hit és az üdvösség útjára vonatkozó jelentősége – felismerésének örömeiben, és e felfedezések kimunkálásában nem tudtak igazán szembesülni az Újszövetség csodálatos utolsó könyvével, és annak az Egyház életére való jelentőségével. Sem *Luther*, sem *Kálvin* nem magyarázta ezt a könyvet². Ennek későbbi korokra kellett maradni azért is, mert abban a korban még nem álltak rendelkezésre bizonyos történelmi és irodalomtörténeti ismeretek, melyek nagy segítséget nyújtottak a későbbi korokban a könyv magyarázatához. De ennek következménye részben az is, hogy e magyarázatot annyi félreértés és félremagyarázás kísérte. Ilyen félreértés például az, mely e könyvet az utolsó idők *menetrendjeként* értelmezi, és ezt az értelmezést dogmává teszi. Akik így értik, néha próbálnak vissza is tekinteni, hogy felfedezzék bene az egyháztörténelem lefolyását³. Mások kizárólag a jövőt keresik benne. Ebben valóban igazuk van, mert az embert megszólító Isten a legelső kijelentések óta az ember tekintetét ígéreteivel és hívó-küldő szavával a jövő felé irányítja. Ez így volt már az Ótestamentumban, ahol egy bizonyos történelmi helyzetben kijelenti a próféta Isten akaratát, mely minden esetben nyitás a jövő felé. A próféta elsősorban nem jövőmondó, hanem a jelent feltáró, melyben Isten a jövődőt készíti. A Jelenések Könyvét is szokták prófétai könyvnek nevezni. Ez az utóbbi értelemben helyes elnevezés. Ez a könyv nem jóslás, hanem a jelenre nézve ad reális látást. Ehhez az – Ige és a Szentlélek által létrehozott – realitáshoz azonban hozzátartozik a jövődő.⁴

Ebből következik, hogy rosszul teszi az, aki a könyvben annak a pontos leírását keresi, mi mikor következik be, és így a könyvet – a már említett módon – *eschatologikus menetrendként* kezeli. Pl. mikor és hol lesz az ezeréves birodal-

lom? Azt kell keresni ebben a könyvben, hogy *mit mond az életről, a történelemtől, annak struktúrájáról és mozgástörvényeiről (dinamikájáról)*. Mert itt ezekről van szó. A Pathmos szigetére bezárt Látnok előtt kitárul a világtörténelem.⁵

A könyv az apokaliptikus irodalom nyelvét használja. Ezzel az irodalommal találkozunk már az Ószövetségben is elsősorban *Dániel*, *Zakariás* és több más próféta könyveiben, és a többi keleti nép irodalmában is. De kétezer éve ezeket a stílusformákat hordozó irodalom nagyon elterjedt volt a kanonikus könyveken – a szoros értelemben vett Szentírás – kívül is. A reformáció által csak hasznos olvasmányoknak és nem a Szentírás részének tekintett iratok⁶ között több az apokaliptikus jellegű írás. A kortársak tehát jobban ismerték ezt a nyelvet, mint a mai ember. Angyalok tömegei, gonosz fenevadak, titokzatos alakok mutatkoznak és mozognak itt, és titokzatos számrendszerek között végzik tevékenységüket.⁷

A könyv témájához – mely a *történelem és az örökkévalóság találkozása* – ez a nyelv rendkívül alkalmas. Itt ugyanis pontosan erről van szó: a mindennapi tapasztalatok világába belép a láthatatlan, megfoghatatlan Isten, aki Krisztusban láthatóvá és megfoghatóvá lett (1Jn 1,1), hogy új élettartalmat adjon, és erőt közöljön annak megvalósítására. Itt a *megfoghatatlan hétköznapi realitássá lett, mert az isteni beavatkozás Krisztusban már megtörtént*. (Szemben a kor apokaliptikájával, mely erre a beavatkozásra vár.) Ezekről a kimondhatatlan dolgokról jól lehet a képek ezen csodás nyelvén beszélni.

Az Ószövetséget ismerő ember azt is felfedezheti, hogy ez a könyv mennyire az Ótestamentum, különösen a *Zsoltárok Könyve* nyelvére épít. Visszakapcsol az ószövetségi Isten-népe életébe, és ugyanakkor előre visz a Krisztusban megvalósult és megvalósulásban lévő új élet felé.

¹ Ez a könyv címe az 1590-es Károli-Bibliában. Károli az alábbi bevezetőt adja a könyvhöz. "E Könyvben meg-íratatik állapotja az Anyaszent-egyháznak, az időtől fogva, melyben János e' Könyvet írta (tudniillik vége felé a' Domitizianus Császár' birodalmának, az az Kristus' születése után 96. esztendőben) mind e' Világ végéig." Ebben a mondatban azt mondja ki Károli, amit e könyv olvasói és magyarázóinak gyakran elfelejtettek. Ennek kifejtése az alábbiakban következik.

² Otrókési Főris Ferenc, *Furor Bestiae* c. műve, melyben a magyar gályarab prédikátorok szenvedéseiről ad számot, hogy az akkori szenvedésekben megértette a könyv egyik fontos mondánálóját: a jelenvaló világ struktúrájához a fenevad dühöngése és Krisztus uralma egyaránt hozzátartoznak.

³ Így pl. vannak, akik a 2-3. fejezet hét levelének hét gyülekezetét – az egyháztörténet hét nagy korszakát vélik felfedezni.

⁴ Ulrich B. Müller, *Die Offenbarung des Johannes*. (Gütersloh: Gerd Mohr-Echter Verlag, 1984) p 29. Nemcsak a jelen, de a jövő is, nemcsak a jövő de a jelen is.

⁵ Hubert Ribbt, *Offenbarung des Johannes*. (Würzburg: Echter Verlag, 1986) 8ff.

⁶ Ezeket Károli is lefordította, de csak az egészen korai kiadások tartalmazzák. A római kat. kiadású Bibliák ma is a történeti könyvek és a szent iratok (tanító könyvek) közé sorolva adják. Érdek itt a Dn 3,24-90 betoldás a 3.23 és 24 közé.

⁷ Egy példát a számokra: a *hetes* szám az ókorban a teljességet jelenti. Így a hét gyülekezet a teljes egyház. Könyvünk egész struktúráját a hetek sorozatai jellemzik.

Tartalmát közelebből szemlélve, mondhatjuk a következőket:

1. A legfontosabb mondanivalója – ami a teljes Írás bizonyágátételével összhangban van – hogy a világ a kezdettől – az Alfa ponttól – megy a végső kibontakozás – Omega pont – felé. E mozgás középpontjában áll a Krisztus-esemény. Ez a végső kibontakozás magában foglalja az ítéletet és az új ég és új Föld kezdetét.

2. A levél felépítése a hetes sorozatok egymáshoz való kapcsolódása. A hét gyülekezethez szóló hét levél az egész Egyházat szólítja meg. Majd az istentisztelet során kerül sor a hét pecsét felbontására. A hetedik pecsét felbontásából bontakozik ki a hét trombitász, majd kerül kiöntésre a harag hét pohara. Közben zajlik a történelem. A küzdő egyház szorongatások között van, de ugyanakkor mennyei erőforrásai vannak: részese Isten dicsőítése, erőket közlő (Zsolt 138,3) szolgálatának (1,4,5,7,12,15,19,22. fejezetek).

A hetes sorozatok egymásba kapcsolódása a Teremttség és a Teremtő egységéről beszél. Nem időrendi sorrendben megvalósuló eseménysorozatról van szó, hanem az események szerkezetéről. Az öt főrész dinamikus szimmetriákat mutat: I. főrész (2-3. fejezet) beszél a földön küzdő Egyházzal, az V. (21-22. fejezet) pedig az Új teremtésről, a II. főrész (6-8. fejezet), a történelem mozgásainak summáját a IV. főrész (14,6,20,15) pedig a démoni erőket felszámoló ítéletet tárja elénk. A III. főrész (8,-14,4) adja a középpontot: a tengelyt, mely körül a döntő események – a Krisztus-esemény: Inkarnáció (12.). és annak következményei: az Eklézsia megjelenése és benne Krisztus hirdetése – végbemennek. Ezekben az eseményekben Isten népének szenvedése, a szentek hűsége, a gonoszság erőinek tombolása a Teremtő és Megváltó Isten Krisztusban megvalósuló uralma alatt állanak előtűnk, hívnak és erősítenek Isten dicsőítésére és küzdelmekben való hűségére.

3. Az Univerzumnak Jézus Krisztus az Ura (1,20a), aki a megöletett Bárány, aki egyedül méltó arra, hogy kibontsa, azaz megvalósítsa, és megmagyarázza történelem hétpecsétetes titkos könyvét (5,1-14). Más szavakkal: Jézus Krisztus ÚR! – ahogy azt az apostoli egyház hirdette és vallotta (1Kor 12,3, Fil 2,11).

4. A Krisztus uraságáról és annak a történelem számára való relevanciájáról szóló hír a mennyei istentiszteletben hirdetik ki, melynek a földön tartott istentisztelet szerves és elengedhetetlen része, mint az Egy Egyetemes (Katholikus)⁸ Egyház istentisztelete. Ahol a "kicsiny nyáj" e jelenvaló világban Istent dicsőíti, tudhatja, amit csinál, az a világtörténelmet alakító-formáló tényező. Az a tény, hogy van egy nép, mely a Megöletett Bárány dicsőítésére összegyűl, hozzátartozik a jelenvaló világ belső lényegéhez (struktúrájához).

5. A levél megírásakor – a végső kibontakozást megelőző időben (az utolsó időkben) – a démoni erők pusztító módon jelen vannak a történelemben. A fenevad dühöngése is a történelem struktúrájához tartozik. A hívő embert nem éri meglepetésként, hogy nemcsak egy politikai rendszerben dühöng a gonoszság, hanem ez a „jelenvaló gonosz világ” része. De a hívő ember azt is tudja, hogy a Gonosz már legyőzött, és tapasztalható pusztítása a már halálra sebzett fenevad végső dühöngése.⁹ Ennek a gonosznak a hatalma tehát nem egyenlő az Istenével. Az Istenben bízó ember tudhatja, hogy élete

jó kezében van. Nincs itt tehát az az abszolút dualizmus, amit Zaratusztra (Zoroastér) ősi perzsa vallása tanít, mely szerint a világtörténelem a két egyenlő hatalmú isten birkózásában megy végbe. Itt a Bárány, aki Juda győzelmes Oroszlánya is (5,5), a világtörténelem kavargása idején is Úr.

6. Az a tény, hogy a könyv a történelem dinamikáját hivatott magyarázni, teszi érthetővé azt is, hogy egy egy jelenetet, vagy annak szereplőit saját korukban vélték felismerni. Lássunk erre két példát.

a) A 13. fejezet végén jelenik meg a csodálatosan szóló és nagyhatalmú fenevad, akinek a száma 666. Bármennyire nagyhatalmú is, de a száma nem lehet HÉT, ami a teljességet jelentené. Még ha összeszedi is magát, csak 6 – az adott esetben 3x6 marad. A számokat különféle betűrendszerekben ráolvasták már Néróra, Hitlerre, Sztalinra és másokra is. Valóban a számokkal való manipuláció nélkül is: a diktátorok bármennyire is erőlködtek, vagy akarták elhitetni mindenki vel, hogy ők a tökéletesek ez nem sikerül. Isten-imitálásuk kudarca van ítéle.¹⁰ Így a 666 valamennyiükről beszél.

b) Nézzük most ugyanezt a 12. fejezet drámai eseménysorozatában: Itt az Inkarnációról, az Ige testteléséről van szó. A „nagy jel” a napba öltözött asszony, aki a Gyermekek életet ad. Az üdvösséget a Gyermekek hozza¹¹ de az Asszony és Gyermekek összetartoznak. Az Asszony hozza világra a Gyermekeket, akire már születése pillanatában a halál leselkedik. Nyilvánvaló itt az Inkarnációra és a Heródes okozta veszedelemre való utalás. De itt sem csupán egy történelmi eseményről, hanem annak következményeiről is van szó. Isten Választott Népéből született a Gyermekek, anyja Szűz Mária, a theotokos. Arról nem szükséges vitatkozni, vajjon itt Máriáról, vagy az Istennépét szimbolizáló nőalakról van szó. Egyértelműen mindkettőről.¹² A Napbaöltözött asszony a 12 csillagból álló koronával nyilvánvaló utalás az őszövetségi istennépére. E nép gyermeke a názárethi Mária. A 13-15. versek szerint a történelem minden korszakában üldözi a sárkány az asszonyt. Isten mindenkor népének szent feladata és boldog kiváltsága, hogy a történelem minden időkében beleszülje a Gyermekeket a világba. A testtelés következménye, hogy van Egyház, mely sok megpróbáltatás között tölti be küldetését és állítja Krisztust a társadalom elé. Az ezzel kapcsolatos küzdelem, csakúgy mint az istentisztelet, mennyei és földi erőket egyaránt átfog, és része a történelemnek.

c) A 20,1-11. versekben olvasunk az Ezeréves Birodalomról. Amit eddig mondtunk a Jelenések Könyve értelmezéséről, talán önmagában is elég annak felismerésére, hogy az értelmezés, mely szerint az Ezeréves Birodalom a történelem meghatározott idejében és helyén politikai értelemben fog megvalósulni, ellenkezik az egész könyv, sőt az egész Újszövetség tanításával¹³. Krisztus nemcsak szolgálata kezdetére nézve utasította el a kísértést, hogy politikai értelemben legyen uralkodó.

E könyv bennünket is segít Isten előtt való hódolásban, az Istent, dicsőítő élet szépségének és erőforrás jellegének, ezzel együtt Krisztus és az Egyház titkának megismerésében. Erősíthet minket, hogy merjünk szembeállni akár fenyegetés, akár hamis tanítás akarna bennünket Krisztus útjáról eltántorítani, és biztat, hogy hűséggel, Krisztusról tanuskodó élettel várjuk az Ő dicsőséges megjelenését.

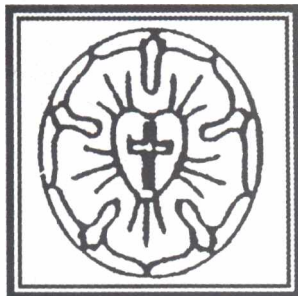
¹⁰ Jacques Ellul, *Die Offenbarung des Johannes - Enthüllung der Wirklichkeit*. (Neukirchen-Vluyn: Neukirchener Verlag, 1981) pp 87f.

¹¹ A 10. v.-ben olvassuk az erre vonatkozó doxológiát, amelyik a Könyvnek pontosan a közepén helyezkedik el: előtte 205 vers utána 207. Ellul, i.m. 245. Jegyzet.

¹² Peter Busch, *Apokalypse 12 und die religiongeschichtliche Egegesse*. Ein Text und seine Auslegungsmethode. (Heidelberg: 1995) Doktori értekezés.

⁸ Hangsúlyozni kell, hogy a katolikus szót itt az első magyar református hitvallás (Debrecen-Egervölgy) – mely a CONFESSIO CATHOLICA címet hordozta, – értelmében használjuk. A reformátorok, köztük a magyar Melius Juhász Péter és Alvinczy Péter hangsúlyozták, hogy egyházunk katolikus egyház.

⁹ O. Cullmann: D-Day és V-day A 2. világháború végén.

Evangelikusok a nagyvilágban

RIBÁR JÁNOS:

Ekkleziogén poimenika súlyos betegek között

(Elhangzott Szegeden 1996. április 12-én az "Együtt a rák ellen" konferencián, amit a Magyar Tudományos Akadémia Területi Bizottsága, a Szegedi Akadémiai Bizottság rendezett.)

Amikor ösztöndíjas diák voltam Erlangenben az ottani teológiai fakultáson, nagyon kevés időt töltöttem el az egyetem padjai közt, mert az erlangeni kórházban voltam, de nem mint beteg, hanem mint tanuló az ottani gyakorlati professzorom vezetésével. Húszan vehettünk részt a kiképzésen, 19 német teológushallgató, azaz lelkészjelölt, egyedül én voltam már gyakorló lelkész, és két vezetőnk volt, egy főorvos és az említett professzor. Gyógyíthatatlannak tartott betegeket hallgattunk meg. A két vezető folytatatta le a beszélgetést velük – mintegy 15-30 percben és utána jött a neheze. Nekünk kellett a beszélgetéseket analizálnunk. Mit vettünk észre, mit nem vettünk észre, milyen benyomás volt bennünk, mi az, ami felűnt vagy nem tűnt fel... Egy teljes szemeszteren keresztül vettem részt ezen a klinikai Seelsorgeausbildung-on, s akkor még álmodni sem mertem volna, hogy Magyarországon valamikor egyáltalán hivatalos dialógus alakuljon ki orvosok és lelkészek között. Persze nem állítom, hogy ez a dialógus most már szerteágazó és bonyolult, de valami mégis van.

Ósi oka is van megszólalásomnak, nevezetesen az, hogy valamikor a történelem ősködében, régmúltjában az orvos és a pap egy személyben végezték ténykedésüket. Valamikor összetartoztunk. Később differenciálódásra került sor, de még mindig megvolt közöttük egy bizonyos összhang, összműködés, összjáték. Majd amikor a történelemnek olyan korába értünk, amikor *kezdve a világnézeti izmus fontosabbá vált, mint a bajba került, betegé vált, az élet múlandóságának útjára került vagy kerülő ember, akkor kezdett az orvosi és a papi hivatás kontroverziába kerülni egymással. A két hivatás kapcsolatában először világnézeti ellenségeskedés volt jellemző, majd közömbösség, kölcsönös érdektelenség, és ezt sokféle szellemi mellék- és vadhajítás árnyékolta be. Talán az utóbbi években – Nyugaton évtizedekben – mintha újra kezdődött volna bizonyos közeledés a megmerevedett frontok között, s ennek egyik jele, hogy legalább nagyobb városokban Magyarországon is megjelentek a „kórház-lelkészek”, s ahol erre mód nincs, a parókusban, plébánosban igyekeznek poiménikával foglalkozó szakemberek tudatosítani ezt a feladatot, de itt még roppant nagy hiányosságokat kell leküzdeni. Ez a feladat nem pusztán lelkesedésből fakadó vállalkozás, hanem ennek tudománya van, amit a legújabb korban az USA-ban kezdtek kifejleszteni, és úgy is nevezzük, hogy CPT (Clinical Pastoral Training – és ennek számos változata, ennek történetére nem térek ki). Annyit talán szabad felidézni, hogy kb. 1925-ben kezdődött a keresztyénség történetében a keresztyén lelkigondozás új szakasza, egy bizonyos Anton Boiset úrral. Kevésbé ismert a neve még un. szakemberek között is, de ez*

nem változtat azon a tényen, hogy ő élt át valami nagyon fontosat betegsége és klinikai kezelése során és ebből a kórházi élményből lett egy poiménikai mozgalom. Tehát ő maga is páciens volt éppen az egyik klinikán, és ott találkozott a hagyományos egyházi lelkigondozással, személyesen megtapasztalta az azzal összefüggő hiányérzetet, s azon kezdett el töprengeni, hogyan lehetne a lelkigondozás gyakorlatát megjavítani, s így született meg a híres tétel: „Nem holt szövegekből, hanem élő dokumentumokon kell tanulni.” Tehát nem elég az, ha valaki ilyen témájú előadásokat hallgat, nem elég a témaspecifikus olvasás, hanem – visszatérve a diákjai közé – kiadta a jelszót: „irány a klinika”, mert ott kell megtapasztalni azt, hogy a betegnek mire van szüksége. Ezt a CPT-t pár évvel később, az 50-es évek elején a német evangélikus szakemberek, un. gyakorlati teológusok karolták fel és mélyítették el, de magában az USA-ban is továbbfejlesztették és később lett belőle CPE (Clinical Pastoral Education), azaz a „tréning” szót, ami kezdett mechanikussá válni, leváltották a „(be)tanítással”, de már a Klinikán.

A speciális kiképzés során a lelkigondozók megtanulhatják a következőket:

1. meglátni a beteget a maga helyzetében (érzelmi feszültségeivel együtt),
2. lélekben is teljesen odamenni hozzá (legyőzve a szorongásból fakadó távolságtartást),
3. a lelkigondozás egyik nagyon fontos része, amit be kell gyakorolni, a viselkedést és magatartást a betegség mellett,
4. mindezek keretében jelentős szerepet kap az önmegtapasztalás, azaz tudásunk ne csupán másoktól átvett legyen, hanem saját tapasztalataink segítségével alakítsuk ki azt,
5. a másik, a páciens, a beteg átélése, megtapasztalása, hogy ne csak önmagunk körül forogjunk.
6. a másik megértése (ami nem kell mindig, hogy egyetértést jelentsen, de jelentse a megértést),
7. elkísérése a betegnek, azaz annak a biztosítása, tudatosítása, hogy nem hagyjuk magára. Már önmagában véve az is egy terápium, ha a kiszolgáltattott beteg tudja, hogy van a számára legalább egy ember, aki azt mondja: jövők, veled tartok.

Ezekről a tételokről szakmai körökben természetesen nagyon részletesen lehet és kell beszélgetni, s az anyag elsajátítása gyakorlás közben történik, hiszen itt elsősorban nem a tananyag mennyisége a döntő, hanem egy speciális lelkületnek a kialakítása, amire számos példát idézhetnék a Bibliából, de elsősorban a Názáreti Jézusra hivatkozhatok: egyáltalán nem véletlen, hogy még istenfiúi képessége birtokában is megkérdézi a beteget: „mi akarsz, hogy veled cselekedjem?” (Jn 5,1 kk). Ezt egy nagyon súlyos betegről kérdezte, aki már 38 éve feküdt ott bénán egy tóparton.

A lelkipásztori beszélgetésről

A lelkigondozás több, mint a beszélgetés. A beszélgetés a *verbális dimenziót* tartja a legfontosabbnak. De lelkigondozás nemcsak beszélgetéssel, azaz verbális módon, hanem non verbális módon is történik. Akár sokat, akár keveset beszélünk, ez a non verbális dimenzió mindig nagyon fontos a súlyos betegek között, sőt gyakorta fontosabb, mint a verbális. A non verbális dimenzió a döntési mező. Itt dől el, hogy egy találkozás, látogatás lelkigondozóivá válik-e vagy sem. A non verbális rész a kimondott szavak jelentésén túl mindent magába foglal. S ez nagyon sok: ami a szavak jelentéstartalmán túl van – amit meghall, meglát, amit (kezével) megérez, amilyen szagot/illatot érez, vagyis a testi egzisztencia egésze jelzi a másik ember közelségét. Szemünkkel megfigyelhető lesz a mozgás, a másik testtartása, tekintete, ujjainak mozgása, de a ruházata, s a környezete is. Fülünkkel pedig meghallható a hangszín, a beszédtempó, a dialektus, a szókincs, sóhajok és nevetések, és a közbülső hangadások.

Elmondhatatlanul sok mindent közölnek az emberek érintkezéseik során a másikkal, egymással. Elmondhatatlanul sok mindent kifejeznek az emberek érintkezéseik közben: elutasítást, szorongást, distanciát, szeretetet, vágyat, türelmetlenséget. A nem verbális kommunikáció sokkal intenzívebb is, mint a verbális. Szemünkkel sokkal gyorsabban veszünk észre dolgokat, jelenségeket, mint ahogy a szavakat meghalljuk. Egy kapcsolat minősége a másik arcán és tekintetén válik láthatóvá számunkra, sokkal erőteljesebben, mint verbális szinten. Testünk közvetlen közlései meggyőzőbbek, mint szavaink gondolatisága. A nem verbális kommunikáció a megbízhatóság, ráhagyatkozás magasabb fokát képes elérni. Bár a verbális kontaktus lehetővé teszi számunkra, hogy gyorsabban és könnyebben reagáljunk a másira, de jóval kevesebb belső részvételt igényel tőlünk. S könnyebb más embereket verbális kifejezésekkel megtevesztetni, mint nem verbálisokkal.

Bizonyos érzéseket csak nem verbális módon lehet kifejezni. Számos olyan helyzet van, ilyen a szorongás, szégyenkezés vagy ellenségesség, amikor az emberek nem találnak szavakat arra, mit éreznek.

A nem verbális raport megkezdődik már az üdvözléssel és a leüléssel. Csak a nem verbális testi szignálok jelzik számunkra, hogy mennyire szabad közel jönnünk a beteghez, hol a tiszteletben tartandó határ. Ha túlságosan közel van a székem a betegágyhoz, vagy ha túlságosan messze van, akkor az már gyakran eldönti a kapcsolatunk negatív jellegét. S a helyes beszédtempót is csak akkor találom meg, ha a másik beszédtempója és az én beszédtempóm között kialakul a harmónia egy bizonyos foka. Ha valaki túl lassan beszél, kínos csendek keletkeznek közben, ha valaki pedig túlságosan gyorsan beszél, akkor pedig lerohanja a másikat. Csak ritkán fordul elő az, hogy valaki megmondja, lassabban vagy gyorsabban kellene-e beszélni, de ezt a kívánságukat kisugározzák. A lelkigondozónak ezt a szignált jól kell tudni érzékelnie és meg kell szívélnie.

Nyilván további részletekbe nem mehetünk bele, részben, mert az igen tisztelt jelenlevők mindezzel tisztában vannak, ezzel a pár perces betéttel csak jelezni kívántam, hogy a szokványos, avagy tradicionális ekklezológén megközelítés helyett már évek óta felbukkant egy más fajta egyházas megközelítése a betegeknek.

Forrásaink

Kettős forrásra támaszkodva kívánunk szolgálni a súlyos betegek között, vagyis *egyrészt* a világi kutatásokra, azaz a természettudományos eredményekre támaszkodva kívánjuk beszerezni a szükséges információkat, *másrészt* pedig a rendelkezésünkre áll egy olyan szellemi koordináta rendszer, amibe behelyezhető a bamba jutott ember is, azaz a Biblia valósága. Természetesen nem kívánom részletezni a helyes bibliaértelmezés és alkalmazás kérdéseit, csupán jelezni sze-

retném, hogy itt sokkal többről van szó, mint citátumok szívtelen idézgetése. Itt egy spirituális koordináta rendszerről van szó, amiben elhelyezhetem az olyan kérdéseket, mint a bűn, a szenvedés, a halál, a gyász, az élet értelme illetve értelmetlensége, azaz elhelyezhetek minden fontosabb, az emberi élet számára nem könnyű kérdést.

A forrásaink egyike természetesen a modern lélektan témaspecifikus kutatásai, mint pl. E.Kübler-Ross fáziselmélete, amit elsősorban célzott beszélgetései, éppen rákos, illetve súlyos, gyógyíthatatlannak tartott betegekkel folytatott beszélgetései során alakított ki, tehát megfigyelésekre épül. Elsősorban a *Was können wir noch tun?* című, németül 1980-ban megjelent művére gondolok, amiben éppen a nagyon súlyos betegekről van szó, azokról, akiknél az emberi értelemben vett gyógyulás reménye minimális. A részletkérdésektől el kell tekintenünk, de nyilván alaposan szembe kell újra és újra nézni azokkal a kérdésekkel, amelyek itt kikerülhetetlenül vetődnek fel, mint pl. az élet értelme, halál értelme, vagy pl. az a kérdés, hogy megmondjuk-e a betegnek az igazságot, vagy mit feleljünk az olyan kérdésekre, hogy miért éppen velem történnek ilyen dolgok... A lélektan szakmai kérdéseket képes felvetni és kutatásokra támaszkodva feldolgozni, de vannak bizonyos kérdések, amelyeket nem természettudományos módon lehet megválaszolni. Halálának kiszolgáltatott helyzetben ugyanis az értelemre építő, talmi filozófia már nem jelent segítséget, ebben az esetben a halálosan vagy gyógyíthatatlanul beteg nem tud mást tenni, mint vagy belemerevedik a totális és üres reménytelenségbe, vagy engedi, hogy spirituális dimenzió segítségével egy nagyobb összefüggésbe (ezt nevezem spirituális koordináta rendszernek) helyezhessük bele, aminek eszközei az Ige megszólaltatása, a bűnbocsánat, az evangélium, a kegyelem. Mint gyakorló lelkész, nem egy esetben élhettem át, amikor a beteg képes és hajlandó volt megszívlelni, hogy ebben a kegyetlenül nehéz helyzetben Isten megmentő kegyelmére számíthat, akkor valami fény gyulladt ki a szemében – tehát arról van szó, ha képes megszívlelni, nem megérteni, mert a megértés csak egy kognitív funkció és jó addig, amíg semmi baj sincsen, jó az egyetem padjaiban, jó a kutatásasztal mellett és a mikroszkóp felett, de már nem igazán jó, amikor kiderül, hogy a halál árnyékának a völgyében járok (23.Zsolt), amikor gyászolni kell, amikor szembe-sülni kell a rettenetes diagnózissal. Ezért hangsúlyozom, hogy nem egyszerűen pusztán a megértésről van szó, hanem a megszívlelésről.

Kübler-Ross fázisai mellett (a rettenetes diagnózisra adott válaszok folyamata: 1. tagadás, 2. lázadás, 3. alkudozás, 4. depresszió, 5. belesimulás) szívesen vesszük figyelembe a reanimációs kutatások lélektani alapigazságait is. Erdekesség, hogy ez a kutatási terület olyan igazságokat fedez fel, amelyek régen ekklezológén környezetben magától értődőek voltak, csak közben a szétesett, individualizálódott és atomizálódott modern társadalomban elvesztek, hogy pl. nem jó, hogy a haldokló a megszokott közegéből, hogy valamiféle ridegen csempézett hideg valóságba kerül, mintegy száműzzük magunk közül – mindannyian, mert így alakult a világgépünk, az a természetes, hogy a haldokló „nem a mi ügyünk”, és ezzel éppen hogy idegeneknek szolgáltatjuk ki őket, aki iránt csak esetleg mi érzünk bizalmat, ő már, aki a halál vártán van: nem, mert egy hatalmas, destruktív és amorf erővel áll szemben, azaz romboló, megfogalmazhatatlan, kifejezhetetlen erővel áll szemben – a korház csempézett valóságában egyedül. Azzal kapcsolatosan semmi kétségem sincsen, hogy megkapja a legtökéletesebb és leggondosabb orvosi ellátást, csak egyet nem kap meg, mert nem kaphatja meg: az elrejtettség érzését, azt az érzést, ami valamennyire csökkentené a kiszolgáltatottság érzését. Hiába veszi őt körül a ragyogó medicánális technika, az ő számára abban a helyzetben már nem az az igazi segítség, hanem az, ha egy bizonyos légkörrel körülvesszik. Idézek egy beszámolómból, ami nem kórházi, klinikai, hanem országúti. Balesetről van szó, egy fiatalember sportkocsijával teherautóval frontálisan ütközött és a klinikai halál állapotába került, majd reanimáltan a következőket mesélte el: „körülálltak az

emberek. Megfigyeltem egy kicsi, erős, kb. 55 éves férfit, aki megpróbált elsősegélyt nyújtani, orvos volt, jobb oldalamon térdelt és a bal karomba adott egy injekciót....Megfigyeltem, ahogy az orvos megkísérelte, hogy mesterségesen felelősszen, megállapította, hogy a bordáim is törtek, ezért nem tud szívmasszázszt alkalmazni. Pár perc múlva felállt és megállapította a halálom beálltát... én tudtam, hogy élek, csak néhai testem hevert lenn. Legszívesebben szoltam volna, halló itt vagyok, de ők nem értettek engem... hiszen nem volt se torokom, se szám... Különös volt, hogy nemcsak a hangosan elhangzott szavakat, hanem a baleset színhelyén lévő emberek gondolatait is felismertem és megértettem minden nyelven. Ott állt a közelben egy asszony, aki kislánya kezét szorosan fogta és gondolatban egy „Miatyánkot” és egy „Üdvözlégy Máriát”-t imádkozott. Mély benyomást tett rám ennek az asszonynak önzetlen imája és boldog voltam segítségéért. Nagyon örültem neki és erőt adott nekem. Ugyanakkor szeretetteljes sugárzását is éreztem, mely belőle áradt felém. *Ő volt az egyetlen az ott levők között, aki valóban egy haldoklóknak igazi lelki kíséretet nyújtott és ezzel segített.* Ezt a részletet csak azért idéztem, hogy illusztráljam valaki vallomását, hogy az elsősegély nyújtáson kívül másféle segítség is lehetséges. A reanimációs kutatások értékét kevésbé világnézeti szempontból értékeljük, sokkal inkább abból a szempontból, hogy többet tudhattunk meg a haldokló belső lelki világáról, vagyis a haldoklás folyamatát ennek a kutatásnak a segítségével belülről láthatjuk. Tehát az egyház szolgálhat megvan a lehetősége a súlyos betegek mellett is, hiszen nemcsak a kognitív kommunikációnak van jelentős szerepe, hanem a nem verbálisnak is, sőt olyan légkör, atmoszféra teremthető, amely nagy mértékben segíti elő a betegség elhordozását, sőt a halál elfogadását is. A meghalás elfogadása abban az esetben, amikor az szükségképpen következik, rendkívül fontos és megkönnyíti a távozást ebből a világból.

Legújabb élményeim egyike: idén nagyhéten egy haldokló idős asszonyhoz hívtak. Panaszolták, hogy napok óta nem lehet vele kommunikálni, napok óta nem vesz magához semmiféle táplálékot, folyadékot is csak nehezen tudnak beleerőltetni. Az agónia hosszadalmas, megviseli a családot. Nem tudják miért, de hívják, hogy legyen segítségükre. Bementünk szobájába, a hozzátartozó fia hangos szóval szólított a 87 éves édesanyját, de még csak nem is reagált rá. Én is megszólítottam, de természetesen az én hangomra sem reagált. Majd mondván, itt már más lehetőség nincsen, megfogtam a kezét és fél hangosan vagy fél halkán elmondtam a Miatyánkot, valamint a haldokló megáldását – magához nem tért, de mindkettőnk számára egyértelműen látszott, hogy most jelen van... résnyire nyitotta szemét, felénk fordította a tekintetét és kezét kezemből kivéve összekulcsolta. Ez volt nagycsütörtök este 6-kor és másnap, nagypénteken délből 12-kor visszaadta lelkét Teremtő Istenének. Más esetben, talán nem volt ennyire közel az elmenetelhez a beteg, de már napok óta nem volt kommunikatív, a család kérte, hogy kíséreljem meg az Úr szent vacsorájának adását. A rövid liturgia alatt feleszmélt, olyan helyzetbe került, hogy képes volt a kicsiny otyatörödéket és az érintésnyi bort magához venni. Még aznap éjjel megtért az Urához.

Lehetőségeink

Az ekkleziogén poimenika, azaz az egyházi pásztorolás jelentőségét értékelheti a hívó ember az üdvösség szemszögéből is, de értékelheti a nem hívó is, egészen más szemszögéből, méghozzá abból, hogy a súlyos beteg és a haldokló páciens leggyakoribb és leggyötrőbb teher a magány és a szorongás. Természetesen tisztában vagyunk vele, hogy vannak páciensek, akik ilyen helyzetben azért fordulnak a lelkész felé, mert ösztönösen is érzik, hogy így még módjukban áll valamennyire mérsékelni ezt a félelmetes izolációt. Sőt ilyen helyzetben mágikus képzetek is mobilizálódhatnak. A közeledő halál megsejtésekor vigaszt keresnek és kialakul az emberi lélekben az a vágy, hogy rendezze az élete dolgait és ezért az előkészületekkel foglalkozik.

Nyugaton – így éltem át Erlangenben – a gyógyító teamben a lelkésznek is megvan a jogos helye, hogy segítsen. Segítse a beteget abban, hogy a bűn terhe és a szorongás nyomása csökkenjen, vagy esetleg meg is szabaduljon tőle.

Természetesen az ekkleziogén poimenikának csak akkor van rendeltetése és szerepe, ha az emberi lélek mélyebb rétegeibe hatolva segíti a halál árnyékának völgyében járó embert

önmaga megtalálásában, önmaga belső dimenzióinak felfedezésében. Persze ahhoz az kell, hogy maga a lelkész is felfedezte ezt a belső mélységet, valóságot.

Bevezetőmben említettem, hogy egy szemesztert Erlangenben diákoskodtam, postgraduálisan. Nagyon nagy élmény volt számomra: látni a medicina és a teológia találkozását. Az egyre szakosodó, differenciálódó medicina egyre többet tud az embernek bizonyos részterületeiről, de éppen ezért az emberi természet és valóság teljességével, azaz magával az emberrel egyre kevesebbet képes foglalkozni. Talán éppen ezért sem zárkozhat el azon megközelítés elől, amelyik viszont a teljes embert akarja figyelembe venni. Az ekkleziogén poimenika feladata, célkitűzése, hogy minden tekintetben segítse a beteget, a páciens abban, hogy nehéz küzdelmét megbarcolja, ebben nem maradjon magára. Nemcsak arról van szó, hogy újra diakonisszákat, vagy apácákat akarunk a betegek mellé ültetni, hanem Istennek olyan szolgálóit, akik tisztában vannak a halálósan beteg, vagy a nagyon beteg, vagy a gyógyíthatatlannak tartott beteg szükségletével, elvárásával, vágyával, érzésvilágával. Ezért lett társadalmi gyakorlattá pl. Németországban a kórházlelkész, önálló státussal. Ennek a kórházlelkésznek nemcsak az a feladata, hogy felkeresse a betegeket, felolvasson egy szakaszt a Bibliából, elmondjon egy imát, és aztán elegánsan távozzon.

A kórházlelkésznek az a feladata, hogy a kiszolgáltatott ember számára olyan atmoszférát közvetítsen, amelyikben oldódik a magánya, a rettegése, s mindenféle negatív érzelmi állapota. A kórházlelkésznek nemcsak azzal kell tisztában lenni, hogy mi áll a Bibliában, hanem azzal is, hogy mi játszódik le a kiszolgáltatott, halálósan vagy gyógyíthatatlanul beteg ember lelkivilágában. S nemcsak a reanimációs kutatásokból tudjuk, az csak aláhúzza a tényt, hogy az egyik legrettenetesebb teher a reménytelennek látszó betegágyon a már említett (1) magány. Elkeseredést, fájdalmat vált ki eleve maga a súlyos betegség is, mert abban az álarcos nagy ellenségünk jelentkezik, a destruktív és amorf ellenség, a halál, s hirtelen az az érzése, hogy ezzel a megfoghatatlan, megfogalmazhatatlan ellenséggel szemben egyedül van.

A másik nagy teher, lelket feszítő teher a hirtelen ránk szakadó nagy (2) értelmetlenség érzése. Transzcendentális kitekintés nélkül a legsikeresebb élet is bukásra ítélt élet, hiszen egykét szerencséstől eltekintve, post humus nem ünnepelnek bennünket, s ha teszik is, akkorra az már nekünk mindegy, tehát maga a tény, hogy állítólag marandót alkottunk, nem vigasztaló erő az elmúlásban – mert a gyümölcsét semmilyen formában sem tudjuk élvezni, a legsikeresebb élet is értelmetlenné válik a halál közelében, s ne felejtjük el, ilyen marandóan sikeres életű ember még a tudományos világban is csak alig van. Ebben a helyzetben tehát az egész élet értelme kérdőjeleződik meg. Kérdés, hogy szabad-e ilyen helyzetben negatív filozófiával nehezíteni az amúgy is keserves processzust? Szabad-e negatív filozófiával megterhelni a halál ellen vagy a halállal küzdő páciens? Jogosan és emberségesen mondhatja-e bárki egy haldoklóknak, hogy halj meg nyugodtan, ez van – illetve nincsen semmi, kész, vége. S jöhetnek a frázis vigasztalások – hogy becsületesen léltél az életet, helyt álltál, ez igen dicséretes... hát most ugyan vége mindennek, de becsületes ember voltál... Mire a még valamilyen erővel rendelkező ember felülvolt – már amennyire ereje engedi –, hogy de minek és kinek voltam becsületes.

S itt jön a harmadik nagy teher, akár elismerjük a vallás értékeit, akár nem, itt jön a halál árnyékában, fekete fényében (3) a bűntudat. Külön szakkutatás folyik a lélekgyógyászok között és ezt figyelemmel kíséri és tapasztalataihoz hozzámeri az ekkleziogén poimenika is, hogy vannak neurotikus, egzisztenciális, sőt ekkleziogén (tehát egyházban szerzett) bűntudatok, de ez nem változtat azon a tényen, hogy a halál megérzések az emberben felszakad a felelősség érzése, vagyis, hogy talán esetleg mégis csak felelnem kell az egész életemért Valaki előtt. *Megindul egy nagy küzdelem a lélekben, amiből nagyon sokszor az, aki a léleknek ebbe a valóságába nem kíván belepillantani, ebből nem lát semmit, mert nem verbalizálódik,* de aki ehhez a ponthoz hozzáér, az nagyon jól tudja, hogy milyen áradat szakadhat fel. Mindenesetre, aki még nem veszítette el teljesen embervoltát, azaz a felelősségtudatot, az megküzdd ezzel. Akinek az élete során esetleg sikerült önmagában meggyilkolni az embert, az lehetséges, hogy mindebből semmit sem él meg. De nem ez a jellemző. Itt az ekkleziogén poimenos, azaz Krisztus szolgálja

nagyon sokat tehet, amikor valaki megbánja a bűneit. Nagyon sok ilyen esettel találkozhattam az elmúlt 25 esztendő alatt.

A negyedik nagy teher: (4) nincs kinek kibeszélnie magát a betegnek. Ez nemcsak a magányt foglalja magában, hanem azt, hogy kinek és hogyan mondhasa el mindazt, amit érez. Az érzések rettenetes terhe – közismert, hogy az érzések kimondva vesztenek feszítő valóságukból, és ha olyan valakinek sikerül kimondani, akiben még megértés is van, empatikus fogadása is van ezeknek az érzéseknek, az óriási megkönnyebbülést jelent a beteg számára. Csak a gyakorlatban legtöbbször az a szokás, hogy nem engedjük a másoknak, hogy érzéseit kifejezze, esetleg kirobbantsa magában. A sírónak azonnal azt mondjuk, hogy ne sírj vagy ne tessék sírni, a dühös embert azonnal meg akarjuk nyugtatni, holott képesnek kell lennünk arra, hogy a beteg expresszióját elhordozzuk, sőt ha lehet, kanalizáljuk a számára. Lelkéhez, szívéhez értő vagy helyesebben azzal egyetértő kérdéseinkkel segíthetünk a pszichés kavargásban, az érzelmi káoszban. Különösen lelkészek között szokásom hangsúlyozni, hogy a betegség, a haldokló vagy a gyógyíthatatlannak tartott beteg ágya mellett nem szükséges, sőt tilos Isten apologetájává válni, pl. amikor valaki dühét Istenre, egyházra, lelkészre, orvosokra önti ki. Ebben a helyzetben sürgősen bárkinek is a pártjára állni, a haragnak, dühnek, elkeseredésnek az időszakában nagyon nagy szüksége van a betegnek, hogy azt is megérezze, van valaki, aki mégsem hagyta el, mindannak ellenére, amilyen cirkuszt csinált, amit persze nem jókedvéből csinált, hanem mert rettenetesen nagy negatív erők feszülnek benne, ő éppen egy nagyon sötét és nagy mély szakadék szélén járkal, és érzi, hogy lába alatt omlik a talaj, és érzi, hogy kapaszkodója nincsen, és nem lehet tudni, hogy ennek a rettenetesen mély szakadéknak mi van az alján...? Vagyis az ekklezológián poimenosnak, az autentikus együttérzést kell biztosítani, tehát nem szaladhat végig a kórtermen.

Az ekklezológián poimenos nem magányos követ. Szimbólum-hordozó figura még azok számára is, akiknek gyakorlatilag semmi közük sem volt az egyházhoz. Vagyis amikor egy pap/lelkész – de az igazi poimenos, pásztor – felbukkan a kórházban, akkor nem XY bukkant fel, hanem ő a maga valóságában reprezentáns. Mindenki tudja róla, hogy képvisel valamit és valakit, függetlenül attól, hogy az illető hívő-e vagy nem. Még az is lehetséges, hogy valaki a paptól/lelkésztől úgy megijedjen, hogy ijedtében gyógyul meg. Természetesen az is lehetséges, hogy egy nagy belső fordulat játszódjék le benne. A poimenos személye tehát szimbólumhordozó, ezt fejezi az az ősi megnevezés: anya-szent-egyház, tehát az egyháznak anyai szeretettel, elrejtő, megbocsátó, biztató, vigasztaló; ölelő, tápláló, megmosdató, megtisztító szeretettel kell körbeölelni a kiszolgáltatott embert. Ebben a helyzetben már nincs és nem is lehet semmiféle ítéletkezés, megszólás, intés, tanítás, ebben a helyzetben már egyetlen lehetősége van: a hordozó szeretet. Mindaz, ami egy édesanya feladata. Nagyon fontos megjegyezés: a haldokló vagy a gyógyíthatatlan beteg mellett hitvitának helye nincs. Itt már nem a konfessziók rangsorolása a lényeg, itt sokkal többről van szó: Isten gyermekéről, aki nagyon nagy bajban van. Az az ősi szimbólumok közé tartozik, hogy pl. a katolikus egyházból a lelkészt atyának nevezzük. Önmagában véve komikus lenne, amikor egy haldokló vagy halálosan beteg idős ember az alig 30 éves káplánnak azt mondaná, atya... Hanem emögött az Atya-Isten megszólítás áll, de ez a mennyei Atya Jézus Krisztus mennyei atyja, aki éppen azért küldte el a fiát, hogy el ne vesszünk...Jézustól megtudtuk, hogy megbocsátó szeretettel vár ránk a mennyei atya, sőt azt is megengedte, hogy bensőségesen, de közvetlenkedve szólítsuk meg, amikor mondhatjuk neki, hogy mennyei édesatyánk és akarhat-e rosszat adni egy édesatya a gyermekeinek? Erre mondaná Pál apostol, hogy "mé genoito" - semmiképpen! Ti gonosz léteketek tudtok jó dolgokat adni fiaitoknak, hát akkor mennyivel inkább ad a mennyei Atya jó azoknak, akik kérik tőle... és én ezzel kapcsolatban eldöögöm, hogy azoknak is, akik nem kérik tőle... Hiszen napját felhossa jókra és gonoszokra egyaránt... Egyrészt anya-szentegyház, másrészt Atya-Isten – szent édesanyjának és édesapának kell lennie. Ha ezt képviseli a poimenosz, a pásztor, akkor hivatása magasztalás lesz. S ha így ezzel a lelkiülettel jön, akkor egyetlen más világnézetű sem csúskja be előtte az ajtót, és ha mégis, az már Isten irgalmára tartozik.

GYEKICZKY JÁNOS:

A Tótkomlói Evangélikus Gyülekezet 250 éve

1746. április 24 – 1996. április 24-ig

Ünneplő Keresztyén Gyülekezet,
Kedves Testvéreim Jézus Krisztusban!

Szeretettel köszöntök mindenkit, különösképpen azokat, akik az 50 évi elűzetés után ismét hazatértek gyülekezetünkbe. A gyülekezet lelkészének ezen a hálaadó istentiszteleten az volna a feladata, hogy az elmúlt 250 év történetét a Tótkomlói Evangélikus Egyháznak ismertesse. Ezt azonban az idő rövidsége miatt nem tehetem, ezért két gondolat köré csoportosítom megemlékezésemet és hálaadásomat.

1.) *Saját nyelvén az evangéliumot minden teremtménynek!*

2.) *Isten nagyon szerette és szereti az ő népet Tótkomlósban.*

1: Az 1746. április 24-e előtti időben az idetelepültek már elhatározták, hogy a reformációban kapott ajándékot: *Isten vigasztaló és erősítő ígését csak anyanyelvükön, szlovákul fogadják el.* Ezért vállalva az akkori gazdasági körülmények között a földesúr ajánlatát, evangélikusok csak olyan helyet választanak, ahol valásuk szabad gyakorlása anyanyelvükön biztosított.

Semmijük sem volt, ráhagyatkoztak Isten megsegítő erejére. *Dolgos kezüket imádságra kulcsolva, hajlék nélküli életkezdésük után elindult az a folyamat, amely 250 év után is a csodák sorába tartozik.*

Kezdetleges Isten-háza, szegényes körülmények között elindult oktatási folyamat mind azt bizonyítja, hogy Isten Szentlelke vezeti a népet.

Komlói lelkési szolgálatom alatt állandóan ott van előttem példaképem: *Szarkóczy János*, az alapító lelkész, amint biztat, erősít, szervez, ugyanakkor neki nincs semmije, csak a hite. *Feje felett hajlék sincs, kész paplak nem fogadja, de lelkési szolgálatát példás hűséggel végzi.*

Az őt követők mind Uruk küldetésében indulnak el lelkési szolgálatra, és a környék minden nyomorúsága és veszélye ellenére munkájuk nyomán erősödik az evangélikus egyház és gyarapszik Tótkomlós népe. *Kiváló lelkészek egész sora – Krecsányi János, Sztankovics Sámuel. Wallaszky Pál* éjjel dolgozik, megszületnek tudományos munkái, az országos híró komlói pap *három nyelven: magyarul, szlovákul és németül* tárja a világ elé ma is időtálló tudományos munkáit, gyógyítja népét testileg is, mint Halléből 8 évi tudományos tapasztalatokkal hazatért evangélikus pap. Közben a héber, görög teológiai irodalom tudós művelője. Szinte észrevétlenül emelkedik a magasba a ma is álló gyönyörű templomunk, Szexti György 41 évi lelkési szolgálata alatt, 1795-ben.

Utóda (Bende Károly, Csermák János) kolerában, pestisben elhalt híveiket: 1831-ben 727, 1841-ben 832, majd a következő években 540 gyülekezeti tagot temettek el. Helyükről egy lépést sem távoztak. Isten megtartotta őket és családjukat. Hirdették élőknak a holtak fölött, anyanyelvén mindenkinek a feltámadás evangéliumát.

Lelkészeik ajkáról elhangzott személyes bizonyosságtételük eredményeként az evangélium éltető ereje. Újból és újból megerősítette népünket. *Szlovák anyanyelvűségüket senki sem vitatta ebben a hazában.* Ma is ugyanazon istentiszteleti rendben éli át gyülekezetünk minden vasárnap a Krisztusban kínálkozó új erőt.

Növekedésük eredményeként 1844-ben Csanád-

alberti, 1895-ben Nagybánhegyes szlovák népe távozik az anyagyülekezet áldásával új helyére és megalakul mindkét helyen az evangélikus gyülekezet. A Tótkomlói Evangélikus Egyház életében bontakozik ki valóságában Istennek az az ígérete, hogy az evangélium új erőt, életet, emberszeretetet és Isten-félelmet terem.

2: **Isten nagyon szeretete az ő népét.** Hozzá hűséges a mai napig. Próbátétele népe iránt nem marad el. Kegyelmeit feltárja, bőségesen megnyitja az ige tárházát. A XIX. század kínálta elvilágiasodásban a szlovák ember még éhesebb lélekkel óhajtja Isten megszólító szavát. Részben a magával hozott féltett kincse a *Tranoszczius-énekeskönyv és a Biblia* apáról-fiúra szállva, még ma is forrása az élő Istennel való találkozásnak. *Kívülállók nem is tudják mily áldás ez az elhidegült világban, megtartó erő a nyomorúságban.* Áldott emlékü tanítók, akik az ének csodálatos szépségére, és a lélek erősítésére megtanították népünket énekelni, nyugodtan békességgel és énekeljék az angyalok-karában a Bárány énekét. Ezen alapon állva, nem csoda, hogy az I. világháborút és annak összes borzalmait úgy élte át gyülekezetünk, hogy az 1920-as évek után ezrek vettek részt az istentiszteleten és itt volt a térség legnagyobb KIE ifjúsági mozgalma. Templomunk és gyülekezetünk befogadta az ifjúsági ébredést, gyülekezetünk lélekszáma ekkor már 11000.

A 10 evangélikus iskolánk romjain ma csak bűnbánattal emlékezünk. Az 1944. őszi események után kibontakozó új társadalom már erősen megosztott. Az eddig oly hűséges egyházi fiatalok, engedve a kísértésnek, ellenségévé váltak egyházunknak. Kialakult, majd később az egymás elleni tragédiákba torkolt az egyházellenesség. Országosan híressé váltak a Tótkomlósról elkerültek békességesnek ugyan nem nevezhető cselekedetei. A kísértések éjszakáján megrostálódott gyülekezet egy része hűtlen lett Urához és apái egyházához. Fájdalommal látta a Magyarországi Evangélikus Egyházunk és gyülekezetünk, hogy az eddig minden tekintetben anyanyelvén evangéliumot hallgató híveink közül 3152 lélek áttelepül a Csehszlovák Köztársaságba. Ez a mai napig is jövétlen veszteséget okozott. Az elmúlt 50 év eseményei között egyházunk megrostálódott, de érezzük: „Én imádkozom érted”. Ma is ugyanazzal a hittel hirdetjük az Evangéliumot, mint tették ezt elődeink, csak a híveink távoztak el. A megmaradtak előrehaladott korról hazafelé tartanak. Az utódok a legkeményebb egyházüldözés eredményeképp elidegenedtek. Az ifjú nemzedék keresi békességét és Krisztusát.

Isten óvja meg a tótkomlói gyülekezetet attól, hogy ősei temploma siratófallá váljon. Határkőnél, 250 év-nél ma sem lehet más küldetésünk, mint az Evangélium hirdetése minden teremtménynek.

Hinni és meglátni egyházunk életében: Isten nagyon szereti népét, Jézus Krisztusban megváltót küldött, akiben bűnbocsánat és új élet ajándéka van a megtérő bűnösök számára.

Más gyülekezetek az évfordulók alkalmával bemutatják multuk értékeit. Nekünk semmi sem maradt, elpusztultak a viharban apáink emlékei egyházunkban. Csak a legelső anyakönyvünk emlékeztet a nehéz kezdetre. Megmaradt az Ige és a mai is használatos *Tranoszczius*. Drága erőforrás mindkettő, mert benne újból és újból szól az Isten: „Szeretlek”.

Pasce pastorem pastorum

60 éves születésnapján munkatársai és barátai köszöntötték Harmati Béla püspököt a Puskin utcai Püspöki Hivatalban április 22-én. Súlyom Jenő, Zászkaliczky Péter, Káposzta Lajos és Költőné Jánky Zsuzsa fejezték ki sokak jókívánságát. Április 26-án Göncz Árpád, a Magyar Köztársaság elnöke, a miniszterelnök előterjesztésére nemzetközileg is elismert egyházi és teológiai munkásságáért átnyújtotta a Magyar Köztársasági Erdemrend tisztikeresztjét, a Parlament Nándorfehérvári termében.

Harmati Béla gyülekezeti lelkész is, lelkipásztor, ezért ebben a keretben ilyen minőségben is köszöntjük őt. Mi is értékeljük nemzetközi és felekezeti tevékenységét, ökumenikus szolgálatát, 1987-től egyházszervezői munkáját: többek között miként tette európaivá egyházunk központi hivatalait, hogyan segített a lelkészeknek szolgálati autók kérésével és beszerzésével, mégis most a lelkipásztort köszöntjük a *Lelkipásztor házában*.

Szinte magyar specialitás, hogy egyházunkban a püspök gyülekezeti lelkész marad és püspöki beiktatása sem fosztja meg addigi gyülekezeti lelkési szolgálatától. Nemcsak felavatott (ordinált) lelkész-jellege marad meg: a kegyelmi eszközökkel szolgálhat, hanem új alkalmazási helyével és egyházigazgatási hatáskörével együtt marad gyülekezeti lelkész: rendszeresen prédikál, kereszttel, úrvacsorát oszt, esket, temet a gyülekezetben. Így nem szakad el a helyi gyülekezettől, ugyanakkor a püspök gyülekezete szélesebb perspektívát ismerő, nagyobb összefüggéseket látó és gondolkodó lelkész ismer meg benne.

Püspökként a lelkészek pásztorai: pastor pastorum. Nem csupán hivatalos tárgyalásokat folytat a lelkészekkel vizitációk alkalmával, vagy hivatalában, hanem pásztori szolgálatot is végez a rábízottak között: meghallgat, gyónási titkot tart, vigasztal, segít a talpraállásban, végzi a megbékítés szolgálatát.

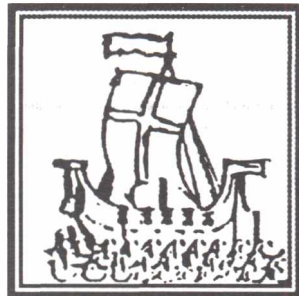
Harmati püspök Deák téri lelkész volt és maradt is, gyülekezetében legszebb kitüntetése Luther szavaival az evangélium hirdetése: pastor qui habet verbum i.e. evangelium est orator quam sol et stella. Tudom Harmati Béla lelkész, lelkipásztor maradt Genfben is (például a lausanne-i magyar protestáns gyülekezetben gyakran prédikált. Most egy éve tartottam ott istentiszteletet és magam hallottam, milyen szeretettel emlegetik, megértettem azt is, miért képviseltették magukat püspöki beiktatásán 1987-ben Kékessy és Vermes presbiterek).

Nem feledek, hogy lelkészavatás, iktatás előtt, ökumenikus közös szolgálatok idején a sekrestyében, vagy szabadban a lelkipásztorok *Veni sancte*-jét szokta imádkozni: *Veni creator spiritus, pasce pastorem, duc ducem, da datur, aperi aperturo, emittis Spiritum Tuum et creabuntur et renovabis faciem terrae...* s te gyűk hozzá az ősi középkori imádsághoz, amit a német evangélikusok mindig hozzátesznek: *Christe Kyrie erbarme dich unser!*

A Lelkipásztor szerkesztőjeként azt kívánom, hogy Harmati püspök maradjon minden elfoglaltsága közben, zsúfolt programja sodrában is pastor pastorum. Amint volt bátorsága és ereje szolgálatbalépésekor eltörölni a főtisztelendő megszólítást és emberi módon csak püspök úrnak szólíthatjuk szóban és levélben egyaránt – testvérfelekezetek képviselőinek gyakori csodálkozására –, úgy a jövőben is legyen és maradjon Pásztor. Ezért így imádkozunk most: *Veni Creator Spiritus pasce pastorem pastorum!*

HK.

KITEKINTÉS AZ ÖKUMENÉ VILÁGÁBA

D. DR. NAGY GYULA:

EGYHÁZI VILÁGHÍRADÓ

– 1996 március –

I. EGYHÁZI VILÁG- SZERVEZETEK

EGYHÁZAK VILÁGTANÁCSA

Az Észt Ortodox Egyház kettészakadása, amiről legutóbb tudósítottunk, súlyos konfliktussá szélesedett ki és kettészakadással fenyegeti a 200 millió ortodox kereszténységet.

Ezt a baltikumi ortodox egyházat még a XIII. században orosz misszionáriusok alapították. A reformáció után a lutheri, evangélikus egyház vált az ország legnagyobb egyházává. Észtország 1721-ben az orosz birodalom fennhatósága alá került és az itt élő ortodox kereszténység is az orosz ortodox püspökök joghatóságát ismerte el. Amikor később, 1920 és 1940 között, Észtország független állammá vált, az Észt Ortodox Egyház a konstantinápolyi ökumenikus patriarchátus joghatósága alá helyezkedett. Ezt az autonómiát 1940-ben veszítette el újra, amikor az ország szovjet megszállás alá került, és ezzel újra orosz ortodox egyházkerületté vált, a moszkvai pátriárka joghatósága alatt.

A legújabb nagy történelmi fordulat, a Szovjetunió fölbomlása és Észtország független államiságának helyreállítása után az észt ortodox egyházkerület is visszanyerte autonóm státusát a moszkvai pátriárka joghatósága alatt, aki előzőleg maga is évtizedeken át

Egyházszakadások, egyházakon belüli súlyos konfliktusok idejét éljük az ökumenikus mozgalom évszázadának utolsó éveiben. Ezek a szakadások mindenesetre más gyökerekből erednek, mint a XVI. században, amikor hitbeli-teológiai kérdések miatt oszlott meg a nyugati kereszténység, majd a reformáció mozgalma Európában.

Ma ugyanis egyfelől egyházjogi-egyházvezetési problémák okoznak egyházakon belül súlyos feszültségeket. Ilyen jellegű belső szakadásról érkeznek egyre riasztóbb hírek az év eleje óta a keleti, ortodox kereszténység területéről. Az észt ortodox egyház belső szakadása olyannyira súlyosbodott, hogy a világ egyházi hírszolgálatai ma már globális jellegű ortodox kettészakadás veszélyéről adnak hírt a konstantinápolyi ökumenikus patriarchátus és a lélekszámra legnagyobb orosz ortodox egyház között. Kisebb méretekben ugyanilyen jellegű belső konfliktusról érkeznek hírek az új horvát állam területéről, a kis evangélikus diaszpóra-egyházból is, ahol pedig az egységnek különösen nagy lenne a fontossága.

De a mai belső egyházszakadások riasztó híreinek van egy másfajta gyökere is. A múlt év második felében főleg a brit szigetország anglikán államegyházából jöttek ilyen hírek lelkészek és gyülekezetek százainak kiválásáról, a tradicionalista és a reformirányzat közötti ellentétek miatt a nők lelkési ordinációja kérdésében. Legújabbán pedig Hollandiából, ahol a két évtized óta tartó ökumenikus közeledés ellenfelei, főleg a két nagy református egyházban, a szakadásra is készek tradicionális értékeik védelmében. Az ökumenizmus és konfesszionalizmus ellentéte mint új feszültségforrás az egységet kereső, századvédi kereszténységben?

Ezek a sorok Nagyhét kezdetén íródtak. A nagypénteki kereszt és a húsvéti üres sír pedig Krisztus győzelmét hirdetik a megoszlás, a szembenállás erői fölött is az egyházban, a társadalmakban és a világban.

(A híryanag lezárása: 1996. március 31.)

ennek az egyházkerületnek volt a metropolitája. A Svédországra menekült kis ortodox közösség vezetői azonban visszatértek hazájukba és megkezdték az új Észt Apostoli Ortodox Egyház újjászervezését, amely ismét a konstantinápolyi Ökumenikus Patriarchátus joghatósága alá helyezkedett. Az Észtországban élő, mintegy 100 ezer ortodox hívó nagyobb része ehhez az egyházhoz csatlakozott, az észt kormány pedig egyedül

ezt az ortodox egyházat ismerte el – visszautasítva a Moszkva fennhatósága alatt maradt ortodox egyházkerület jogi elismerését.

Ez az észtországi belső egyházszakadás aztán az év elején a világ-ortodoxia lelki vezetőjének általánosan elismert konstantinápolyi Ökumenikus Patriarchátus kinyilvánította az Észt Ortodox Egyház fölötti joghatóságát, bár elismerte II. Alexy

pátriárka kívánságát az orosz kisebbséghez tartozó ortodox hívők lelki-gondozására, ezt csak a független Észt Ortodox Egyházban, egy oroszul beszélő püspök gondozása alatt tartja lehetségesnek. Ugyanakkor a Moszkvai Patriarchátus törvénytelennek nyilvánította az új, autonóm Észt Ortodox Egyház megalakulását, felfüggesztette annak klerikusait és bejelentette a kapcsolatok megszakítását mind az Ökumenikus Patriarchátussal, mind az új egyházat elismerő Finn Ortodox Egyházzal. Ez egyúttal azt is jelentette, hogy az eucharisztikus közösség megszakadt világvizsgonylatban is a két patriarchátus alatt élő hívek és gyülekezetek között. Moszkvai nyilatkozat szerint ez a „közösség-megszakítás” egyelőre nem jelenti a végleges szakítást és az ökumenikus pátriárka lelki vezetésének teljes elutasítását sem.

A legújabb fejleményekhez tartozik, hogy mindkét oldal kinyilvánította: a súlyos kijelentések és a feszültség ellenére folytatni kívánják a tárgyalásokat a válság megoldására. Az Egyházak Világtanácsa kifejezte megdöbbenését a történetek fölött, nem kíván közvetlenül beavatkozni, de „minden lehetséges módon” segíteni kívánja a békesség helyreállítását. Egyidejűleg Kiivit észt evangélikus érsek és az Észt Ökumenikus Tanács is följárlotta jószolgálatát a két észt ortodox egyház közötti válságban.

Március elsején mintegy 170 országban tartották meg a *Nők Ökumenikus Világimnapját*. Az idén Haiti keresztény asszonyai voltak a világméretű ökumenikus esemény fő szervezői. Csak Németországban mintegy másfél millió hívő, több ezer gyülekezetben vett részt ezen az ünnepi eseményen. A jövő évben Dél-Korea keresztény asszonyai lesznek soron az ökumenikus világimnap megszervezésében.

ENI - epd-w

LUTHERÁNUS VILÁGSZÖVETSÉG

Március elején történt pekingi és hong-kongi útja után dr. Ishmael Noko főtitkár genfi sajtókonferenciáján közölte: a jövő nyári világgyűlés eredeti időpontban történő, zavartalan megtartásának a kínai állami hatóságok újabb nyilatkozata szerint nincsen semmi akadálya. A jubileumi IX. világgyűlés Hong-Kongban „szimbolikus jelentőségűvé vált” – mondta –, mivel a városállam új alkotmányában biztosított vallásszabadság első nyilvános próbája lesz a világ előtt, röviddel a Kínához való visszacsatolás után. A kínai állami hatóságok arról is biztosították a LVSZ főtitkárát, hogy Taiwan delegátusainak sem lesz szükségük beutazási vízumra, mert a világgyűlésen egyházukat képviselik.

Iwi de - ENI

VATIKÁN

Az ortodox egyházakban is erős visszhangja van az „*Ut unum sint*” ökumenikus enciklikának. Általában örömmel fogadták, hogy az enciklika kiemeli a két nagy egyház közötti kapcsolatok jelentőségét. I. Bartholomeus konstantinápolyi ökumenikus pátriárka viszont egy svájci sajtókonferenciáján kritikával szolt az enciklikában is hangsúlyozott pápai primátus kérdéséről. Elfogadhatatlannak nevezte azt

az igényt, hogy a pápa egyedül lenne felelős az egyház útjáért a történelemben, mivel „Péter egyházi primátusának nincs alapja a Szentírásban”.

MD

II. A VILÁG EGYHÁZAI

NÉMETORSZÁG

A német evangélikus tartományi egyházak elfogadták a „Közös Nyilatkozatot a megigazulás-tanról” a Lutheránus Világszövetség és a Vatikán között – közölte az Egyesült Német Evangélikus Egyház (VELKD) hannoveri hivatala. Azt várják, hogy ennek mind a világ evangélikus egyházai, mind a Vatikán részéről történő végleges elfogadása a jövő nyárig megtörténik, s ez jelentős javulást hoz majd a két egyház viszonyában.

A kegyelemből, hit által történő megigazulás tanítása a reformáció óta a fő teológiai vitakérdésnek számított a két egyház között. A római katolikus egyház a trienti zsinaton (1545-1563) ezt a reformatori tanítást, mint súlyos eretnokséget ítélte el. A legutóbbi évtizedben a Vatikán és a LVSZ Közös Dialógus Bizottsága megegyeztésre jutott ebben az évszázadok óta vitatott teológiai kérdésben és javasolta a XVI. századbeli kölcsönös elítélő nyilatkozatok (exkommunikáció) mindkét részről történő visszavonását. A világ evangélikus egyházaiban most van folyamatban az említett teológiai megegyezés értékelése, hogy a jövő évi világgyűlésig a LVSZ tagegyházai is nyilatkozzanak ebben a fontos teológiai vitakérdésben.

(A Magyar Evangélikus Egyház már nyilatkozott.)

LM

*

Jelentős, pozitív eredménnyel végződött tanácskozást tartottak a két nagy egyház vezetői és teológusai Berlinben a *társadalmi, gazdasági és szociális kérdésekben való szorosabb együttműködésről*. A két egyház a né-

met római katolikus és protestáns gyülekezetek nevében 1994 novemberében már nagy figyelmet keltő nyilatkozatot adott ki a legégetőbb szociális kérdésekről (vö. LP 95/2. 56. lp). A közös „Sozialwort” körül eleven párbeszéd bontakozott ki mind az egyházi, mind a társadalmi életben.

Ebben a dialógusban jelentett fontos továbblépést a két egyház vezetőinek és több mint 400 résztvevőnek február elején tartott berlini konzultációja.

A két egyház vezetői, teológiai és világi szakértői egyetértettek az eddigi nyilatkozatok és párbeszéd fontosságában és elhatározták egy újabb közös „Sozialwort” kidolgozását, a két egyház szoros együttműködését ezen a területen. Mind Engelhardt püspök, az EKD lelkészi elnöke, mind Lehmann püspök, a római katolikus püspöki konferencia vezetője, hangsúlyozták, hogy az állam és a tudományok képviselői mellett föl-tétlenül szükség van a szociális piacgazdaság mai nehéz problémáiban az egyházak, a teológusok megszólalására és a gyülekezetek, az egyházi szociális szervezetek aktív közreműködésére is. A tanácskozás megerősítette, hogy az egyház széleskörű szociális elkötelezettségének hitbéli gyökerei vannak, és hogy az egyházak, a hívő emberek szociális-társadalmi szolgálata szerves része Krisztus egyháza megbízatásának a mai világban.

A következő hónapok során mindkét nagy egyházban külön bizottságok dolgoznak majd az új, közös szociális dokumentum tervezetén, és egyeztetés után még ebben az esztendőben remélni lehet annak közzétételét.

LM

*

A német protestáns egyházakban is éles viták folynak az egyház és a homoszexuálisok kérdéseiről. Egyes teológusok súlyos bűnnek nyilvánítják az ilyen életközösséget, míg mások szükségesnek tartják az egynek-művek életközösségének elfogadását és lelkipásztori gondozásukat az egyház részéről. A legtöbb vita ma akörül folyik, hogy az ilyen életközös-

ségben élők végezhetnek-e lelkészi szolgálatot és hogy az egyház megáldhatja-e az ilyen életközösséget?

A Német Evangélikus-Protestáns Egyház (EKD) Tanácsa március közepén fontos „eligazító segítségnyújtást” (*Orientierungshilfe*) tett közzé ebben a vitákkal terhelt témakörben. A Szentírás – állapítja meg a tanács állásfoglalása – semmi esetre sem értékeli pozitív módon a homoszexualitást. Ugyanakkor a szeretet parancsolata következtében az ilyen életközösségben élők sem zárhatók ki az egyház lelkipásztori szolgálatából. Kapcsolatuk azonban semmiképpen sem tekinthető egyenrangúnak a házasság és a család Isten akarata szerinti, bibliai életrendjével.

Ezért – állapítja meg az EKD állásfoglalása – egyfelől az ilyen életközösségnek erkölcsi felelősséggel való élete és annak lelkipásztori megáldása az egyház részéről is elfogadható, de semmiképpen sem a házasság megáldásához hasonló, nyilvános istentiszteleti cselekmény formájában. Másfelől – bizonyos szükséges korlátozó feltételek elfogadásával és valamennyi illetékes egyházi testület egyértelmű jóváhagyásával – az ilyen életközösségben élők lelkészi szolgálata is megengedhető. (Például nem élhetnek együtt az egyházi lelkészlakásban.) Az állam az ilyen életközösséget elismerheti ugyan, de nem helyezheti azt egy szintre a házasság és a család alapvető szociális intézményével.

Az EKD Tanácsa azt reméli, hogy „A homoszexualitás és az egyház” címen közzétett dokumentum segítséget adhat egyfelől a házasság és a család alapvető értékének megbecsülésében, másfelől a homoszexuálisok elleni gyűlölet és diszkrimináció távoltartásában.

epd-w

*

Széles körben méltatták Hans Küng római katolikus teológiai professzor életművét, nyugalomba vonulása alkalmából. A hetvenes években az ismert római katolikus rendszeres teológust protestáns irányú, kritikai munkássága miatt a Vatikán tanítási tilalommal büntette.

A Tübingeni Egyetem Ökumenikus Intézetében azonban tovább folytatta dogmatikai-etikai munkásságát.

A Tübingeni Egyetem római katolikus teológiai kara most külön nyilatkozatban méltatta Küng ökumenikus szolgálatát és kérte az 1979-ben kimondott tanítási tilalom visszavonását.

epd-w

*

Az Ókatolikus Egyház, amely a múlt század végén a pápai családokhozatalanság dogmájának elfogadása miatt vált ki a Római Katolikus Egyházból, a tavasszal *első ízben szentel fel Németországban nőket* a papi hivatásra. J. Vobbe német ókatolikus püspök szerint az egyház ezzel olyan cselekményt végez, amelyet az Újszövetség sem nem tilt, sem nem zár ki a szolgálat lehetőségei közül. Az ókatolikus egyháznak ma mintegy 600 ezer híve él a világban.

epd-w

HOLLANDIA

Az utóbbi évek során, sajnos, hozzá kellett szoknunk az „*egyházzsakadások*” híreihez Európa egyházai-
ban.

Ilyen szakadás jelei mutatkoznak most – nem kis meglepetésre – a holland protestantizmuson belül is, amelyből eddig a három reformációi egyház fokozatos egyesüléséről érkeztek csupán hírek. A két nagyobb református egyház és a kis evangélikus egyház között már 1972 óta tart az ökumenikus folyamat az Egyesült Holland Protestáns Egyház megalakulásáról. Erről már ismételt hírt is adtunk.

Most viszont arról érkeztek hírek, hogy az unióra készülő két református egyházon belül egy konzervatív, konfesszionális csoport Katwijk városában tartott nagygyűlésén kinyilvánította, hogy *szembeszegül minden uniós törekvéssel* és a „*hagyományos református lelki örökség védelmében*” kilép ezekből az egyházakból. Hasonló mozgalom indult a 30 ezres lélekszámú,

kis evangélikus egyházban is. Református részről eddig már 95 lelkész írta alá gyűlekezete nevében az egyházi unió elleni felhívást.

epd-w

SVÉDORSZÁG

Közvéleménykutatást végeztek a Svéd Evangélikus Egyházban a „*számföldötti templomi épületek sorsáról*: mi történjék azokkal a templomokkal, amelyeket már nem használnak, vagy teljesen leromlott állapotban vannak?

A vizsgálat arra a meglepő eredményre vezetett, hogy a svéd lakosság 74 százaléka nem hajlandó lemondani egyik templomról sem, bár csak 31 százalék jelezte a kérdőíven, hogy rendszeresen látogatja a templomot. A nagy többség nem tartja helyesnek a már használaton kívüli templomok politikai összejövetelekre való, vagy más vallási közösségeknek történő átadását, de még kevésbé azoknak eladását nem egyházi célokra.

lwi de

LETTORSZÁG

A konzervatív irányú *Vanags lett érsek*, akit a Lett Evangélikus Egyház zsinata nagy többséggel újabb három évre megerősített tisztviselésében, továbbra is szembehelyezkedik a *nők lelkési ordinációjával*. Ugyanakkor támogatja és védi egyháza konzisztóriumának 1994-ben hozott határozatát a *homoszexualitás* halálos bűnként való elítéléséről, a homoszexuális életközösségekben élőknek az egyházi szolgálatból, sőt az úrvacsorai közösségből való kirekesztéséről is. A januári zsinat ezt a határozatot majdnem egyhangú határozattal megerősítette. Ugyanakkor elhalasztotta a zsinat a döntést a baltikumi és skandináv evangélikus, valamint a szigetországi anglikán egyházak közötti egyházközösséget javasoló Porvooi Nyilatkozat jóváhagyásáról.

lwi de - ENI

HORVÁTORSZÁG

A csehországi Sziléziai Evangélikus Egyházban történt szakadáshoz hasonló, újabb belső krízisről ad hírt Horvátország kis diaszpóra-egyházából a Martin Luther Bund sajtószolgálat. A február végére összehívott széniori gyűlés *Marian Sporčić* légrádi lelkészt választotta meg egyházi vezetővé, az eddig szénior, *Vladimir Deutsch* helyett. Egyúttal új világi felügyelőt is választottak a kis egyház élére.

A régi és az új egyházi vezetőség hívei között a híradás szerint március 10-én Zágrábban és Opatijában tetteles összejövetelre és rendőri beavatkozásra is sor került. Noko LVSZ-főtitkár közvetíteni próbál a kis tag-egyház súlyos belső krízisében.

A Horvátországi Evangélikus Egyháznak a II. világháború előtt még közel 300 ezer híve volt, de jelenleg csak 11 gyülekezete van, nagyszámú sórvánnyal és 6-7 ezer hívővel.

MLB

OROSZORSZÁG

A hazai világi média is hírt adott a *Magyar Ökumenikus Segélyszolgálat* egyik segélyszállító járműve elleni rablótámadásról Csecsen földön. A tragikus belső háború hírei közül kiemelkedik a Nemzetközi Ökumenikus Sajtószolgálat (ENI) legújabb jelentése.

Észerint a véres kaukázusi konfliktuson belül új veszélyt jelent az *éleződő feszültség az Orosz Ortodox Egyház és a „szent háborút” hirdető, ottani iszlám vallási közösség között*. A legújabb hírek szerint a véres harcokban a csecsenek oldalán iszlám országokból érkezett önkéntesek száza is részt vesznek.

Február elején *II. Alexy pátriárka és az ortodox egyházi zsinat* külön nyilatkozatban foglalt állást ezzel a veszéllyel szemben. „Ami a Csecsen Köztársaságban történik, azt nem szabad

vallási szembenállássá átfórnálni. Az ortodox keresztények és az iszlám igazi követői egyformán békét akarnak” – hangzik a nyilatkozatban. A keresztényeknek és az iszlám híveinek szembekerülése Bosznia-Hercegovina után azért is jelent végzetes veszélyt, mert ma mintegy 20-25 millió mohamedán él Oroszország területén.

ENI

*

Az orosz sajtóban és elektronikus médiában *éles támadások érték II. Alexy pátriárkát*, mivel legutóbbi németországi hivatalos látogatásán bocsánatot kért Kelet-Németország lakosságától az orosz bolsevisták, honfitársai által elkövetett jogtalanságokért. „Ez olyan súlyos bűn, amely miatt a pátriárkának le kellene mondania hivataláról, vagy el kellene őt távolítani onnan, ha ezt nem tenné meg” – írta az egyik lapban az ortodox egyház egyik teológusa. A vádak, amelyek a médiában is sokasodnak, egyúttal kárhoztatják a pátriárka „*tűzoltó ökumenizmusát*” és szemére vetik a „*római katolicizmus terjedését*”. A német egyházak vezetői viszont, ottani látogatása alkalmából, közös nyilatkozatban vették védelmükbe a pátriárka szolgálatát azzal, hogy az egyház kikerülhetetlen feladata az igazságosság és a béke, az egyházak és a népek közötti kiengesztelődés szolgálata is a mai világban.

MD

AMERIKAI EGYESÜLT ÁLLAMOK

Az amerikai kongresszus egyik februári ülésén felszólalás történt a *keresztények üldözése ellen* Kínában, Pakisztánban és más országokban. *Christopher Smith*, az Emberi Jogok Bizottságának elnöke kijelentette: az USA kül- és gazdaságpolitikájának nem szabad figyelmen kívül hagynia a vallás-
szabadság – benne a keresztények szabad vallásgyakor-

lata – megsértését számos országban.

epd-w

Már hírt adtunk az *Amerikai Magyar Evangélikus Konferencia (AMEK)* vezetésében történt változásról (LP 1996/1.) A múlt év végén tartott közgyűlés részletes beszámolója alapján most közöljük, hogy a négy évre megválasztott új vezetőség elnöke – mint már közöltük – *Bernhardt Béla* főesperes, alelnöke *dr. Tomascsek László*, jegyzője *Juhász Imre* ny. lelkész, pénztárosa pedig *Tessényi Kornél* ny. lelkész. A buffalói magyar evangélikus gyülekezet lelkészének, *Butthi Dénes*nek halála és az önálló gyülekezet megszűnése után hétre csökkent az észak-amerikai magyar evangélikus gyülekezetek száma. Továbbra is elsősorban *Cleveland* két magyar gyülekezte

marad a magyar evangélikusok lelki életének központja Észak-Amerikában.

Erős Vár

BRAZILIA

Márciusban ünnepelte fennállása félszázados évfordulóját a Brazíliai Evangélikus Egyház (IELCB) *Teológiai Főiskolája* Sao Leopoldoban. A lelkészképző intézmény 1946-ban alakult meg 13 hallgatóval. Azóta ezen a latin-amerikai evangélikus teológiai fakultáción 676 lelkész és lelkész-nő végezte el tanulmányait. A jubileumi ünnepség alkalmából rendezett teológiai konferencia témája ez volt: „A teológiai képzés legfontosabb követelményei a harmadik évezredben”.

Iwi de

INDIA

Egyházelnökévé választotta *Katakshama Paul Raj* lelkésznt a Dé-indiai Evangélikus-Lutheránus Egyház, a hét indiai evangélikus egyház egyike. A kis lélekszámú egyház a tervek szerint a lelkésznt ez év őszén püspök-nővé is kívánja megválasztani. Európa és Észak-Amerika után ő lenne az első evangélikus női püspök az ún. harmadik világban.

epd-w

AUSZTRÁLIA

A neves ausztráliai római katolikus teológus, *Paul Collins*, legújabb könyvében (*God's Earth - Istené a Föld*) arra hívja föl a keresztyénsé-

get, hogy a szűkkörű “befelé fordulás” és a fundamentalizmus helyett forduljon nyitott szívvel a mai világ nagy kérdései felé is. Az ismert író és rádió-komentátor szerint ma az egész embervilágot és Földünk jövőjét érintő egyik leg-súlyosabb kérdés környezeti világunk krízise, amely radikálisan új „ökológiai-etikai” magatartást kíván meg mind az egyházaktól, mind a hívő keresztyénektől.

Teljesen téves az a világtelmezés, amely csak az embert látja meg világunkban – mondja. Bele kell helyeznünk magunkat a kozmikus világfejlődés évmillióiiba szűk emberközpontúságunk helyett, hogy megérthessük Isten egész teremtett világa iránti hitbeli és etikai felelősségünket! Az ember csupán „késői jövevény” Isten egész terem-tettségében.

ENI

„A baptista örökség kincsesládája”

Írta: Révész Árpád (Átvéve a Békehírnök 1996. 5. számából)

Ez az alcím található a világ baptistáiról szóló legújabb könyben (*Baptists around the World*), amely tavaly augusztusban látott napvilágot Buenos Airesben, a BVSZ kongresszusán. Szerzője *Albert W. Wardin* történész professzor. Nézzünk egy kissé bele ebbe a kincsesládába! Az első, ami fel-tűnik, az az, hogy – az eddigi történelmi írásoktól eltérően – ebben nem az angol-amerikai örökséget, hanem fele-résben a harmadik világot is ott talál-juk a kincsesláda közepén. A további-akban ennek a könyvnek az adatait, va-lamint a BVSZ kongresszusán közlé-tett statisztikát felhasználva, képet kapunk a világméretű baptista misszióról.

A baptizmus eredete

A nagyobb protestáns felekezetek-nek ismert az alapítója. Így az evangélikusoknak *Luther Márton*, a reformá-tusoknak *Kálvin János* és *Zwingli Ulrich*, a metodistáknak pedig *Wesley János*. Nekünk, baptistáknak nincs névhez köthető alapításunk. A XVII. század elején (1609) *John Smyth* neve Angliában, a század második felében (1683) pedig *Roger Williams* neve Amerikában ugyan kezdeteket jelöl, de egyiküket sem tartjuk alapítónknak. Annál is inkább nem, mivel egyikük sem maradt baptista, és beme-ritésük sem volt biblikusan baptista. Baptisták (beme-ritkezők) ragadvánnyal a külső szemlélők illeték Angliában hit-elődeinket és ez a név aztán rajtunk maradt, mint akik különbözünk a gyer-mekeket keresztelezőktől. Emiatt sokáig

szektának minősítettek minket a nép-egyházak. Baptista hitünk és életgya-korlatunk a Bibliára, a Biblia Krisztu-sára, és az ő tanítására épült. Az újszö-vetségi hitvalló beme-ritéshez tértünk vissza. Baptistának tehát azért neve-znek minket, mert amikor bűneinkből Istenhez megtértünk, és az Úr Jézus érdemében a Szentlélek által újjászüle-tünk, Krisztus parancsára – az aposto-lok és az ősegyház gyakorlata szerint – teljes víz alá merítéssel szimbolikusan is kifejezzük, hogy Krisztussal együtt meghaltunk és feltámadtunk. Az újjá-születéssel Isten gyermekévé, a beme-ritéssel a gyülekezet tagjává és Krisztus tanújává válunk.

A „baptisták” elnevezést az ana-baptistáktól való megkülönböztetés-re is, a beme-ritést ellenzők használták. Az angol irodalomban első nyomai 1644-ből valók (Henry C. Vedder: *A Short History of the Baptists*, 1892). Maguk az angol baptisták szívesebben nevezték magukat „beme-ritett hívők”-nek (*Baptized believers*).

A baptizmus és a baptista misszió terjedése

A XVIII. század második felében százával jönnek létre baptista gyüleke-zetek a brit szigetvilágban és Ameriká-ban. A nagy misszióparancs komolyan vételével létrejönnek az azóta is műkö-dő missziótársaságok. Angliában 1792-ben, Amerikában 1814-ben. Németor-szágon át *Johann Gerhard Oncken* is ezt viszi tovább. Nevezetes mondását minden baptista ismeri a világon, ti, hogy „*Minden baptista egy misszioná-rius!*” Ezt a látást tett követte, és 1846-ban tőle jöttek misszionáriusok ha-zánkba. Az európai baptista misszió ki-terjedt a Balkánra és az Oroszbiroda-lomra is.

Wardin professzor kimutatja, hogy 1852-ben a baptistáknak csupán 4,5%-a élt a Brit-szigeteken és Észak-Ameri-kán kívül. Ez az arány 1904-re még csak 5,5%-ra, mára viszont már 23%-ra emelkedett, sőt már a 25% felé tart a gyors növekedés következtében. Ami a faji összetételt illeti, a baptisták 30%-

Néhány adat összehasonlításul Wardin-féle felosztásban:

	1852	1904	1994
Brit-szigetek	192.500	395.000	220.000
USA és Kanada	922.000	5.450.000	28.385.000
Észak-India	35.000	42.300	400.000
Európa	4.200	124.000	680.000
Ázsia és Óceánia	12.300	161.000	2.965.000
Afrika	1.200	10.200	3.090.000
Közép- és Dél-Amerika		5.500	1.585.000
	1.167.200	6.188.000	37.325.000

a fekete, 7,5%-a ázsiai, és 4,5%-a latin eredetű. A baptisták nagy családja egyre több fajt és nemzetiséget foglal magában a minden nép és törzs Megváltójának evangéliumával. Jelenleg 58% rendelkezik észak- vagy kelet-európai gyökerekkel.

A Baptista Világszövetség megalakulása

A baptisták Londonban gyűltek össze kongresszusra 1905-ben. Ekkor 3200 küldött mintegy 6 millió baptistát képviselt a világ 45 országából és térségéből. Ez volt az első világkongresszus, ahol megalakult a Baptista Világszövetség (Baptist World Alliance). Mi is kezdettől fogva tagjai közé tartozunk. Az ekkor elfogadott BVSZ alapszabály preambuluma így fogalmaz: A BVSZ az egész világra kiterjed. A baptistáknak az Úr Jézus Krisztusban való alapvető egységét hivatott kifejezni, amely:

- inspirálja a testvéri egységet,
- előmozdítja a közösségi szellemet,
- tagjai között szolgáló együttműködést munkál,

- és mindenek felett az Úr Jézus evangéliumát hirdeti minden népnek.

Az alapszabály azt is leszögezi, hogy a megnevezett célok munkálása közben a BVSZ nem avatkozik bele a gyülekezetek függetlenségébe, valamint a már létező vagy ezután alakuló szervezetek adminisztrációját sem vállalja át.

Jelenleg a BVSZ-hez 183 tagtestület tartozik (1990-ben 141 volt). Az azóta felvett 42 tagtestület részben Európából, a volt Szovjetunió utódállamainak megjelenésével kérte felvételét. A Szovjetunió esetében ez 14 országot jelent. Öt év alatt (1990-1995) a BVSZ-hez tartozó baptisták száma 32 millióról mintegy 40 millióra emelkedett. A növekedés különösen Afrikában (50%) és Dél-Amerikában (41%) jelentős. Knud Wümpelmann a BVSZ XVII. kongresszusán Buenos Airesben, mint leköszönő elnök beszámolt Nepálban tett látogatásukról. Ott két éve jött létre a nepáli baptisták szövetsége. Igen nehéz a helyzetük a nepáli baptistáknak, de az Úr napról-napra növeli számukat üdvözölőkkel. Ma már több mint 2500-an vannak, és kéri a BVSZ-be való felvételüket. Jelenleg 25-en kérelmezik ezt a BVSZ-nél. A világszövetség vezetői csodálkoznak, hogy újabb és újabb kérelmek érkeznek olyan országokból, ahol minden külső misszionáriusi segítség nélkül fejlődött ki egy-egy hazai misszió. Némely európai és amerikai ország, amely valamikor misszionáriusokat küldött távoli vidékekre, azt is megérheti, hogy ő kap misszionáriusokat távoli vidékekről! Végül nézzük a BVSZ által kiadott legfrissebb statisztikát, amelyet Buenos Airesben adtak közre. Ez kissé más földrajzi tagolásban jelenik meg. (Lásd a táblázatot).

Ez utóbbi adatokhoz az a megjegyzés szükséges még, hogy a 183 tagtestületből 97-en adták le az 1995-ös statisztikát, 85-nél még az 1994-es számok szerepelnek, 1 helyről pedig semmilyen adat nem érkezett. A növekedés 1994-ről 1995-re 4169 gyülekezet, 1.285.023 taggal. (Wardin is 1993/94-es számokat használt.) A tényszámok után figyelmünket és lelkünket fordítsuk mennyei Atyánk felé, aki a világ

többi keresztyénei között minket is kegyelmesen hordoz. Mint az egyik legnagyobb protestáns felekezet vagyunk jelen világszerte a missziómezőkön. A BVSZ-vasárnapon tudatosuljon bennünk, hogy mily népes, sokszínű családhhoz tartozunk! Imádkozunk a világ minden részén élő hittestvéreinkért! Kérjük Urunkat, hogy adjon sok megtérőt és lelki növekedést! „Egy az Úr, egy a hit, egy a keresztség” (Ef 4,5)

Adatok a Baptista Világszövetségről (1995)

Földrés. ill. régió:	Gyülekezetek száma:	Taglétszám:
Afrika	15.358	2.777.401
Ázsia	22.250	3.283.604
Karibi-szigetek	1.346	192.335
Közép-Amerika	1.345	118.391
Európa	9.818	733.077
Közel-Kelet	65	3.724
Észak-Amerika	97.304	31.452.335
Dél-Amerika	7.302	1.266.432
	154.788	39.827.299

KIK A BAPTISTÁK?

Ilyen egyszerű kérdésre a válasz is egyszerűnek tűnik, de nincs így. Nehéz pontosan meghatározni, kik is a baptisták. Ebben a tárgyban 1993-ban jelent meg egy tanulmány az EBF Teológiai és Oktatási Szakosztályának kiadásában. Ez jelent meg most újból mutatósabb formában.

A baptista álláspont még nem öltött végleges formát, ezért a szerkesztők ilyen alcímmel látták el a kiadványt: *A baptista identitás kifejezésének keresése egy változó Európában*. Ebben a megközelítésben kiküszöbölhető, hogy valaki megfellebbezhetetlen dokumentumnak tekintse ezt az írást. Mindjárt a bevezetőben ez a megállapítás olvasható: „Ez az írás igyekszik magyarázatot adni arra, hogy kik a baptisták, de nem tekinthető hitvallásnak. Az EBF Tanácsának csak elfogadásra és nem jóváhagyásra ajánlották a szerzők.”

1. Mi is része vagyunk az egész világot átölelő keresztyén egyháznak, mert hiszünk a Szentháromság: Atya, Fiú és Szentlélek Istenben.

2. Valljuk, hogy szükség van személyes hitre az Úr Jézusban Krisztusban, s mint tanítványoknak, hozzá kell hasonlítaniunk!

3. Hitünk és gyakorlati keresztyén életünk a Szentírás tekintélyére épül, amit a Szentlélek kinyilatkoztatása alapján értelmezzünk.

4. Elismerjük a Bibliát – az Ó- és Újszövetséget – mint legfőbb tekintélyt Isten megismerésére, ahogy Jézus Krisztusban megjelent.

5. Az egyházat, mint a hívők közösségét tiszteljük, mert itt részesülünk együtt az Úr szent vacsorájában.

6. Csak hitvalló hívőket részesítünk bemeztetésben és fogadunk el tagnak a Jézus Krisztus testében, a gyülekezetben.

7. Elismerjük a gyülekezetek önállóságát és felelősségét is arra nézve, hogyan élnek meg Krisztus szándékát, s miként munkálkodnak érte.

8. Az egyetemes papság elvét valljuk, mely szerint minden hitvalló hívőt szolgálata hívott el Isten, melyeket vezetésre, ami szintúgy szolgálat.

9. Hisszük, hogy a kölcsönös odaszánás, amely a bemeztetésben és gyülekezeti tagságban jut kifejezésre, nem korlátozódik csupán a helyi gyülekezet tagjaira, hanem kiterjed más gyülekezetekre is, jó kapcsolatokat ápolva, amennyiben ez lehetséges.

10. Krisztus minden tanítványára nézve kötelező a tanúságtétel Jézus Krisztus uralmáról és arról, hogy a gyülekezet Isten királyságának része, s missziós küldetése az egész világra kiterjed.

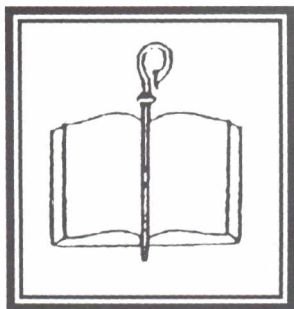
11. Védelmezzük a lelkiismereti szabadságot, s ennek érdekében elfogadjuk egymás különbözőségét.

12. Az egyház és állam különválasztásának elvét valljuk, Jézus Krisztus uralmában akarunk meggyökereszni, és kiálunk a vallásszabadság mellett.

13. Mint Krisztusban hívők, reménykedünk a mi Urunk, Jézus Krisztus dicsőséges megjelenésében és a teremtett világ átváltozásában.

A 13 pont után van egy toldalék, amelyben magyarázatot találunk arra, hogy a tanulmány főként más keresztyén egyházak vezetőinek az informálására készült, elhárítva ezzel minden félreértést, bebizonyítva, hogy a baptistáknak is ott van a helye a többiekkel együtt Isten nagy családjában. Ezt a témát a különböző Baptista Szövetségek maguknak már megfogalmazták, de az EBF jónak látta, hogy kiadjon egy egyetemes álláspontot képviselő dokumentumot a baptista identitásról. (EBPS)

Ford.: Gerő Sándorné

Lelkész-szemmel

AZ ISMERETLEN BUDAPEST

Csepel

A főváros XXI. kerülete, Csepel... Vörös Csepel, Merkúr gépkocsi átadó telep, Csepel Művek, azelőtt Rákosi Mátyás Művek, eredetileg Weiss Manfréd... Szabadkikötő... toronyházak, lakótelepek. Ezek jutnak eszébe annak, akik mint én is, legfeljebb Trabantot átvenni voltak Csepelen korábban.

1994-ben kerültünk ide családommal együtt. Nagyon nagy szeretettel fogadott a maroknyi, de nagyon lelkes templomjáró része a gyülekezetnek. Tisztelt elődöm, Mezősi György, mielőtt nyugdíjba ment volna, önkormányzati és finn testvérgyülekezeti segítséggel beépíttette a korábban gyönyörűen felújított templomba az angalföldi gyülekezettől ajándékba kapott orgonát. Nálunk így működött, amit a mozgalmi dal mond, szabadon: „Csepel kért, Angalföld felelt neki” (sőt, adott neki). A mi feladatunk is az, ami elődeinké is volt, „összeszedni” a gyülekezetet a szép templomhoz, jó hangú orgonához, de mindenekelőtt a Megváltóhoz, a Feláldozotthoz, az Élőhöz, Csepelen!

Anonymus többek között ezeket írja krónikájában:

„Ezután pedig Árpád vezér elindult arról a vidékről, ahol most Bodrog vára áll és a Duna mentén a nagy szigetig haladt. Tábort ütöttek a nagy sziget mellett, majd Árpád vezér meg nemesei bevonultak arra. Mikor látták a helynek termékenységét és gazdagságát, továbbá, hogy a Duna vize milyen erőssége, kimondhatatlanul megszerették. Egy-szersmind elhatározták, hogy ez lesz a vezéri sziget... Minthogy Csepel lovászmester lakott ott, ezért nevezték el azt a szigetet Csepelnek, egészen a mai napig.”

Már a honfoglalás korában ismert település. Az első okleveles emlék

1138 szeptember 3-án kelekezett, mely Csepelt jobbágyközségként említi. Az évszázadok során a történelmi viharok elől menekült a lakosság. A falu újratelepítésére 1712-ben került sor. Az 1838-as tavaszi jeges ár elpusztította Csepelt, újjáépítésekor magasabb fekvésű területet jelöltek ki.

Csepel életében, fejlődésében meghatározó történelmi esemény volt Weiss Manfrédék 1892-től beindított töltényfelújító és töltényszétszerelő műhelye, amely alapja lett a későbbi gyáróriásnak, a *Csepel Műveknek*. További jelentős állomása a fejlődésnek az 1912-ben megindult HÉV-közlekedés. Nemcsak Csepel, az ország is jelentősen gyarapodott a Csepeli Nemzeti és *Szabadkikötő* 1938-as átadásával. A kikötő a Duna - tengerhajózás központja lett. Az 1950-es fővároshoz csatolás következménye a jelentős népesség-beáramlás, az óriási építkezések elindulása, a növekvő létszámú lakosságnak kenyeret adó ipartelepítés volt. A korábbi, nemzetiségi (sváb és rác) lakosság létszámát sokszorosán felülmúlták a vidékről magyar betelepülők. Erőteljes ütemben épültek az elmúlt évtizedek korstílusát hűen tükröző lakótelepek, közintézmények.

A lakosságnak is, de az egyházaknak is nagyon sokat ártottak az építkezések. Szanálták a toronyházak útjában álló kertes családi házakat és tudatosan szétszórták a benne lakókat, igyekezve arra, hogy minél távolabb kerülejenk Csepeltől. Ha ugyanis nem itt lakik, de Csepelen dolgozik, munka után siet haza a családjához és sem ideje, sem ereje nincs sztrájkolni. Sokan öngyilkosok lettek, mert nem tudták vagy nem akarták megszokni új lakóhelyüket. Az egy-

házakat is érzékenyen érintette az elköltözött tagok által okozott fogyás. Az új beköltözők nem azzal kezdik itt az életet, hogy gyorsan jelentkeznek az egyháznál...

Vörös Csepel?

Csak a felszínen Vörös Csepel. Az 1939-es választáskor nyílas képviselőt választottak az Országházba. 1955-ben 12.800 párttag van, de 1956. október 23-án 10 párttagot sem találtak. 1956-ban itt tartották legtovább magukat a forradalmárok. 1956 után Csepel elveszíti vörös jellegét.

Ma a főváros XXI. kerülete, ha nem is drámaian, de sokat veszített korábbi kiemelt ipari és munkáskerületi státuszából. Az őslakosság leszármazottai és a már meggyökerezett betelepülők, társadalmi szervezetek, polgári körök létrehozásával is igyekeznek a legszélesebb körben meghonosítani a polgári gondolkodást, magatartás- és munkakultúrát.

A lakosság lélekszáma fogyott az elmúlt években az országos helyzethez hasonlóan. Jelenleg közel 89.000 a kerület lakóinak száma. A Csepel Művek egyes egységeinek bezárása vagy szerkezetátalakítása miatt és más kerületi termelő egységek felszámolása következtében sokan maradtak munka nélkül.

Csepelen a kulturális életet jól kiépített közművelődési intézményhálozat segíti. A nagymultú Munkásotthon, az Általános Művelődési Központ és a Művelődési Házak munkájukban rugalmasan alkalmazkodnak a változásokhoz és igényekhez. Az anyagi gondok ellenére is színvonalas szolgáltatást nyújtanak a kerület könyvtárai. A Csepel Galéria és a Helytörténeti Gyűjtemény kínálata és gazdag programja a lokálpatriót-

tákból szerveződött Csepel Baráti Körnek is köszönhető.

Csepel sportélete is gazdag. A Csepel SC egyre többet hallat magáról. A versenysportok művelői között olimpiai és országos bajnokok is vannak. A csepeli sportstadion is egyre többször tűnik fel a hazai sport TV-közvetítéseiben.

Az egyháznak Csepelen is be kell

töltenie hivatását, mert helyette ezt senki sem végezheti el: az örök prófétai hivatást, hogy a bűnöst bűnbánatra és megtérésre hívja, Jézushoz vezesse. Jaj, ha gyáva és Jónásként megfut Ninive elől. Jaj, ha Péterként szökni akar Nérók Rómájából, mert a nagyváros hamar elpuhít, kápráztat, hamar feledtet, de Isten nem felejt.

Örök hivatása az egyháznak, hogy

megszűrve adja népe lelke számára mindazt a szellemi-lelki táplálékot, amelyre szüksége van, megszűrve úgy, mint a nemrég felavatott Csepeli Vízművek is megszűrve adja a főváros számára a mindennapi vizet. A csepeliek lelkét is szakadatlanul megtérésre kell hívni. Az élet tiszta vizét kell továbbítani.

Lehoczky Endre

Papok pünkösdi tükre

Odaállsz a tükör elé. Talán csak félve mersz belepillantani, hiszen tele vagy gátlással és aggodalommal. Évek vagy évtizedek óta ott kísért a gondolat. Érdemes ennyit fáradni? Jól döntesz nehéz helyzetekben? Sajátos hivatásoddal elfogad család, falu vagy a város közössége, elfogad gyülekezetet? Előbb csak lopva pillantasz bele a tükörbe, de aztán megnyugodva állsz előtte. Fejed fölött látod ugyanis a pünkösdi lángnyelvet. Elégtételt érzel. Érdemes volt hát fáradozni: az ÚR megáldotta munkádat. Egycsapásra megnyugszol: úgy tűnik, mégiscsak jók az igehirdetéseid. Igaz, egy ideje úgy érzed, hogy alig van mondanivalód. Rendszeressé vált, hogy csak szombat este nézed meg a másnapi textust, de akkor is hamar elvégezted a készülést. De íme az ÚR kipótolja a fogyatékoságokat.

Tükröm, tükröm mondd meg nekem: ki a legjobb pap a vidéken? Aki annyit látogat, mint te? Aki olyan ügyesen szerez újra és újra közegyházi és külföldi segílyt? Akinek valahogy mindig jut egy jó szórványautó... Akinek ráadásul még a prédikációira is annyi ember megtér...

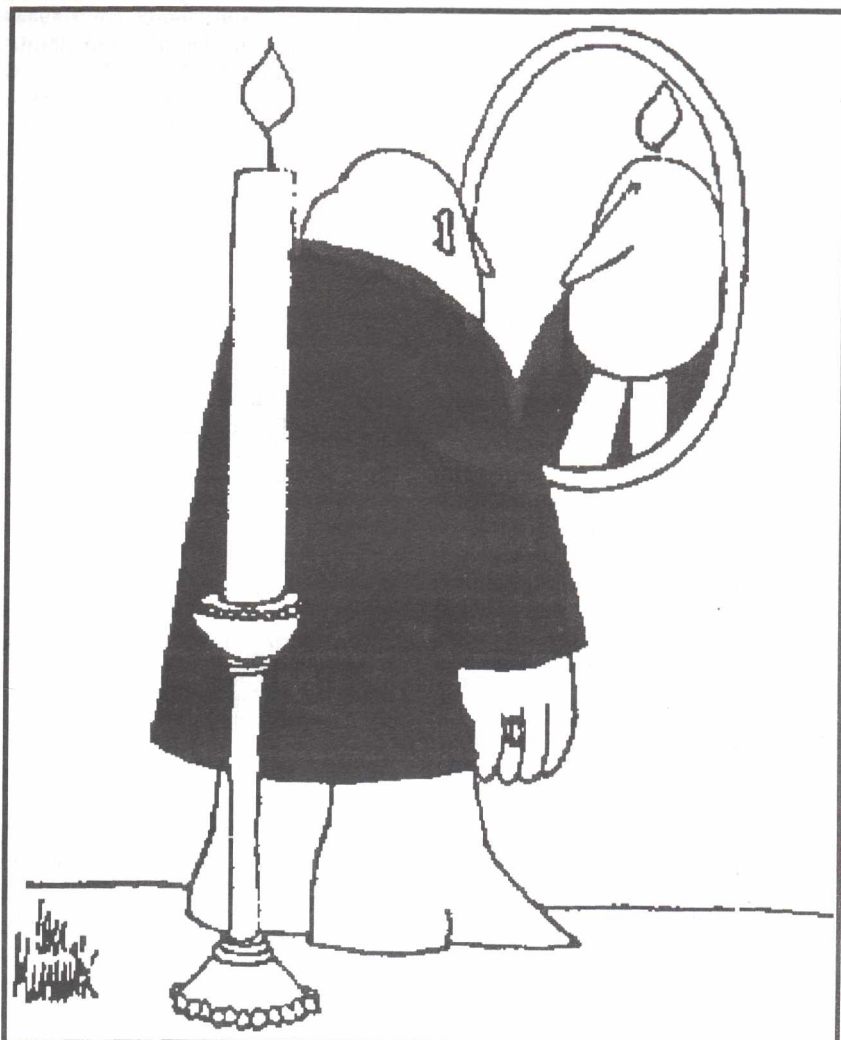
Igaz, hogy már évek óta úgy kezdődnek a hittanóráid, hogy a gyerekekből próbálsz kiszedni, hol is hagytatok multkor abba. De lám, kár volt emiatt feszengened, elvégre te is csak ember vagy. S most derül csak ki ország-világ előtt, hogy te még ebben a hajszoltságban is nagyszerűt tudsz alkotni. Csak rá kell nézni a lángocskára a fejed fölött. Jól áll. Mérete és formája nem hivatkozódó, de éppen elég nagy ahhoz, hogy más is észrevegye. „Látod a nagysiztetlétű úr feje fölött a lángot?” – fogják mondani – „Mintha Péter apostol állna ott!” „A mi papunk aztán tud szónokolni! Minden szava arany”...

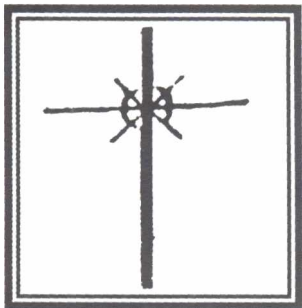
Állsz a tükör előtt. Eszedbe villan: nemrég azon gondolkoztál, hogy alig imádkozol olyankor, amikor nem vagy szolgálatban. Bibliát is mintha csak a kötelező készülések alkalmával vennél kézbe egy ideje. Nemrég még nyugtalanított ez egy kicsit, de most elhessegeted ezeket az árnyakat, hiszen semmi kétség: szeret téged az Úr. Egész jó dolog papnak lenni. Elégtételt érzel az évtizedes sérelmekért. Így már minden rendben.

Még egy pillantás a tükörbe. A Luther-kabát jól begombolva, a Mózes-tábla a helyén. Bibliádat is előkotortad táskád mélyéről. Mindjárt indulsz. Csak még egy pillantást vetsz a lángra: Istenem, be szép. Hogy ezt is megérttem...

Már harangoznak, indulnod kell. Fordulj csak meg!

Fabiny Tamás

Tanít az egyháztörténet

„Egyházunk egyik nagy reménysége volt”

E cikk bevezetése Benczur Lászlótól való, a pillanatkép-szerű portré D. Koren Emil Találkozásaim című kéziratgyűjteményéből (1995). Abban a sorozatban közöljük ezt a két

írást, aminek célja emlékeztetés a feledésbemenő értékeinkre. Esetleg fiatal kollegákat ösztönözheti ez a sorozat további részletes kutatásra.

RÉVÉSZ ISTVÁN

Az alábbi cikk lírai portré a jóbarátról, a tábori lelkészként hősi halált halt Révész Istvánról, a karizmatikus alkotóról és fáradhatatlan kutatóról. *Pillanatfelvétel*. A háborús évek idején készült Kárpátalja havas tájain. A kép előhívására később került sor. Budapesten, a főváros hetekig tartó ostroma idején. Révész István akkor már Nagykörösön a hősi temetőben pihent. Karner professzor, a Keresztyén Igazság akkori szerkesztője ezt írta róla: „Istentől nyert különleges tehetséggel egyházunk egyik nagy reménysége volt. Nemcsak széles tudással ismerte az egyházművészet gazdag területét, hanem értékes alkotásokkal maga is gyarapította.” Az alábbi cikk is utal erre, amikor felsorolja cikkeit, tanulmányait, alkotásait, – mégis inkább sajátos egyéniségének vonásait hozza előtérbe. Ne felejtjük azonban, hogy hátrány életkedvére, bohóságaira azért érdemes felfigyelni, mert benne páratlan módon ötvöződött az alkotó művész, a tudományos kutató a lelkési hivatását szenvedélyesen szerető és komolyanvevő teológussal. Ezt részletesen fejti ki (Benczur László) a *Diakonia* 1993/1. számában írt tanulmányban.

Berlinben Gerke professzornál az ókori keresztyén művészettel foglalkozott. Áttanulmányozta *Lietzmann* „Die Geschichte der alten Kriche” három kiadós kötetét, ugyanakkor megrendelte és szorgalmasan olvasta a *Barth és Thurnheysen* szerkesztésében megjelenő tanulmányfüzeteket. Foglalkozott *Bartning* acélvázat modern templomépítészetével, hatott rá, de nem kötötte meg kreativitását Rudolf Koch szimbólumteremtő grafikája. Tárgyi ismereteiről és kiforrott tudásáról tanúsko-

dik a templom belső tere kialakításának kérdéseivel foglalkozó 87 oldalas és a templomi paramentumokról írott 25 oldalas tanulmánya. Mindkettő az „*Evangélikus Templomok*” című 1944-ben megjelent gazdag tartalmú albumban található. Megbízható és megszívlelendő útmutatással szolgál a mai templomépítőknek is. Érdemes lenne újra kiadni. Tömör, lényeglátó megállapítása: „Az istentisztelet elsősorban akusztikus élmény és tapasztalat. Ezzel az alapvető kérdéssel együtt a templom vagy az egyházművészet minden részletkérdése is felvetődik.”

Révész Pista! Hadd emlékezzem rád könnyes szemmel és elszorult szívvel.

Felpántlikázott kalappal jártál 1940 tavaszán, toborzókat és katonadalokat énekeltél, amikor bevonultál önként tábori lelkésznek. Csodás népi szereetre és erős lélekre valló levelet írtál még Ukrajna valamelyik eldugott falujából, s a kecskeméti harcokban az élen rohamozva kaptál összeecsúklón a gyomrodhoz: „meglőttek, meghalok, de megérte! Éljen Magyarország!”

Az örökkévalóság nagy magyar egében vajon eszedbe jut-e a volóci csillagos ég, amikor a ruszin karácsony éjszakáján házról-házra jártunk s hallgattuk a ruszin népi énekesek játékait és spontán alakult dallamos kórusait?

Friss, élesen metsző volt a hideg, a hold kék pasztell-fénybe vonta a kicsi, jászolgyermek békességének örvendő falut, s mi ott a Kárpátok elsimuló kis falujában elbűvölve álltunk, s a térben fogtuk, láttuk, éreztük a szót: Kárpát-alja. Ceruzával jártak a gondolataid s érzéseid is. Művészlelked képen látott

Révész István 1915-ben született Beziben, ahol édesapja lelkész volt. A család eredeti neve Hafenschner. Fasori diák. Teológiai tanulmányait 1937-ben, Sopronban fejezte be. Raffay Sándor püspök avatta lelkésszé. 1937-38-ban ösztöndíjas Berlinben. Segédlelkész Galgagyörk, Kőbánya, Gyula, Kelenföld, Fásor, Budavár gyülekezeteiben. Önként vonult be tábori lelkési szolgálatra.

A tiszai harcokban halt meg 1944. október 21-én.

b. l.

*

mindent. Így szívta magadba ott is a világot.

Most közel vagy az Úrhoz! Bizonyoságot tudnál-e tenni arról, hogy ott, a karácsonyi énekek távolról szűrődő hangjai mellett, a csodás kárpáti télen ránkboruló égbolt alatt is közel voltunk ahhoz, aki nagyobb a télnél, nagyobb a távlatoknál.

Álmodol-e a nagy magyar télnél ott a nagykörösi hantok alatt arról a rahói télről, amikor jőringezve csúszunk a szánkó mögött, s a Herczegh-lányok visszakacagtak ránk a bakról? Mennyire élvezted Herczegh színes elbeszéléseit nagy hegyi túráiról, s magyaros nyerseséggel összevesztél Katapánékkal, mert szidta mindent ami nem magyar, – persze a németet is. De őszinte fellépéssel kibékültél velük. Úgy hiszem, hosszantartó kedves emléked lett a vaddisznó-vadászat, amire együtt indultatok a zimankós téli hajnalon ott a hucul hegység közé.

Szerettelek Pistám nagyon, mert egyedül voltál. Özvegy édesanyádat is

nemrég temetted. Árván jártad az utat, egyedül. Lobbanékony voltál – ezért becértünk Lobónak – néha marón gúnyos. De egyéniségednek csudás varázsa volt.

Bohém ötleteid voltak, néha a szél-hámosság határán. Jól áll neked. Ungváron olajmérnöknek mutatkoztál be. Alig győztem hallgatni papvoltodról.

Együtt jártunk be sok szép kilométer motoron. Nagyon szeretted Zündapp motoromat. Amikor rövid magyarázat után először ültél nyeregbe, játszva szaladtál bele a 90-be, dalolva, a Szolyva alatti műóton. Nevetve hajladoztak az útszéli fák, s engem a hátsó ülésen a hideg lelt az ijedségtől.

Bohém ötlettel állítottunk be Tócsányi Béláékhoz a csertészi bor-pincébe, s eg délutáni rákászással egybekötve olyan mulatást csaptál, hogy azóta is emlegetnek: az a fiú de pompásan tudott mulatni.

Ungváron esténként nekiindultunk a sétatáknak. Sohsem felejttem el, amikor kiálltál a Landa feletti dombtetőre. A csillagos, holdas éj megvilágította alattunk a várost, s halkán odahallatszott a cigánymuzsika. Nem érdekelt akkor a város. Csak a csillagos és sejtelmekkel teli magyar égbolt. A távolba néztél. Arra, ahol az ország szíve őrizte a magyar nép álmát. Megvetted a lábadat, elébe vágta a cigánynak, zengett a mélyen szép hangod, s a busongó, fájdalmas, régi magyar dallamok végighömpölögtek a szunnyadó város felett.

Hallgatott Bercsényi ősi vára. Így hallgathatta évszázadokkal előtt ugyanezeket a dallamokat. Hallgatott a Galagó is. A sok modern palota. Csozáva érezhette benne a magyar vér lüktetését. És hallgatott távol a magyar róna. Neki nem volt új. Nem csalódott ideszakadt fiában. Bizonyára hűséggel fogadott be akkor is, amikor örökre megtértél hozzá.

Ott fenn, a város felett elhallgatott akkor a cigány is a Landánál, s elné-

mult a szó a sok vacsorázó vendég ajkán.

*„Én Istenem, rendelj szállást,
mert megúntam a bujdosást...”*

Ha Isten kegyelme valaha még visszavezérel Ungvárra, Volócra, Rahóra, – elmondom majd az erdőnek, hegyeknek, zúgó patakoknak, hóborította halmoknak, Bercsényi várának, a kis ungvári szórakozó helyeknek, hogy – neked immár szállást rendelt az ÚR...

Berlinben sramlizene mellett koccintottunk először igazán baráti poharat külföldi csavargásaink találkozásán. Álmokat szőttünk. Nagyokat és gyümölcsözőket. Ki gondolta akkor, hogy hét év múlva, 1945 hóhullásos januárjában, az ostromlott Budán rajzanak fel bennem rólad az emlékek – csak emlékek! – s egy tőled kapott és tervezett kovácsolt vaskereszt, s egy általad tervezett bibliai faliszőnyeg beszél csak rólad s művészi lelkedről, aki visszamentél azóta rendelt szállásodra.

Pedig mennyire tele voltál tervekkel. Akvarelljeid, szimbolikus rajzaid, szent-edény terveid, kelenföldi és hatvani úrvacsora készleteid, kelenföldi oltárterítőd, faliszőnyegeid, a nagyarcú oltár és annak festése, Mária-tanulmányod, a templomról frott értekezésed csa enyhe kezdet volt ahhoz képest, ami benned izzott és égett.

Főti úti káplánszobában régi magyar igehirdetők mondásaiból festettél stílusos fali táblákat. Íróasztalod ódon könyvekkel volt tele. A falon corpus-részletek, régi templomi szobrocskák függtek. Angyalfigurák őrizték barokk mozdulatokkal nemes ízlésedet. Terítők, kendők, takarók mutatták népi gyűjtőszenvéledet.

Hová lett tőled már mindez?

Hulló hópelyhek! Ti tündérvilágot, kristálypalotát tudtok varázsolni a világba. Jótékonyan feditek be ezt a zajló, borzalmas, ostromlott várost is.

Hullástokban tompább az ágyuszó, szelidebb az emberi hang. Beföditek az utcák romjait, kihűlt tetemeiket. Fehér lepellel simává teszték a pusztulás képét. Lassú hullással lebegtek egyformán, ha szelid béke száll az emberi szívekbe, vagy a gyűlölet vihara korbácsolja fel a népeket.

Nektek mindegy: háború vagy béke, bombatölcsérral felszántott utca, vagy süppedő avar az őszi erdők szent csendjében. Ti láttátok Pistát is, amikor bóbítás sísapkájában krisztianizva siklott le a Mencsul lejtőjén, vagy amint a tetőn derékig vetkőzve kacagott rá a kristályszemeiteken játszadozó bukdácsoló téli napsugárra.

Gyöngylepel voltatok számára a földön. Kacagásra derült, amikor az esti lámpa fényében az utcán szállongó pelyhekre nézett.

Sűrűn hullotok most is, fehér hópelyhek. Fedjétek be emléket s dombozó katonasírját melegen.

Szeretett titeket nagyon.

Lapzárta után érkezett két lel-késztestvérünk halálhíre: Sztehlo Máttyás 71 éves korában hosszú betegség után távozott el közülünk, Grünvalszky Károly 84. életében rövid szenvedés után hunyt el. – Mindkét kollégánkról a Lelkipásztor következő számában emlékezünk meg, illetve, he lehetséges, temetésükön elhangzott evangéliumhirdetés szövegét közöljük. A feltámadás reménységében búcsuzunk szolgatársainktól.

HAUBNER MÁTÉ

Tisztelt Ünnepi Közgyűlés!
Kedves Haubner Máttya Emlékezők!

Az emlékezés és tiszteletadás kötelessége hozott bennünket Haubner Máttya emléktáblájához. Akik itt ma egybegyűltünk, visszamenni jöttünk az előttünk volt időbe. Jöttünk bejárni kétszáz esztendő, hogy az egymásra fordult évekből kibontsuk és felmutassuk a Dunántúli Evangélikus Egyházkerület Kufsteint megjárta püspökének ma is fénylő arcát.

Kétszáz éve Veszprémből indult az a küzdelmes életút, amely a szószéken

és katedrán, püspöki szolgálaton és várfogságon, megaláztatáson és belső száműzetésen keresztül vezetett a halhatatlanságba.

Fordulatokkal, drámai eseményekkel telített volt a kor, amelyet sorsával adott a lét. Nem volt még egyéves, amikor a magyar jakobinusok feje porba hullt a budai vérmezőn. Fialaton érte meg a hazánkat is elerő, az ő személyes sorsába is beleszóló napóleoni háborúkat. Tanúja volt a régi dicsőség, az alvó nemzeti öntudat ébresztésének, a reformkor reménykeltő küzdelmeinek. Főpásztorként azok közé állt, akik

1848/49-ben győzelemre emelték a nemzeti szabadság zászlaját. A nagy virradatot követő sötét napokban pedig – annyi sok honfitársával együtt – rá is a császári önkény „vak börtöne” borult. A szenvedések terhe alatt nem roppant össze, így az elégtétel öröme is megadatott számára.

Születése 200. évfordulója alkalmat és lehetőséget ad, hogy közelebbről is megismerjük életútját. Életrajzában nagy fejezetei nagyívű, spirálisan emelkedő életpályát mutatnak. Születését 1794. szeptember 19-én Haubner Máttyás szücsmester és Ulich Klára fiaként

jegyezték be a Veszprémi Evangélikus Gyülekezet anyakönyvébe.

Bibliát forgató, meghitt családi körben növekedett testben és lélekben. Szülei korán észrevették tehetségét és anyagi nehézségek árán is vállalták taníttatását. Az ismeretek elemeiben Veszprémben és Győrben nyert kellő oktatást. 11 éves korában pedig a dunántúli lutheránusok soproni líceumába íratják szülei.

A Sopronban töltött nyolc esztendő meghatározó volt további életútjára. A nagymúltú iskolában szorgalmával, tehetségével, derűs természetével az elsők közé küzdötte fel magát. A lelkesítő pályára készülő diák itt ismerkedett a kibontakozó magyar nyelvű irodalommal és itt nyert betekintést Európa nagy szellemi áramlataiba.

A 19 éves ifjú azonban mégsem boldog, amikor elhagyja Sopront. A lelkesítő hivatáshoz ugyanis a kor szokása szerint a külföldi egyetem adta az igazi avatást. A napóleoni háborúk alatt viszont tiltva volt a külföldi egyetemek látogatása. Kiutazásra így ő sem kaphatott útlevelet.

A kényszerű várakozás időszakát azonban nem töltötte tetlenül. Előbb Sárszentlőrincen, majd Hábermayer Mátyás pozsonyi házában vállalt házi tanítói állást. Másfélévi házi nevelősködés után utazhatott Jénába, ahol bölcsészetet és hittudományt hallgatott. Hazájába visszatérve, ismét Pozsonyba megy, majd hamarosan Bécsbe távozik, ahova Ghika Konstantin nagyműveltségű földbirtokos hívta nevelőnek György fia mellé. E minőségben három évet töltött részben Bécsben, másrészt Sopronban, ahol növekedése a líceumot látogatta. Diákvárosában ismerkedett meg Seybold Luízával – Seybold Pál líceumi tanár lányával – akivel házassági frigyre léptek és életük végéig boldog házasságban éltek. Több éves nevelői munkáját ismerve, a magánpályáról hívta őt a Pozsonyi Evangélikus Konvent a fenntartásában működő líceum grammatika tanárának.

Mindössze fél évet tanított a pozsonyi líceumban, amikor a községi hegység nyugati oldalán a festői környezetben fekvő – akkor Vas megyéhez, ma Ausztriához tartozó – Szalonak népes gyülekezete hívta meg lelkészének. Új állomáshelyén minden idejét, erejét a 13 községből álló gyülekezet felvirágoztatására fordította. A német nyelvű lakosság hamar befogadta és megkedvelte fiatal lelkészét, aki rövid idő alatt az egész vidék szívesen hallgatott szónoka lett.

A lelkesítő teendőikön kívül nagy figyelmet fordított az iskolára. A Szalonakon akkor épült emeletes iskolaház is e kiemelt törődés emléke. A szónoki tehetségével messze földön híressé vált lelkészt 1829-ben Győr város evangélikus gyülekezete hívta meg

üressé vált lelkesítő állásába. A meghívást elfogadva, Győrbe költözött és e városhoz kapcsolódik munkásságának fénykora.

Itteni működésének első éveire esik a kolera pusztító fellépése, amely a városban is szedte áldozatait. A megrémült lakosok közül sokan menekültek a városból. Ő azonban hívei között maradt a szörnyű napokban. Egyedül vállalva a betegek gondozását és a félelmetes járvány áldozatainak temetését.

Közmegelégedést kiváltó lelkesítő munkáját elismerve, a Dunántúli Evangélikus Egyházkerület előbb a főjegyzői tisztségbe emelte, az 1846 október 6-án Pápán tartott közgyűlésén pedig *szuperintendenssé* választotta. Főpásztori munkáját a legszebb tervekkel kezdte. Idejét, erejét, tehetségét, tekintélyét ébredő egyháza és emelkedni akaró nemzete szolgálatába állította. A lázas egyházépítő munka közben érte az 1848 évi március 15-i forradalom, amelynek vívmányai a szeptemberi forradulat után veszélybe kerültek.

Az országot ért külső támadás és a törvényes magyar kormány felhívása cselekvésre készítette. 1848. december 3-án – advent első vasárnapján – a Dunántúli Evangélikus Egyházkerület lelkészeihez és tanítóikhoz pásztorlevelet intézett, melyben többek között a következőket írta és kérte:

„Részemről főpásztori tisztemnél fogva különösen kötelezettnek érzem magamat Titeket kedves lelkész és iskolatanító szolgatársaimat a Krisztusban, ma advent 1-ső vasárnapján, midőn Isten kegyelméből egy új egyházi évet megkezdhetni szerencsések vagyunk, jelen pásztori levelem által igazi testvéri szeretettel egytől-egyik fölszólítani, hogy velem egyetértésben s összefogva újult erővel egész tehetségünkkel iparkodjunk evangéliumi keresztyén szellemünket azáltal tüntetni ki, hogy híveinket Honunk minél lelkesebb polgárává, s nemzeti igazságos ügyünk minél hatalmasabb védőivé tegyük.

Hitvány korcs az és nem ember, ki előtt nem szent a Hazának neve! Akiben csak egy szikrája él a nemesebb érzésnek, annak két kincse van a világon: amin lelke egész erejével csügg. Egyik az Isten, másik a Haza. E kettőben együtt van mindene, ami őt élteni, boldogítja, üdvözíti! Ugyanazért valamirevaló embernek a hazaszeretetről nem kell más ösztön, hogy nemzetének sorsát szívén őrdozza, s mihelyt békéje, becsülete, függetlensége, felvirágzása veszélyben forog, ennek védelmére mindenével készen van, – semmi megerőltetéstől, fáradságtól, vesződéstől, gyötrődéstől nem retteg – a legnagyobb áldozatot sem sokallja – sőt ha kell, életét is készséggel odaadja.”

Haubner Máté pásztorlevelének kiadása napján még nem tudta, hogy előtte nap – december 2-án –

Olmützben már átrendezték az osztrák politika színpadát. Az áprilisi törvényeket szentesítő V. Ferdinándot lemondatták. Helyette a 18 éves Ferenc Józsefet ültették a trónra, aki nem késlekedett a támadási parancs kiadásával. December 16-án Windisch-Grätz vezetésével mintegy 100 ezer fős hadsereg indul az ország meghódítására. A honvédsereg annyi győztes csatája után a császár és a cár összefogása megpecsételte a szabadságharc kimenetelét.

Annyi sok hazafi mellett szomorú sors várt Haubner Mátéra is. Pásztorlevelét az osztrák kormány lázításnak vette és a pozsonyi haditörvényszék elé állította. A kiméletet nem ismerő bírák előtt bátran vállalta mindazt, amit írt, amit tett, amit hirdetett. Emelt fővel vette tudomásul a 6 év várfogságot, amelyre ítéltetett.

Fogsága közel két évig tartott. Az első 9 hetet Pozsonyban töltötte, ahol megengedték, hogy a szenvedő apához gyermeki szeretettel ragaszkodó Matild lánya megossa vele börtönét. Pozsonyból a tiroli *Kufsteinbe* szállították, melynek sziklabörtönében másfél évig raggboskodott. Családja, egyházkerülete szabadulása kieszközölésére tett próbálkozásai sikertelenek maradtak. Végül Mária Dorottya főhercegasszony közbenjárására nyílt meg börtönének ajtaja.

A családját viszontlátó öröme azonban nem tartott sokáig. A helytartótanács a „tüntetések elkerülése végett” Győr elhagyására szólította fel. Bár számos híve ajánlotta fel házat menedékkül, ő mégis Sopront választotta belső száműzetése színhelyéül, ahol rendőri megfigyelés alatt teljes visszavonultságban élt. Ahhoz sem kapott engedélyt, hogy Sopronban a teológusokat oktassa. Nevének még az említése is polgári büntettnék számított.

Az iránta való tisztelet és ragaszkodás szép példáját adta a nagygyeresdi gyülekezet, amikor 1853-ban közakarral lelkészévé választotta. Felsőbb helyen azonban tudni sem akartak e vakmerő lépéséről. A bátor gyülekezet mégis kitartott döntése mellett és három évig várt a választást jóváhagyó válaszra. Ezalatt új lelkészlakást építettek a házában hontalan főpásztornak.

Új állomáshelyén is a régi szellemben dolgozott. Figyelmét, erejét kizárólag virágzó gyülekezete ügyeinek intézésére fordította. Élete végéig örömmel emlékezett vissza a derék községben töltött öt év zavartalan napjaira.

A fogság és belső száműzetés után az elégtétel öröme is megadatott számára. 1860. május 15-én a császári rendelet visszavonta a protestáns egyházak autonómiáját megszüntető pátenst. A hír hallatán az egyházkerület egyik vezéralakja – Radó Lajos – május 31-re Kőszegre hívta az egyházmegyék képviselőit. Az autonóm gyűlés első te-

endője az volt, hogy törvényes szuperintendensét visszahelyezze hivatalába. Küldöttség indult Nagygyeresdre Haubner Mátéért, aki a gyűlésen lelkes éljénzés közepette foglalta el üresen álló székét.

A meglepett császári kormány a jegyzőkönyv lefoglalására tett kísérletével sem tudta megakadályozni, hogy az egyházkerület élén ismét Haubner Máté álljon.

A szeretet, a tisztelet, az elégtétel és a diadal örömnépe 1861. augusztus 21-22-én volt Győrben, amely a lefajtott hazafias érzés feltörésének is nagyszerű megnyilvánulása volt. A városba erre az alkalomra vonatkon, szekéren, díszfogaton érkezett ujjongó tömeg virágessóval fogadta a "nehéz küzdelmek megőszült bajnokát", aki a díszmagyarba öltözött fiatalok sorfala között vonult be abba a templomba, amelynek kapui 12 évig zárva voltak előtte.

Visszatérése után még öt évig látta el az egyházkormányzás nehéz munkáját, majd erejének fogyatkozását érezve, az 1865 évi egyházkerületi közgyűlésen *váratlanul bejelenti lemondását*. Elhatározása előtt azonban csak ismételt kérésére hajolt meg az egyházkerület.

Élete hátralevő éveit hálás fia: dr. Haubner Rezső nagytekinélyű soproni orvos házában töltötte. Szeretett feleségével végre nyugodt, gondoktól mentes napokat láttak.

Néhány heti gyengélkedés után 1880. szeptember 12-én szűnt meg neimes szíve dobogni. A soproni evangélikus templomban felravatalozott hamvai felett Karsay Sándor, a Dunántúli Evangélikus Egyházkerület püspöke mondott gyászbeszédet, melyet e szavakkal fejezett be: „*Kettő az, amire kérlek, intlek titeket ravatalánál: Hajoljunk meg erkölcsi nagysága előtt tisztelettel és zárjuk be annak emlékezetét kegyeletes érzéssel szíveinkbe. Kövessük hitét, érneyeit és honszerelmét!*”

Tisztelt Ünnepi Közgyűlés!

Haubner Máté egy nagy nemzedék példásan tiszta embereként túllépett a mulandóságon és az élők emlékezetében él tovább. Emlékeznek rá mindennütt, ahol élt, ahol szolgált, ahol megfordult, mert szolgálatban légett élete, szilárd jelleme, erkölcsi rendíthetetlen-sége, áldozatos hazaszeretete a szülőváros, az egyház és a nemzet nagyjainak sorába emelte őt. Így vált érdemessé arra, hogy mi is kegyelettel őriz-zük nevét és születése 200. évfordulóján ünnepi főhajrással adózzunk emlékének.

(Elhangzott a veszprémi templomban, 1994. szeptember 18-án.

Beküldte Hernád Tibor ny. lelkész.)

Szabó Géza

BUDAKER OSZKÁR

AZ IGEHIRDETŐ, A LELKIPÁSZTOR, A TEOLÓGIAI PROFESSZOR

– Élménybeszámoló születésének 100. évfordulóján –

Minhárom szolgálati területének áldásaiból részesülhettem. Igaz, hogy csak három éven át, mert a Teológia átköltöztetése után nem jött velünk Budapestre, hanem még egy évig, hirtelen halála bekövetkeztéig szeretett soproni gyülekezetében végzett szolgálatot.

I. Az igehirdető

Igehirdetéseit hallottam otthonórák áhitatain, templomunk szószékén, bibliaórákon, Podmaniczky professzorunk koporsója mellett és gyenesdiási lelkészkonferencián (1948 nyarán).

1. *Az alapige mondanivalójához* ragaszkodott. Nem volt ugródeszka a felolvasott ige egy kedvenc téma kifejtéséhez, hanem mélyen biblikus volt az igeszolgálat. Első igehirdetés-sorozatát, mint érettségizett, teológiára készülő ifjú hallottam Gyenesdiáson. Bibliaórákon igemagyarázatait tele-temben hallgattuk. A Jelenések könyvének magyarázata (1932/33. munká-évből) ránk maradt, ami bibliaórákon elhangzott. Bizonyára erősítené a biblia utolsó könyvét e magyarázatok figyelembevételével végig vennénk.

2. *Igehirdetéseit nem a korszellem határozta meg* vagyis nem -izmus keveredett az igével, hanem az *evangélium erejével akart Krisztushoz*, a juhok nagy Pásztorához vezetni. Sírköve temetőnkben is ezt szimbolizálja: a Pásztor és a nyáj szoros kapcsolatát.

3. *Gondosan kidolgozott, leírt és szabadon elmondott* igehirdetése voltak. Nekünk szuplikációs igehirdetésekre készülő teológiai hallgatóknak szöszszint leiktálta az elmondandó igehirdetéseket. Nem éreztem kényszernek, hanem mérhetetlen segítségnek. Így mondtam el életem első igehirdetését szülőfalumban, amikor ott ültek a szószék alatt szüleim és testvéreim. A textus „kemény” volt: aki nem gyűlöli apját, anyját, testvéreit... nem lehet tanítványom. Olyan előkészítőt kaptam Oszkár bácsitól, melynek elmondása a családi közösség erősítésének eszközévé válhatott: Krisztusban!

4. Vonzóak voltak a *tematikus* prédikációi.

A téma megjelölése után pontokba foglalta mondanivalóját. Így könnyebben lehetett megjegyezni. 45 év után még emlékszem arra a vasárnap délután 2 órákor tartott istentiszteletra, amikor a kananita asszony hitéről szóló textust olvasta fel. Az igaz hitről szólt, mely 1. aláztos (igen, Uram), 2. kérni tudó 3. rendíthetetlen (Jézus szavába fogódzó).

5. *Hallani kellett őt*, mert olvasható igehirdetése nem pótolhatták „melegszavú igehirdetéseinek varázsát” (dr. Hafenscher Károly). A hit hallásból van, az ige hallásából, melyen át munkálkodik a Szentlélek. Nem “

„szónokolt”, nem volt hangos, de oda kellett figyelni, mert lenyűgözte a hallgatót halk szavával is, mert ezt megtöltötte a Szentlélek ereje, sodró lendülete, melyet egy-két kézmozdulattal fejezett ki csupán.

6. *Élmélkedésre, meditációra buzdította* a teológiai hallgatókat, de a soproni gyülekezetet is egy bibliai szó, vagy mondat fölött, amelynek mélyére hatolni csak imádsággal lehet.

7. *Fegyelmezt igehirdető, aki az ige fegyverével pontosan tudott “célozni”*. Magatartását az egész istentisztelet alatt a belülről fakadó fegyelem jellemezte. Amikor az egyházi, aki valamikor ugyancsak katonatiszt volt, felkísérte a szószékig Budaker Oszkárt, az egykori századost, a határozott, szinte egyszerre történő léptekben jelet kaptunk: figyeljünk a nemsokára felhangzó evangéliumra, amelyet a kereszttel mellett álló római százados így fogalmazott: Bizony ez az ember Isten Fia volt! A Lélek irányításával pontosan célzott és sokszor eltalálta életében is azokat a pontokat, sebeket, melyeket a törvénnyel feltárt és az evangélium-mal gyógyított.

II. A lelkipásztor

1. *Szuggesztív erőt sugárzott* a Lélek által „hitelesített” lénye és pásztori szava. 1948-ban találkozott vele először a Balaton partján. Lelkészkonferenciára vitt magával a gimnáziumban hitoktató lelkészem. Amikor megtudta, hogy teológiai hallgató szeretnék lenni, nem volt szava lelkendező, csalogató, sem sziruposan „mézes-mázás”. Mint Krisztus többitámentumos fegyelmezt szolgálja, katonája, nem azt kérdezte tőlem, hogy megtértem-e, hanem azután érdeklődött, hogy nem kényeztetek-e el a szülői házban, mint legkisebb gyermeket és testvért, mert a Teológus Otthonban fegyelmezteten kell élni, tanulni, felkészülni a lelkési szolgálatra, mert az előttünk álló évtizedekben „edzett” lelkipásztorokra lesz szüksége a jó Pásztornak és a veszélyeztetett gyülekezeteknek. Ez a ködösítéstől mentes pásztori szava ellenállhatatlannul vonzott! Pásztori volt a szava, amikor reggel az Otthonban ébresztett, amikor odaültünk az ebédőasztalhoz és az étkeztetésben is éreztük még a 2. világháború utáni időszak gondjait. De

előteremtette mindig a szükségeset. Pásztoriak voltak az otthonórái és mindig, szinte éjjel-nappal nyitva volt otthonának és szívének ajtaja kérdéseink, problémáink számára. Amikor együtt láttuk a kis Imre unokájával sétálni az utcán kéz a kézben, még nem gondoltunk arra, hogy mennyire szüksége van egy unokának a nagyapai szeretetre és a családtagok pásztorolására is.

2. Mint lelkipásztor, a személyes próbatételek tüzeiben edződött.

Az őt még ismerő idősebb soproni testvérek tudják, mit jelentett ez szeretett lelkipásztoruk életében. 1936-ben elvesztette 7 éves Mártika leányát. Emlékszem, amikor egy előadása kapcsán beszélt arról, hogy kisleánya koporsóját temetőnkben szinte vízbe kellett elhelyezni és ez milyen fájdalmat okozott feleségének, Nusi néniének. Bizony a hű lelkipásztornak családjában is akadt bőven pásztori, vigasztaló szolgálata.

3. Lelkipásztori szolgálata emlékeztető volt, nyomokat hagyott. Többekkel találkoztam, akiket konfirmált és örömmel emlékeznek vissza konfirmációjukra és az első úrvacsoravételre is. Szociális Otthonban emlékeztető-kiesés gondjaival közdő testvértől kérdeztem, emlékezik-e még, hogy ki konfirmálta? "Hát a Budaker lelkész úr" volt a gondolkodás nélkül, felcsillanó szemmel kimondott válasza. Valószínű, hogy a jó Pásztor hangját ismerték fel a fiatalok konfirmáló lelkészük hangjából.

III. A teológiai professzor

Már az 1933/34. tanévben a soproni Teológiai Fakultáson megbízott előadóként gyakorlati teológiát adott elő, majd egy nyári szemeszterben a lipcsei teológus otthonban lelkipásztorként is működött. Így 1942-ben a Pécsi Erzsébet Tudományegyetem Soproni Teológiai Fakultásán a teológia gyakorlati tanszékére rendes tanári kinevezést kapott. Később az Egyetemes Egyház megbízta a Teológus Otthon igazgatásával is. Mindkét szolgálati területének áldásaiból évfolyamtársaimmal és még idősebb lelkésztestvéreimmel együtt részesültem.

1. *Első kollokviumomat* nála tettem le. Valószínű, hogy amögött az írászta mögött vagy mellett ült, amelyet özeget nekem adott és föléje hajolva készülhetek szolgálataimra. Az a nem szokványos feszület volt a falon, amely most a Liceumi Diákotthon dísztermének falán van. Boldogan emlékszem vissza erre az első vizsgámra, mert tanárom fel tudta oldani izgalmam feszültségét pásztori hangvételével. Bizonyos vagyok abban, hogy döntő módon nem a felkészülésem eredményezte a jeles vizsgát, hanem az izgalmat elűző, feloldó pásztori hang.

2. *Előadásai megragadtak minket, mert egyrészt színvonalasak voltak, melyeket hosszú papírcsíkokra feljegyzett vázlatok tükröztek.* Ez a színvonal jellemezte bizonyára egykori tanári munkáját is, amikor még magyar és német nyelvet tanított, de Kapi Béla püspök jellemzése szerint „legkiválóbb volt a teológusok között is” és ez érezhető volt a Teológián tartott előadásain. Másrészt előadásaiba beszűrődött a *gyülekezeti lelkési tapasztalat*. Nem volt „könyvszagú és ízű” egyetlen előadása sem, amit hallgattam. Nem különféle teológiai vélemények száraz és kritika nélküli felsorolásával akart minket „elkápráztatni”, noha tehette volna, mert teljesen tájékozott volt a különféle teológiai irányzatok terén, hanem szolgálati tapasztalatainak gazdag tárházából vette számunkra vonzóvá a lelkési szolgálatot. De szavai mögött a *személyes próbatételekben való megállás, megtartás* aranyfedezete húzódtott meg. Éreztük eközben azt, hogy a személyes próbatételek búvárpatakja a jövőbeni lelkési szolgálatunkban is felszínre tör, de az erőforrást is nyitogatta áldott emlékü tanárunk.

Életemben, szolgálatra való készülésemben mély nyomokat hagyott Budaker Oszkár, mint igehirdető, lelkipásztor és professzor. Egyrészt, mert mindegyik területen ugyanazzal a hittel, odaadással, hűséggel, szuggesztív erővel szolgált. Láncszemként kapcsolódtak egymásba. Igehirdetéseit átjárta a lelkipásztori hangvétel. Mint lelkipásztor is, az igével erősített és professzori katedrája mellett sem éreztünk szakadékot, mert áthidalta a krisztusi szeretet.

1952. szeptember 8-án szólította el Ura váratlanul e földi életből. Halála előtt volt egy álmom: Láttam Oszkár bácsit a balti temető felé menni és mintha megsebesült volna valamitől, vagy valaki megsebesítette volna. Aztán jött hetilapunkban halálhíre: „Valamilyen sebe” (valóban) halálos lett. Áldom Istent, hogy „nyomában botorkáló” tanítványa, szolgálatása lehettem Sopronban. Vonzott az a gyülekezet, ahol ő szolgált engem is.

Vonzott az a Teológia, ahol ő tanított engem is.

Vonzott az az Otthon, ahol három évig otthonra leltem.

Vonzott az a teológiai színvonal, amely nem volt halott betű, hanem a Lélek gyümölcse számomra is.

Legyen mindezért áldott a mi Urunk, akinek szolgálhatok a soproni gyülekezetben 16 éve, mint ő is... Azoknak a nagynevű elődöknek a nyomában botorkálva, akik ugyancsak egyedül Krisztus igéjéből merítették erőt!

A 100 éve született Budaker Oszkárért áldjuk az Istent egyik kedves igé-

jével: „De nekem olyan jó Isten közelsége! Uramat, az Urat tartom oltalmamnak. Hirdetem minden tettetted.” (Zsolt 73,28)

SZEMELVÉNY PHILIP'S WATSON: HADD LEGYEN ISTEN ISTEN (LUTHER TEOLÓGIÁJÁNAK MAGYARÁZATA CÍMŰ KÖNYVÉBŐL)

Az angol eredeti címe: LET GOD BE GOD (AN INTERPRETATION OF THE THEOLOGY OF MARTIN LUTHER. PHILADELPHIA 1948.)

Közfelfogás szerint Luther kora egyházának romlottságával, felületességével és a külsőségek hangsúlyozásával harcolt. Watson tagadja ezt. Így ír: „Mindenek előtt félre kell tennünk azt a felfogást, hogy Luther művének fő mozgató rugója egyszerűen a tiltakozás volt a középkori kereszténység vallásossága, életgyakorlata ellen. Ez túlságosan negatív felfogás s ez még nem teremthetett volna reformációt. Luther elsősorban nem valami ellen protestált, kedves kifejezése az volt, hogy *ő evangéliumi*. Mások is megtehték, hogy a korabeli kegyesség kinövése ellen tiltakoztak. Nem is csak az ún. visszaélések ellen tiltakozott: *ő főleg az uralkodó teológiai felfogást támadta...* A korabeli „előreformátorok” az életet támadták, *ő pedig a hamis tant.* Erasmus is leírta például: „a romlottság a vallás nevében már oly annyira elterjedt, hogy csaknem kiírtja a keresztény hitet”. Luther szerint *az gyökér baj a megromlott és hamis tan volt.* A felháborító bűnökkel is sokkal jobban izgatták őt a keresztény igaz tanítás eltorzítása. Ezért így ír: „Nem annyira a pápa oldalán állók romlott életére kell tekintenünk, hanem inkább a hamis tanításra”. Luther megkülönbözteti a *tanítást és életet*. Számára az sem elég, ha valaki azzal érvel, hogy *ő és társai jobb emberek.* Javításra mind az evangéliumiak, mind a pápa oldalán levők életében bőségesen kínálkoznék lehetőségek. *A fő, hogy Isten igéjét meg ne hamisítsuk.* S Luther ezért az igaz tanításért harcolt...

Az sem igaz, hogy a középkori katolicizmus egyáltalán nem ismerte a Szentírást, sőt tekintélyét, ihletettségét is tanította. Még a disputák során is idézték és végső tekintélyként kezelték. Luther szerint nem magyarázták tisztán „azt csinálnak, amit akarnak, mint-ha egy viasz-orr lenne, amit tetszés szerint alakíthatnak”.

Az is tévedés, hogy csak a belső életre fordította Luther tekintetét, mert ezt hanyagolta el a középkori egyház, csak a szakramentalizmus és a legalizmus volt fontos. Tévedés ez, mert volt a középkorban is misztika és vallási szubjektívizmus, de ez még nem igazi kereszténység és főleg nem a kegyelem megértése. Luther az egyház tekintélye ellen nem azt vallotta, hogy az egyéni véleményhez mindenkiné joga van s azt tanít, amit akar. „*Az én tanításom* – írja Luther – *hogy egyedül Isten kegyelmét és dicsőségét prédikálom és az üdvösség kérdésében elvetek mindent, ami emberi bölcsességet és igazságot, ebben nem vétkezem, mert megadom Istennek, ami megilleti és az embernek, ami őt illet meg*”. Luther szerint *a tanítás legfőbb mértéke az, hogy Isten dicsőségét hirdeti-e vagy sem.* Vagyis nemcsak Kálvin tanítja: *Soli Deo gloria.* Ezen az alapon kritizálta a középkori teológiát és vallásosságot és nem engedte, hogy megrabolják Istent s ellopják Tőle a dicsőséget, ami egyedül csak Őt illeti meg”.

(Luther's concern with Doctrine p.9 ff)

A teológia szomszédságában

Jungianus apátság?

Szerzetesi spirituális irodalom, komoly lélektani felkészültséggel, mely utóbbit elsősorban C. G. Jung pszichológiájának alapos ismerete jellemzi - ezt mondhatjuk (többek között) a Münsterschwarzacher Kleinschriften már százhoz közeledő, zsebfomátumú, ízlésesen fűzött, 50-100 oldal körüli (jobbára 6-10 DM áru) könyvecskéire, melyeket a Vier-Türme-Verlag ad ki. Nyoma sincs valami meghasonlásszerűnek hit és lélektan között, eszük ágában sincs befektetíteni vagy éppenséggel demonizálni a pszichológiát, ami komoly pszichés háttérzavarra utalna óhatatlanul. Nekik - csodálatosképpen - barátjuk a lélek tudománya, ami nyilvánvalóan áldásukra szolgál. Apátjuk, Anselm Grün jár elől publikálásban is - csak néhány munkáját soroljuk fel: Lebensmittel als geistliche Aufgabe, Der Umgang mit dem Bösen, Einreden, Heilendes Kirchenjahr (társzerző: M. Reepen), Dimensionen des Glaubens, Träume auf dem geistlichen Weg (Ez magyarul is megjelent „Álmink és lelki életünk”, a szerző más könyvecskéihez hasonlóan, a pannonhalmi Bencés Kiadónál), Tiefenpsychologische Schriftauslegung, 1979-1992 között. Utóbbiban így vall: „Számomra a mélylélektani írásmagyarázat segítség abban, hogy életemben Jézus Krisztussal, mint Megváltómmal és Üdvözítőmmel találkozzam. Segít nekem megérteni a képek nyelvét, amelyekben a Biblia elmondja, mi történt Jézus Krisztus körül, s abban is, hogy a képekben magamra is rálatáljak. Ezek gyógyító képek, amelyek által maga Isten érint meg engem, hogy begyógyítsa sebeimet, és megnyissa nekem élettem titkát. A mélylélektani tolmácsolás nem akarja a Bibliát a lelkemben lejátszódó események jellemzésére redukálni, hanem Jézus Krisztust igyekszik bebocsátani szívem belső világába.”

A II. Vatikáni Zsinat kimondottan értékelte a lélektant, mint segítőeszközt lelkigondozói használatban is. A hagyományos r. kat tanfegyelem - a je-

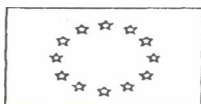
lek szerint sokkal nyitottabb már, mint bizonyos pszichofóbiás kegyességi körök protestáns berkekben. Ellenpéldaként hadd említsem Howard Clinebell könyvét: *Basic Types of Pastoral Counseling*, 1984. Ebben a szerző egyebek közt „a bibliai példázatok konstruktív alkalmazására tanít, tanácsokat ad a spirituális patológia, a fundamentalista beszűkülés gyógyítására”. (Pszichoterápia, 1996, febr. 57. o., a nigériai Pátkai István dr. recenziója.) Az apátság értékes kiadványai közül hadd emeljem még ki G. Kreppold: *Die Bibel als Heilungsbuch* c. kis könyvét, mely szinte az egész jungi pszichológián végigmegegy spirituális szempontból a gyógyulás témakörében, valamint B. Doppelfeld merész, de szükséges vállalkozását: *Ein Gott aller Menschen*, mely az evangélium és a különböző kultúrák találkozásainak kihívásait tárgyalja.

„Bölcsseknek és tudatlanoknak egyaránt adósa vagyok” (Róm 1,14) - vallotta Pál. A betűragó neoprimitivség

egyik legjellemzőbb tünete a „lélektan-talanság”. Az álszent, kegyetlen kegyességről ifjú koromtól kezdve nagyon kemény, klinikai esetekig túl sok, nem ritkán döbbenetes tapasztalataim vannak.

Három évtizede foglalkozom behatóan a mélylélektannal, s elég sokféle szitán volt alkalmam átlátni. Nagyon nehéz ezt hatékonyan adni tovább, mert sokan körömszakdtig ragaszkodnak a tegnapelőtti felfogásuk szerinti igazsághoz, holott az már csak magasabb szinten - különül igaz. A legegyszerűbb evangéliumi hitet is tiszteltem és becülöm. De azokhoz a keresztyényekhez tartozom, akiket nem tud többé magához édesgetni az a „hangszer”, amelyet így neveznek: *infantilinkó!* (A gyermeki hit nem gyermek, hanem alázatos - Mt 18,4 - s ez párhuzamos a bölcsességgel.)

Dr. Bodrog Miklós

EUROPEAN COMMISSION

DIRECTORATE-GENERAL X
Information, Communication, Culture, Audiovisual

External Information
X/C/3

SAJTÓKÖZLEMÉNY

Európai Dialógus

1996/2. március-április

Lassíthatják-e környezetvédelmi megfontolások Kelet-Európa Európai Uniói tagságát?

Az Európai Dialógus vezető cikke szerint a környezetvédelem akár az egyik fő akadály is lehet a kelet-európai országok taggá válásának folyamatában. A magazin ennek kapcsán áttekinti azokat a problémákat, amelyek a térség országaiiban létező jogszabályoknak, valamint általában a környezetvédelmi politikájuknak -

már a tagságot megelőzően - az EUnormákhoz való igazításából fakadnak.

Jóllehet, annak költségeit nehéz megbecsülni, mennyibe kerül Közép-Európa megtisztítása, szakértők többsége egyetért abban, hogy a környezet javítására fordított összeg a következő tíz évben elérheti a 300 milliárd ECU-t, ami Közép-Európa és a szovjet utódállamok jelenlegi gazdasági teljesítményének mintegy 10 százaléka tehető. Mindeközben az érintett országokban végbemenő gazdasági átalakítási folyamat egyszerűen nem hagy szabad forrásokat ezen erőfeszítések finanszírozására.

Másfelől viszont az EU környezetvédelmi jogrendje komplex és meglehetősen szakszerű. Maguknak a közép-európai országoknak is meghatározó fontosságú, hogy környezetvédelmi jogalkotásukat és gyakorlatukat összhangba hozzák az Unióéval.

A környezeti károk felszámolása

csupán a taggá válás előtt elvégzendő teendők egyik vetületét jelenti. Nem kevésbé fontos szempont a közép-európai jogszabályok EU-konformmá tétele annak érdekében, hogy például a környezetre veszélyes anyagok kibocsátását az Unió országaiban még elfogadott szintre szorítsák le.

Az *Európai Dialógus* különböző megközelítésekkel vizsgálja ezt az összetett problémát, vázolva egyúttal az e téren jelenleg érvényes EU-rendtartást, és szemügyre véve azt is, hogy mi mindenre van Közép-Európának szüksége e kihívással való szembesüléskor.

SZIKINGER ISTVÁN:

Korrupció a rendőrségnél*

Aligha szorul bizonyításra, milyen hatalmas károkat okoz, ha a korrupció éppen annál a szervezetnél burjánzik el, amely az ellene való küzdelem élharcosa kell hogy legyen. A rendőrség az emberek tömegei számára képviseli a leglátványosabban a közhatalmat. Könnyű belátni, mekkora romboló hatással lehet az egész társadalomra, ha éppen az a testület korrumpálódik, amelytől a lakosság a védelmet reméli. Éppen ezért kevés szakmáról vagy hivatásról mondható el, hogy a megvesztegethetetlenség, a becsületesség elvárása olyan éles megvilágításba kerülne, mint a rendőrségnél. Nyilvánvaló, hogy hiteltelenné válik az, aki az általa hirdetett és érvényesíteni kívánt értékektől eltér, vizet prédikál és bort iszik. Az istentagadó pap, az egészséges életmódot propagáló erős dohányos orvos nem tud igazán meggyőző és eredményes lenni. A rendőrség pedig a társadalom szemében éppen azt jeleníti meg, amit a közmegejtetés a becsület fogalmával szokott leírni. A rendőrség az a vékony kék vonal, amely a bűnt a tisztességtől, a törvénysértést a jogkövetéstől a legkézzelfoghatóbban elválasztja.

Meg kell jegyezni, hogy a magyar rendőrség sem az ismertté vált adatok fényében, sem a tapasztalatokat visszatükröző közvélemény alapján nem nevezhető korrumptnak. Mindenképpen méltánylandó a jelenlegi rendőri vezetés következetes és határozott fellépése a testületen belül előforduló jogsértésekkel szemben. Tény az is, hogy a rendőri korrupció megakadályozását és felderítését különleges garanciák is biztosítják, nem utolsósorban a Védelmi Szolgálat működése, amely a Belügyminisztérium szervezeteként titkosszolgálati eszközökkel is küzd a rendőri visszaélések ellen.

Ami a tényeket illeti: a rendőrök 1994-ben mintegy 800 bűncselekményt követtek el, ami létszámukhoz képest (31.500) nem nevezhető soknak. Természetesen megítélhető úgy is a kérdés, hogy egyetlenegy is több a megengedhetőnél, a realitások mégis azt a közhelyeszerű igazságot mutatják, hogy a rendőr is a társadalom tagja, ezért attól el nem szigetelhető. Nyilvánvaló, hogy a társadalom minden fontosabb jellemzője visszatükröződik a testületen is. Különösen nem vonhatjuk ki magát a rendőrség abból a szférából, amelyben közvetlenül tevékenykedik. A közhatalom gyakorlása során, azzal összefüggésben elkövetett bűncselekmények nagyobb arányt képviselnek a "rendőrbűnözésen" belül, mint az általános kriminálstatisztikai hányad. 1994-ben az összbűnözésen belül az államigazgatás, az igazságszolgáltatás és a közélet tisztasága elleni deliktumok mindössze 1,3%-ot tettek ki. A rendőrök által elkövetett bűncselekmények ezzel szemben 28,2%-a tartozott az említett csoportba.¹ E körbe sorolhatók azok a magatartások, amelyek a korrupció klasszikus jelenségét alkotják, mint például a hivatali hatalommal való visszaélés és a vesztegetés. 1995-ben a statisztika hasonló képet mutatott.²

Az igazság kedvéért meg kell jegyezni, hogy a magyar rendőrség a rendszerváltást megelőző időszakban sem volt különösen korrupst a közvélemény szemében, amit a statisztika igazolt is. A Budapesti Rendőrfőkapitányság többrezer létszámához képest valóban elenyésző az az 53 korrupciós eset, ami 10 év leforgása alatt, vagyis 1980 és 1990 között ismertté vált. A törvénysértő magatartások okai között a téma kutatója szerint szerepet játszik az is, hogy a rendőrök közül „egyesek azt hi-

szik, hogy többet megengedhetnek maguknak, mint amire törvényesen lehetőségük van. Valójában pedig sokkal szigorúbb normák között tevékenykedhetnek, mint azt gondolnánk. Munkájuk, tevékenységük szinte minden mozzanata jogilag szabályozott."³

E rövid előadásban természetesen nem térhetek ki a korrupció fogalmának, okainak és az ellene folytatott küzdelem lehetőségeinek részletes elemzésére. Erre egyébként nincs is szükség, hiszen Kránitz Mariann kitűnő monográfiájában⁴ és másutt is mélyen és sokoldalúan mutatta be a jelenséget és annak összefüggéseit. Számos kutatás és konferencia gazdagította a korrupció megnyilvánulásait, az egyes országokra és szférákra jellemző sajátosságaival kapcsolatos ismereteinket.⁵

Noha korántstúl teljes egyetértés a kutatók és a szakemberek között a korrupció kérdéseinek megítélésében, néhány tétel mégis általánosan elfogadottnak mondható.⁶ Ilyen például az a megállapítás, amely szerint a korrupció a maga közvetlenségében jogi jelenség, amely azonban elválaszthatatlan a közhatalom működésének erkölcsi alapjaitól, az igazságosság megvalósulásától.⁷ A teljesség igénye nélkül itt és most erről, vagyis a jogi szabályozás és a rendőri működés erkölcsi háttéréről kívánok szólni. Még egyszer hangsúlyozom, hogy nem amiatt, mintha a testületen belül már széles körben elterjedt volna a korrupció. Éppen azért óriási a kodifikáció felelőssége, mert a jogkövetés mai szintje még lehetővé teszi a folyamatok alkotmányos mederben tartását.

Tételek az, hogy jogalkotásunk pontosan ellenkező irányba tereli a rendőrök gondolkodását, ezen keresztül pedig lehetséges magatartását is.

Abban is általános egyetértés van a témával foglalkozó szakemberek között, hogy a korrupció elleni fellépés elemi feltétele olyan értékek megléte, amelyekhez képest a magatartások egyáltalán megítélhetők. Ezeket az értékeket egyebek mellett normák hordozzák. A jog itt igen fontos a korrupció fogalmának és alakulásának megragadása szempontjából. Mivel pedig a rendőrség az elmondottak szerint a közhatalom elvárásait közvetíti az emberek és közösségeik felé, a testületre vonatkozóan kiemelkedő jelentősége van annak, hogy a jog mögött milyen tartalom húzódik meg. Legalább ennyire lényeges az, hogy mennyire következetesen tartja magát az állam a saját a maga által meghirdetett elvárásokhoz.

Hogy még világosabban fejezzem ki magam, hadd hivatkozzam R. N. Berki „*Security and Society*” című művére, amelyben a szerző arra mutat rá, hogy a rendőri munka közvetlenül erkölcsileg nem igazolható.⁸ Emberek megfosztása javaiktól, személyes szabadságuktól, esetenként életüktől: önmagában nézve erkölcselen. Nem teszi elfogadhatóvá az eljárások zömét az sem, hogy kivel szemben folytatják azokat. A rendőrség ugyan is nem büntet, hanem a bűncselekményeket megelőzi, illetőleg felderíti. A közbiztonság védelmét szolgáló beavatkozások tehát az esetek többségében jogilag, gyakran ténylegesen is ártatlan emberekkel szemben történnek.

A rendőrség tevékenysége tehát – ismétlem – *közvetlenül* erkölcsileg nem igazolható. *Közvetve* azonban igen, hiszen mindenki megérti, hogy a társadalmi tapasztalatokon nyugvó veszélyelhárításra szükség van. Az a közvetítő tényező pedig, ami a rendőri funkciót elfogadhatóvá teszi, a jog. Nagyon világosan kifejezi a jog fontosságát a rendőri munkában az Európa Tanács Parlamenti Gyűlésének 690-es (1979) határozata, amely

*Elhangzott „A korrupció Közép-Európában” témájú konferencián, 1996. február 22-25. Lásd Lp. 1996/4. 141 kk.

a rendőrségről szóló nyilatkozatot foglalja magában. Az etikai elvek (A) élén a következő elvárás áll: „A rendőrnök a jog (law) által reá rótt kötelezéseket kell teljesítenie, polgártársainak és a közösségnek a jogszabályokban (law) meghatározott erőszak, a vagyont támadó és más káros cselekményektől való védelmezése útján”. Jól érzékelhető, hogy a jog mind a feladatok és hatáskörök kijelölése, mind pedig azoknak a jogrendszerhez való visszacsatolása terén nagy hangsúlyt kap. A contrario: nem valamiféle általános „társadalomvédelmi” szerep legalizálásáról van szó. Ugyanez fejeződik ki a rendőrségek státusára vonatkozó rész (B) első pontjában is: „A rendőrségek a jog (law) által létrehozott közszolgálatok, amelyeknek a felelőssége a jog fenntartására és kikényszerítésére terjed ki”. Hasonló elveken nyugszik a rendfenntartó erők tagjainak legfontosabb magatartási szabályait meghatározó ENSZ etikai kódex (elfogadta a Közgyűlés 1979. dec. 17-én 34/169 szám alatt), amelynek 8. cikke kimondja, hogy „A tisztviselőknek tiszteletben kell tartaniuk a jogot és a kódexet. Legjobb tudásuk szerint meg kell akadályozniuk ezek minden megsértését, az ilyennel szembe kell szállniuk...”

Mind a nyilatkozat, mind pedig a kódex kifejezésre juttatja, hogy a jog nem egyszerűen eszköz, hanem olyan érték, illetőleg értékek hordozója, amelyek a közvetlen hatásmechanizmuson túlmutatóan is befolyásolják az emberek tudatát, magatartását. A rendőrség számára pedig a jog nem elsősorban korlát, hanem létének és működésének alapvető meghatározója.

Arthur Niederhoffer, a rendőrségi szociálpszichológia egyik klasszikusa a „Behind the Shield” című művében meggyőzően kimutatja, hogy a meghirdetett normák és a valóság közötti ellentmondás cinizmust szül a testület tagjainál.⁹ A cinizmus pedig közvetlenül összefügg a korrupcióval, legalábbis annak legitimitásával.¹⁰

Mindezt azért kellett előre bocsátani, mert a magyar jogalkotás – mint jeleztem – határozottan irányt vett a rendőri működés törvényes alapjainak, illetőleg a jogszabályok mögött álló erkölcsi tartalomnak a fellazítása felé. Ezáltal a jog veszít meggyőző erejéből, a rendőr pedig megtanulja, hogy a szervezeti érdekek, közvetlenül a feljebbvalók kiszolgálása megelőzi a törvényesség érdekeit.

A jog, különösen a rendőri munka alapját képező szabályok létfeltétele a jó és a rossz közötti világos különbségtétel, ami természetesen nem egyszerű a hétköznapi értékek kusza szövénéhez képest, a jogszerűségben és a jogellenességben mégis egyértelműen kifejezésre kell hogy jusson. A bűnözéssel szembeni fellépés például logikusan megköveteli az említett distinkció és az abból adódó következmények kéréselhetetlen érvényesítését, ami hazai jogunkban a legalitás elvében ki is fejeződik. Az elkövetőnek tehát bűnhődnie kell, a büncselekmény nem legalizálható. Kivételek persze vannak, ezek azonban nem kérdőjelezhetik meg a fő szabály létjogosultságát.

Nos, az 1994-ben elfogadott magyar rendőrségi törvény számos ponton ássa alá a legalitás elvét, egyértelműen elsőbbséget biztosítva a rendőrség szervezeti érdekeinek a felelősségre vonás követelményével szemben. Világosan kifejeződik ez az úgynevezett „vádalku” intézményében, amely szerint (a rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 67. §): „A Rendőrség az ügyész hozzájárulásával a nyomozás megtagadásának vagy megszüntetésének kilátásba helyezésével információszolgáltatásban állapodhat meg a büncselekmény elkövetőjével, ha a megállapodással elérhető bűnüldözési célhoz fűződő érdek jelentősebb, mint az állam büntetőjogi igényének érvényesítéséhez fűződő érdek”. Aki tehát a rendőrségnek információt szállít, az büntetlen maradhat. Hangsúlyozni kell, hogy itt nem a büntetőeljárás lazításáról, a bűnüldözés lehetőségeinek bővítéséről, hanem a rendőri munka megkönnyítéséről van szó. A vádalku kötésének joga ugyanis a bűnüldöző szervezetek közül csak a rendőrséget illeti meg. Könnyen belátható, hogy milyen fogalmi lehetnek a rendőröknek a törvényességről akkor, amikor az „alku” feltételei egyébként teljesen nyitottak.

A szervezeti, pontosabban a parancsnoki érdekeknek a jog fölé helyezésére egyébként nem kell közvetett példákat keresni. A rendőrségi törvény 12. §-a félreérthetetlenül rögzíti: „A rendőr a szolgálati előjáró jogszabályértő utasításának teljesítését – az (1) bekezdésben foglalt kivétellel – nem tagadhatja

meg, de az utasítás jogszabálysértő jellegére, ha az számára felismerhető, haladéktalanul köteles az előjáró figyelmét felhívni. Ha az előjáró az utasítást fenntartja, azt az utasított kérelmére köteles írásba foglalva kiadni. Az írásba foglalás megtagadása vagy elmaradása az utasítást adó közvetlen felettesénél bejelenthető, e jog gyakorlásának azonban az utasítás teljesítésére nincs halasztó hatálya.” A hivatkozott (1) bekezdés pedig így rendelkezik: „A rendőr a feladata teljesítése során köteles végrehajtani a szolgálati előjáró utasításait. Meg kell tagadnia az utasítás végrehajtását, ha azzal büncselekményt követne el”.

Az Alkotmány 77. §-ának (2) bekezdése a modern, demokratikus állam működésének magától értetődő feltételét határozza meg, amikor kimondja: „Az Alkotmány és az alkotmányos jogszabályok a társadalom valamennyi szervezetére, minden állami szerve és állampolgárra egyaránt kötelezőek”. Nem kell különösebb rabulisztika ahhoz, hogy a contrario kimondjuk a következtetést: a törvénytárs kötelezővé tétele maga is törvénytársítás. Így a legalitás mázába öltöztetett törvénytársítás nem válhat jogszerűvé azért, hogy jogszabály írja elő.

Hangsúlyozni kell, hogy a magyar rendőrség nem csupán végrehajtó-kikényszerítő, hanem érdemi államigazgatási, sőt – a szabálysértések elbírálása során – kifejezetten igazságszolgáltatási tevékenységet is végez. A törvénytárs utasítások végrehajtása azt jelenti, hogy a jogszerűség és a jogsértés egyidejűleg áll fenn. Ha például egy engedély kiadásának valamennyi feltétele adva van, akkor nyilvánvalóan jogellenes annak megtagadása. Az ügyintéző rendőrtiszt számára mégis ez az egyetlen lehetőség, amennyiben arra – jogellenes – utasítást kap. A szubsztanciálisan törvénytársított helyzet tehát mégis jogszerű, hiszen ha a döntéshozónak jogilag egyetlen lehetősége van, akkor természetesen mást nem tehet.

Az Alkotmánybíróság 56/1991. (XI. 8.) határozatában világosan kimondta: „A jogállamiság egyik alapvető követelménye, hogy a közhatalommal rendelkező szervek a jog által meghatározott szervezeti keretek között, a jog által megállapított működési rendben, a jog által polgárok számára megismerhető és kiszámítható módon szabályozott korlátok között fejtik ki a tevékenységüket.” Nyilvánvaló, hogy a kifogásolt szabály már ezen az első, technikai szintű vizsgán is elbukik. Ha a jogsértést „törvényesítjük”, a jog alapvető, magatartás-befolyásoló funkciójának sem tud eleget tenni – beáll az anarchia.

Megjegyzendő, hogy a nemzetbiztonsági szolgálatokról a közelmúltban elfogadott 1995. évi CXXV. törvény még tovább megy. A jogszabály már nem csupán egy-egy jogellenes cselekmény végrehajtására kötelez, ami még a rendőrségi törvény idézett szabályából az alkotmányossági okokból egyetlen lehetséges, vagyis a szűkítő értelmezés szerint kikövekeztethető. A nemzetbiztonsági szolgálatok tagjaira már félreérthetetlenül vonatkozik az előírás: büncselekmény nyilvánvaló elkövetésének kivételével – az előjáró figyelmének a törvénytársításra való felhívása mellett – a szolgálat tagja jogellenes tevékenységet is köteles végezni (27. § (3) bek.). Hasonló törekvések figyelhetők meg – immár minden fegyveres szervezetre vonatkozóan – a szolgálati törvény javaslatában, amely a Parlament napirendjén szerepel. A javaslat nem csupán konkrét parancs, hanem az általános érvényű rendelkezések követését is elvárna, függetlenül azok jogsértő voltától.

Az ilyen szabályozás a rendőr számára világossá teszi, hogy a főnök utasításai fontosabbak, mint a jog előírásai. Általánosítva: a pozíció lényegesebb, mint a törvény. Innen már csak egy lépés az intézményes korrupció, vagyis a rendőri helyzet kihasználása olyan célok érdekében, amelyeknek semmi közük a közbiztonság fenntartásához.

A jogsértő utasítás teljesítésének kötelezettségét (helyesebben: a végrehajtás előtti vita vagy mérlegelés kizárását) hagyományosan a gyors, ellentmondásmentes kivitelezés esetenként (de a rendőri munkában a legtrikábban) méltányolható szempontja indokolhatja, de nem mentheti. Itt azonban feje tetejére áll a világ: a jogalkotó egyidejűleg követeli a végrehajtást és az azonnali ellentmondást. Ennek már értelme sincs, hacsak az nem, hogy mindenképpen az alárendelt ihatja meg a levét. Ha a jogsértő jellegre való figyelmeztetés mellőzésével végrehajtja az utasítást, akkor nem tett eleget figyelmeztetési kötelezettségének. Ha alaptalannak találják a törvénytársítás bejelentését

(a (3) bekezdés alapján nem csupán az utasításra vonatkozóan), akkor a (4) bekezdés szerint „felelősségre vonás kezdeményezhető”.

A rendőr eszerint kiszolgáltatót feleltetéseinek. Aligha kétséges, hogy sokan vannak, akik a hierarchiából adódó személyi függőséget kivetítik azokra, akiknek a védelméről kellene gondoskodniuk. Tény, hogy a rendőrök hagyományosan „felsőbbrendűnek” tekintik magukat a civilekkel szemben, mint ahogyan a tisztek felsőbbrendűek a testületi felfogás szerint az alacsonyabb rendfokozatúakhoz képest. Fennáll tehát a veszély, hogy a jogellenes utasítás esetleg az állampolgárookra is áthárul. Ezt a feltevést megerősíti a rendőrségi törvény 19. §-ának (1) bekezdése, amely kimondja, hogy „A jogszabályi előírások végrehajtását szolgáló rendőri intézkedésnek – ha törvény vagy nemzetközi szerződés másként nem rendelkezik – mindenki köteles magát alávetni, és a rendőr utasításának engedelmeskedni, a rendőri intézkedés során annak jogszerűsége nem vonható kétségbe, kivéve, ha a jogszerűség mérlegelés nélkül, kétséget kizáróan megállapítható”. Magam pontosan tudom, hogy ez a kissé bonyolult szöveg nem fogalmazási nehézségek miatt, hanem nagyon is tudatosan került be a törvénybe. Amit a jogalkotó el akart kerülni: az engedelmességi köteleességnek a jogszerű utasításokra korlátozása. A jogszabályi előírások végrehajtását szolgáló rendőri intézkedés ugyanis teljes mértékben törvénysértő lehet, mivel a cél jogállamokban nem szentesít minden eszközt.

A rendőrség a bűnözés elleni harcban hajlamos arra, hogy félretegye a törvényességi megfontolásokat. Egy megyei főkapitány – mint társszerző – tollából származnak az alábbi részletek. A cikk az „aktív intézkedések” bűnügyi alkalmazásával foglalkozik. A fogalmat a következőképpen határozza meg: az aktív intézkedés „...a rendőri operatív munka erőivel, eszközeivel végrehajtott támadólagos cselekedet, ártó tevékenység, befolyásolás, leleplezés, lejárátás pontosan meghatározott, szakmailag megalapozott, egyértelmű cél érdekében.” Ez a szakmailag megalapozott cél természetesen a bűnmegelőzés is lehet. „Az információk és az aktív intézkedések iránya lehet általános bűnmegelőzési célú, illetve konkrét, a „kemény” bűnözői kör, vagy az értékesítési, összeköttetési csatorna. Meg kell azonban jegyezni, hogy a bűnözőknek, ahol csak tudunk, ártani kell. A felderítés, a tanulmányozás során mindig célszerű szem előtt tartani, mérlegelni a bűnöző lejárátásának lehetőségét is. Tevékenységünk fontos eleme az is, hogy rávegyük a bűnözőket olyan lépések megtételére – a saját érdekében (!-Sz. I.) –, amelyek egyébként a mi érdekünket szolgálják”. A szerző tudja, hogy jogilag mindez nem alapozható meg, ezért hozzáteszi: „Jogilag hihetetlenül agyályos és ingoványos területről van szó, talán a cél az egyetlen, ami etikailag elfogadhatóvá teszi a módszer mérlegelését.”¹¹ Íme eljutottunk tehát a klasszikus formuláig: a cél szentesíti az eszközt. Úgy gondolom, nem igényel mélyebb magyarázatot, hogy a rendőrség feladata nem az általuk meghatározott „bűnözői” körrel való megmérkőzés, hanem a tények felderítése és részben azok jogi minősítése. Más szóval: a „bűnözőknek való ártás” egyetlen lehetséges formája a nyomozás lefolytatása. A megelőzési tevékenység természetesen legfeljebb a potenciális bűnözőkhoz kapcsolódik, itt viszont az „ott ártunk, ahol tudunk” nem általánosan eredményesnek elismert stratégia.

Nem igényel bővebb magyarázatot, hogyan viszonyul mindez az alkotmányos jogállamisághoz. Közbevetendő, hogy jogellenes törekvések kialakulásáért a jogalkotó nem közvetlenül felelős. Magam azon a véleményen vagyok, hogy a jogi keretek relativizálása folyamánya az említett kodifikációs kiindulópontnak. Alátámasztja ezt, hogy expressis verbis megfogalmazódott, méghozzá a rendőrségi törvény vitájában az akkori legnagyobb kormánypárt vezérszónoka részéről: „A külön engedélyhez nem kötött titkos információgyűjtés esetében kisebb a veszélye más jogok sérelmének, vagy úgy is fogalmazhatunk, hogy nagyobb érdek fűződik ezek engedély nélküli gyakorlásához, mint az esetleges jogszértések kiküszöböléséhez”.¹² Magyarul: fontosabb a rendőrség működése, mint a jogszértések elhárítása. Tudom természetesen, hogy a felszólaló itt arra gondolt, hogy az eljárás hiányosságai nem képezhetik gátját a jelentősebb bűnüldö-

zési célok megvalósításának. Újra felbukkan, ezúttal már a törvényhozó szájából a jelszó: a cél szentesíti az eszközt.

Itt meg is adhatnám magam. Lám-lám, eljutottunk odáig, hogy a rendőrség hajlamos a formális szabályok félretételére, amihez a jogalkotó asszisztál. Ez azonban nem korrupció, csupán általános törvényességi probléma. Konferenciánk témájához mindez akkor kapcsolódna, ha bizonyítékot találnánk arra, hogy a rendőrség jogi kötetlensége nemtelen célok szolgálátába állítható. Nos, a bűnügyi statisztika, amint arról szó volt, nem támasztja alá a hatáskörökkel való korrupciós visszaélés tömegességét. A cél eltorzulása mégis dokumentálható.

Az eddig elmondottakból világosan kiderül, ami egyébként is evidens, hogy tudniillik a rendőrség feladata a közbiztonság védelme. Ebbe sok minden belefér, egy azonban bizonyosan nem: a költségvetési bevételek növelése. Ha tehát a Kormány erre használja a rendőrséget, akkor lényegében intézményesen valósul meg a korrupció, az intézményes törvénytelenység. Ennek a jogszerűség mázával való leöntése csak elfedi azt a mérhetetlen önkényt, amely a rendőr számára csak azt közvetíti, hogy nem az alkotmányos tartalmú jog, hanem valójában az erő és a hatalom mozgatja az államot, többek között a vagyon gyarapítása érdekében.

Kijelentésem nem szorul körülményes bizonyításra. Maga a Kormány tette teljesen egyértelművé, hogy a rendőrségtől a bevételek növelését várja. A 2365/1995. (XI. 28.) Korm. határozat 12. pontja kimondja: „A kormány egyetért azzal, hogy a rendőrség szabálysértési hatósági tevékenysége során keletkező – a tervezett meghaladó – központi költségvetési többletbevétel 50 százalékaival a rendőrség következő évi költségvetési támogatását növelni kell...” Példátlan cinizmus. Még szokimondóbb a 13. pont: „A központi költségvetés rendőrség működéséből eredő bevételeinek növelése érdekében végre kell hajtani, illetve kezdeményezni kell a szükséges jogszabály-módosításokat.”

Talán ennyi elég annak érzékeltetésére, hogy az eredetileg tétellezett nemes cél: a bűnüldözés hogyan gazdagodott a költségvetési bevételek növelésének hangsúlyos szempontjával. Innen már valóban csak egy lépés, hogy kimondjuk: a rendőr gondoskodik saját bevételeinek növeléséről. Ne csodálkozzunk rajta, ha néhányan ezt már ma is megteszik.

JEGYZETEK

¹ Forrás: Heti Világgazdaság, 1995. augusztus 5. 65-66. o.

² Lásd: Magyar Hírlap, 1966. február 20. 5. o.

³ Bódi János: A közélet tisztasága elleni bűncselekmények hatályos jogi szabályozása – a rendőri korrupció alakulása 1980-1990 között. Rendészeti Tanulmányok, 1992/4. 51. o.

⁴ Kránitz Mariann: A korrupciós bűnözés. Közgazdasági és Jogi Könyvtár, Budapest, 1988.

⁵ Lásd pl.: Duc. V. Trang (szerk.): Corruption and Democracy. Institute for Constitutional and Legislative Policy, Budapest, 1994. Vahlenkamp, W. – Knauss, I.: Korrupcion – hinnehen oder handeln? BKA, Wiesbaden, 1995.

Kránitz M. – Salgó L.: Az ötödik nemzetközi korrupcióellenes konferencia a társadalomért és a rendőrségért alapítvány szervezésében. Rendészeti Szemle 1992/9. 41-51. o.

Finszter Géza: A korrupció elleni küzdelem esélyei. Rendészeti Szemle 1992/9. 52-60. o.

⁶ Lásd pl.: Korrupcion – hinnehen oder handeln? 20-22. o.

J. La Palombara: The Structural Aspects of Corruption in: Corruption and Democracy 33. o.

⁷ Lásd pl.: Nyíri Sándor: A gazdaság, a korrupció és az etika. Belügyi Szemle 1995/2. 3-9. o.

Finszter Géza: i.m.

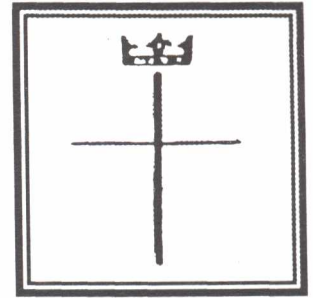
⁸ R. N. Berki: Security and Society. Dent and Sons, London, 1986.

⁹ A. Niederhoffer: Behind the Shield: The Police in Urban Society. Doubleday and Co., Garden City, New York, 1967. 11. és köv. o.

¹⁰ Niederhoffer, i.m. 167. o.

¹¹ Komáromi István – Horváth András: Az aktív intézkedések jelentősége és szerepe a bűnügyi munkában. Belügyi Szemle 1995/3. 35-36. o. (az én kiemelésem – Sz. I.)

¹² Országgyűlési jegyzőkönyv, az Országgyűlés 1993. október 5-i ülésé 29.992. o.

Tolerancia és misszió

(Hozzászólás Hansjörg Braumer: Misszió a tolerancia
 évében című cikkének alapkérdéséhez. LP. 1996/2, p. 70-71.)

H. Braumer cikkének közölt része *jó vitaindító*. Voltaképpen minden helyén van benne: idézetek hozzáértőktől, történeti utalások, személyes élmény és meggyőződés, jól olvasható szöveg. Mégis, a szöveg végére érő olvasónak az a benyomása támad, hogy a címben megfogalmazott lényeges kérdést a szerző csak érinti. Ez írásom szubjektív előzménye, nem a cikkhez, hanem a cikk témájához szeretnék hozzájárulni.

1. Tolerancia és misszió, tolerancia vagy misszió, toleráns misszió, misszionatív tolerancia. A toleranciában fontos az igazság-momentum, a misszióban fontos a személyes momentum.

2. Tolerancia – tűrés, eltérés, türelmesség, megengedhetőség felső határa.

2.1. Az igazság lehet abszolút, részleges és viszonylagos.

2.1.1. Ha abszolút, megismerhető és nem megismerhető. Akár megismerhető, akár nem, az ember egyetlen lehetősége az abszolút igazságból való részesedés: az ember *participálhat* benne.

az igazság	természete szerint	az ember lehetősége
abszolút	megismerhető nem megismerhető	participáció
részleges	belátható nem látható be	elfogadás vagy szkepszis
viszonylagos	természete önmagán kívül keresendő	elszenvetés, kiszolgáltatottság

2.1.2. Ha részleges (fragmentált vagy komplementer), jellemzője, hogy egyetlen eleme önmagában csak mozaikszerű részigazság: részlet és igazság ("Der liebe Gott wohnt in Details"). Mivel részlegessége belátható, vállalható. A vállalhatóság szubjektív elemet hordoz: a tettben tükröződik az alany. *Tükrömozaik*. (vö. 1Kor 13.) A részletek – vállalt részletszerűségükkel – egymással – számukra láthatatlan – egészé alakulhatnak: közösségi életmodell.

2.1.3. Ha viszonylagos, nem érdemes róla beszélni.

2.2. Az igazság a cselekvő értelem szempontjából lehet objektív vagy szubjektív, de önmaga nem cselekszik. Élettelen (nem holt!) fogalom, amely gondolattá, tapasztalattá, véleményévé, (rendező) elvvé inkarnálódhat. Nem azonos a szokással, törvényszerűséggel, Istennel. Pál apostol szerint az igazságról – mint ahogy Istentől is – velünk született etikai jellegű tudattartalommal rendelkezünk (Róm 1.).

2.3. Az igazság nem azonos az igazságtudattal.

3. Misszió – (el)küldés, elbocsátás.

3.1. Míg az objektív igazság léte feltételezhető, misszió szubjektum nélkül nem képzelhető el. Lehet indirekt (küldetés), de egy-

oldalúan nem értelmezhető. Valós-felismert-vállalt formájában kettős aktív alanyiságú, két cselekvő szereplője a Küldő és az induló.

3.1.1. Lehet valós és nem valós (küldetés nélküli küldetéstudat: pl. Bar Kochba).

3.1.1.1. ha valós, felismert és nem felismert (pl. József Egyiptomban),

3.1.1.1.1. ha felismert, vállalt (pl. Ézsaiás) és nem vállalt (pl. Jónás).

3.2. A mi misszióink oka vagy alapja nem a megszokás, nem az igazság vélt birtoklása, nem igazságtudatunk vagy annak alkalmazott eszkalációja (vox populi vox Dei), vagy más *viszonylagos igazság*. Ebben az esetben pl. „szituációs”, túlélő, túlélte, kalandor-missionáriusok lehetnénk (stb.).

3.3. A mi misszióink oka vagy alapja Isten vagy Isten Igéje. (Direkt-indirekt)

3.3.1. Ha Isten, jogom van Rá, mint az *abszolút igazsággal* rendelkezőre hivatkozni, a missziót az abszolút igazságra alapozva és hivatkozva folytatni. Nincs jogom viszont igazságtudatom abszolutizálásához, mert ennek alapja az emelkedett hübrisz.

3.3.1.1. A misszió alapjául szolgáló gyakori gondolatmenet: igaz, hogy mint ember az igazságot viszonylagosan vagy részlegesen élhetem meg, de Isten külső igéje (verbum externum) abszolút, és én hittel ez alapján, mintegy ebben élve fogadom el és valósítom meg a missziót, vagyis gyakorlatilag (praktikusan) rendelkezem az abszolút igazsággal. Ezzel kapcsolatban végig kell gondolni, hogy nem emberségünk akcidente a hitnek, hanem a hit akcidente az emberségnek, így kerülhető el az a sokak által el nem került csapda, hogy a kegyes (pius) misszió egyben kegyetlenné (immisericors) váljon.

3.3.2.1. Ha Isten testté lett Igéje (Fia): A testté lett Ige vállalta a szubjektivitást, csak így lehetett hasonlóná az emberhez. Érdekünkben a befogadhatóság határára korlátozta önmagát (vannak dolgok, amelyekről a Fiú sem tud, vagy nem mondhatók el, vö. Mt 24,36). A korlát vállalásával a létből a létezők körébe lépett, létezőként fel- és félreismerhető, ismert fogalmak szerint megítélhető, tehát *részleges igazságtartalmú* kifejező- és megismerőeszközöket (értünk, szeretetből) vállaló.

3.3.2.2. Ha Isten hirdetett vagy írott igéje, Isten akaratából (és kegyelméből: ti. hogy megérthessük) az előbbi korlátok alá rekesztett.

3.4. Exkluzív igazságtudattal csak a viszonylagos igazságfogalom körébe tartozó egyes esetekben rendelkezhetem, mert az abszolútban minden inkluzív, a részlegesben fragmentált vagy komplementer.

3.4.1. Vagyis: Nincs igazam, ha azt hiszem, csak nekem van igazam. A misszió belátott és elfogadott részleges igazságfogalom alapján, vállalt küldetéssel történik.

4. Hogy misszionáljunk? Próbáljuk meg elképzelni egy gyerek lelkiállapotát, amikor így lelkesedik: „Az én édesapám a legjobb édesapa a világon”. Mosolyogjuk meg, értjük meg és indulunk!

Mindenki egyformán érintett....

Mintegy két évtizede történt, hogy egy Pesti LMK ülésen dr. Kósa Pál tudós lelkészünk szólt húsvét homiletikumáról. Hozzászólásomban, megköszönve munkáját a „halál doktorának” neveztem őt, ismert disszertációja és a témában való jártassága miatt. Ő úgy felelt, hogy azóta sem felejttem. Az idősödő, máskor éleskritikájú és teológiai vitákra mindig kész lelképásztor valahogyan így szólt „Károly, nem vagyok én doktora a halálnak... ahogy telnek az évek, egyre inkább csak tanítványnak érzem magam a teológiában általában és „a halál témában” különösen. Mindenkinek azt ajánlom, hogy a halálról és feltámadásról csak levett sarukkal beszéljen, ne beszéljen magas katedráról, mégcsak ne is folytasson disputát, mert egyformán résztvevők, halandók vagyunk mindahányan, Nagy Titok előtt állunk, még mi a kijelentés teológusai is. Ha valahol, hát itt érvényes a totaliter aliter mondás”. Ez jutott eszembe, amikor egy

vívódó és az ige üzenetét féltő idős lelkésztestvér írását megkaptam (meleg baráti hangú levél kíséretében). Amit BS ír, az a jánosi teológia „itt és most”, időtlen eschatológiájának és a Jelenések könyve mondanivalójának hűséges interpretálása egyfelől, másfelől az új élet konzekvens, etikailag is követhető bemutatása. Eszmélhető írás – ugyanakkor fenn kell tartani azt a lehetőséget, hogy akár a szinoptikusok alapján, akár a levelek alapján másként is közelíthetünk mindahhoz, „amit szem nem látott, fül nem hallott, s az emberi értelem el sem gondolt”. Ez az egzisztenciálisan komoly írás, nem szeretetlen disputára vagy méginkább kitanításra ösztönözhet, de véleményünk kifejtése, igéértésünk átadása meggazdagíthat. Ezért hozom a Fórum rovatban!

Szerk.

Nézők vagy résztvevők?

A húsvéti ünnepkörben sok jó igehirdetést hallgathattam. De találkoztam szomorú jelenségekkel is. Sokszor úgy éreztem, hogy a valóságban „isteni színjáték”-ban csak nézőknek tesznek meg bennünket, ma még templomlátogatókat az igehirdetőink és nem érzékeltetik velünk, hogy szereplők vagyunk, akiknek élet-halál kérdés a részvétel. Nagyon sokszor csak a *kulisszákat* mutogatják szebbnél-szebb kivitelben, mintha nem is az örök életem, vagy az örök halálom kérdése dőlné el ezekben a napokban.

Hangsúlyozni szeretném, hogy nem minden esetben volt ilyen negatív tapasztalatom, az is lehet, hogy nem jól érzékelttem, amit hallhattam szövszékeinkről, de azért leírom néhány gondolatomat, az igazságkeresés szándékával.

Nagyon színesen, érdekesen, meghatóan, vagy nagyon okosan lehet bemutatni a nagyhét eseményeinek *kulisszáit*, csak a lényeg marad ki, amit így fejez ki a bibliánk: „... ha ... az én ígémet hirdették volna népemnek, *megtérítették* volna őket gonosz útjokról és gaztetteikből”. Felülről nézve úgy néz ki, hogy: „bátorítják a gonosztevőket, azért *senki sem tér meg* gonoszságából” (Jer. 23,22-24.)

A *virágvasárnap kulisszáit* nagyon széppé és elfogadhatóvá lehet tenni, ha tovább kurtítjuk a perikópát (perikópa=körülnyírt) és kihagyjuk a templomtisztítást és annak ránk vonatkozó értelmezését, hogy „... a ti testetek a bennetek lakozó Szentléleknek, (pneuma hagion) a temploma... és nem a magatokéi vagytok (1Kor 6,19-20).

*Nagypéntek kulisszáit is szeretjük színezn*i, amikor az oltári gyertyákat és az oltári feszületet, vagy ráduplázva az egész oltárképet bevonjuk fekete gyász-szalaggal. Szembehelyezkedve még ezen a napon is nyíltan az Úrral, aki azt mondta: „... ne sírjatok énrajtam, hanem magatokon sírjatok...” (Lk. 23,28). És a metanoia helyett könnyfakasztóan beszélünk Krisztus testi szenvedéséről, – csendben arra gondolva, hogy Krisztus sem szenvedett annyit, mint én szenvedek és igazolt honfibúval énekelhetem, hogy: „megbűnhődte már e nép”. Kulisszák, kulisszák, de az engesztelő áldozat lényege, hogy Ő a *bűn zsoldja* halált szenvedte el, nem lesz közerthető valósággá. Nem lesz valósággá, hogy Ő az *Istentől elszakadt* állapot következményét vállalta, amikor kimondta: „én Istenem, én Istenem, miért hagytál el engemet?”

A nagypéntek kulisszáit színezzük, amikor a kereszttövébe hívjuk a jobb sorsra érdemes embereket és nem a keresztt vállálására és elhallgatjuk a valóságot, hogy „ha Vele együtt szenvedünk ha Vele együtt meghalunk, ha Vele együtt megfeszítettünk...” (Mk 8,34-38 - Róm 6,3-4 - Gal 5,24).

Húsvétban, ha már a temetőt emlegetjük, mentő szándékkal merjünk beszélni arról is, hogy nem lehet minden síremlékre ráírni, hogy élt, pl 70 évet, így a példázatbeli gazdag síremlékére sem, mert halottan jött és halottan ment el és

vár rá a második halál. Emlékezzünk meg a temetőkről is, de azt se hagyjuk ki, amire Jézus figyelmeztetett, hogy van olyan eset is, amikor halottak temetnek halottakat (Lk 9,60). De húsvét óta nem kell a halálban maradni.

A *kulisszák kiszínezése akkor éri el a tetőfokát*, amikor az *üres sírt emlegetjük*, nem emlékezve, hogy Lázár esetében is volt üres sír, no meg a naini ifjúnál is, meg Jairus leánya esetében is, de az *ő haláluk és „feltámasztásuk” össze sem hasonlítható a Krisztuséval*. Érdemes elolvasni Szabó Dezsőnek a két háború között megjelent: „Feltámadás Makucsán” című írását, amelyben templomainkban hirdetett testi feltámadás karikatúráját olvashatjuk.

A *biosz kulisszáival eltakarjuk a dzoé lényegét*. A legutóbb hallott két húsvéti prédikációban az „örök-élet” és az „örök-halál” kifejezés elő sem fordult. Nem merjük a húsvét csodáját a „má”-ra alkalmazni. Mi is Mártával valljuk, hogy a feltámadás majd az utolsó napon, az ítélet napján lesz és nem akarjuk megérteni, hogy *Ő a feltámadás és az élet és itt és most kell megtörténni az én életemben is az „első feltámadásnak”,* ami Jézus példázatában elhangzik: „ez az én fiam meghalt és feltámadott, elveszett, de megtaláltattok a Krisztussal, az odafelvalókat keressétek” (Kol 3,1-2).

A *templomi kulisszáinkat élvező, vagy közömbösen szemlélő nézőközönséget résztvevőkké kellene formálnunk*, hogy végre észrevegyék, *ők* ebben a „színjátékban” és *mi* igehirdetők is szereplők vagyunk. A múltat hajlandó Isten elintézni, de a „má”-tól kezdve nagy felelősség van rajtunk. Istenhez való viszonyunkban halottként jöttünk erre a világra, halottak vagyunk a vétkek és a bűnök miatt (Ef 2,1-9), de földi létünk során *nemcsak hogy át lehet menni, de át is kell menni a halálból az életbe* (Jn 5,24- Ef 5,14). Nem szabad elhallgatnunk, hogy nem valami általános bűnről van szó, mert a bibliánk néven nevezi: „... önmagukat szerető önzők, anyagiasság, szüleik iránt engedetlenség... felfuvalkodottak, inkább a gyönyörnek, mint Istennek a szeretői, kiknél meg van a kegyesség látszata, de megtagadják annak életformáló erejét” (2Tim 2,2-7).

Nagypéntek húsvét örömhíre nem az, hogy Krisztus „helyettem” meghalt és Isten minden bűn felett szemet huny és mindenkit üdvözít, hanem az *örömhír, az evangélium az, hogy: „meghalhatok a bűnnek, de élhetek az Istennek a mi Urunk Jézus Krisztusban”.* (Róm 6,11). Az evangélium, az örömhír az: beláthatom, hogy: „aki előbb istenkáromló, üldöző, erőszakoskodó voltam, de könyörült rajtam” (1Tim 1,9-17). Ezért Istennek legyen dicséret, dicsőség, örökkön örökké. Ámen!

Bonnyai Sándor
ny. lelkész

Tanítványok

(Írta a 85 éves dr. Pröhle Károly professzor 28 tanítványa. Szerkesztette Fabiny Tamás. Felelős kiadó dr. Reuss András. Evangélikus Teológiai Akadémia, Budapest, 1996.)

A könyv kettős értéke a Pröhle Károly életéről és munkásságáról adott hosszmetesz és a tanítványait foglalkoztató problémákról nyújtott keresztmetesz vagy körkép. Már a címadás és a címlap (Borsos Miklós grafikája), valamint a belső oldalon a cím alatt megjelölt téma is szerkesztői telitalálat. A „tanítványok” szó használata szellemes teológiai ötlet: a 28 tanulmányíró az *Ünnepelt* tanítványa, de vele együtt a Mesteré is. Az egész kötet azt a rokonszenves felfogást sugározza, amit Reuss András rektor előszava így fejez ki: „nem embert magasztalunk, hanem tényeket mondunk”. Valóban, Pröhle Károly életrajzi adatainak és írásai vázlatos bibliográfiájának tényei beszédesebbek minden „emberi magasztalásnál”. Hiszen csaknem 40 évet töltött az Evangélikus Teológia gyakorlati, újszövetségi, illetve rendszeres tanszékén és ma is tart ott filozófia- és vallástörténeti, a Zeneművészeti Főiskolán pedig liturgiai előadásokat. Tíz éven át volt a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa főtákará, a Teológiai Szemle felelős szerkesztője. Az elmúlt évben választották a Magyar Filozófiai Társaság elnöksége tagjává. Műveinek vázlatos bibliográfiája – termékeny, sokoldalú és nem könnyű témákat feldolgozó szerző műveit tartalmazza – mintegy tíz oldalt tesz ki. De életművét hirdeti a 28 tanítvány írásának színvonala és elkötelezettsége is.

A 28 tanulmányíró közt van két püspök, egy esperes, öt teológiai tanár, egy egyetemi docens, két teológiai oktató, három nyugdíjas és tizenhárom aktív lelkész, közülük öt nő. A püspökök és más notabilitások művei szépen illeszkednek a többi szerzők írásai közé, nincsenek kiemelve sem sorrendjüket, sem a szerzők tudományos fokozatait és egyházi méltóságát illetően. Ez a tisztas puritánság mind a szerkesztőt, mind őket minősíti. Hitelesíti, hogy igazán tanítványok munkáit tartjuk kezünkben, s közöttük csak egy valaki az első: a Mester.

A tanulmányok három disciplina köré csoportosulnak: ezek: a gyakorlati, a bibliai és a rendszeres teológia, mint-hogy az *Ünnepelt* e három tárgykört tanította, egymás után. Az elsőhöz hat, a másodikhoz meg a harmadikhoz tizenegy-tizenegy írás tartozik. Tendenciájukat és választott témájukat tekintve

azonban elég jól elhatárolható egymástól az *útkeresés-tájékozódás jegyében született, az evangéliumnak az embereket megközelítő módokat kereső, valamint a Luther-kutatásban jeleskedő, végül pedig a bibliai tárgyakhoz tartozó csoport*.

Az *útkeresés-tájékozódás* persze többirányú lehet. A hazai – tágabb értelemben a Közép-keleturópai – szellemi áramlatokkal, változásokkal (pluralizmus, humanizmus, értékvesztés) néz szembe Reuss András, Laborci Géza, Bízik László és ifj. Cserháti Sándor. Az utóbbi kettő inkább a kérdések őszinte feltevéséig jut el, mint azok megválaszolásáig. Az ökumenikus tekintés Harmati Béla tollából való. Az európai szellemtörténet és a 8. Zsoltár magyarázata felől keresi a lehetséges etikai álláspontokat a mai helyzetben Takácsné Kovácsné Zelma esszéje. Két szerzőt a magyar evangélikus liturgia foglalkoztat (Szebek Imre ezt az istentiszteleti reform, Fehér Károly egy gyülekezettörténet felől közelíti meg), másik két szerző a lélektannal és a pedagógiával folytat párbeszédet (Csepregi András, Ribár János).

Az *evangélium hirdetésének* célravezető módszerei foglalkoztatják Bohus Imrét (az imádság), Szabóné Mátrai Mariannát (tanítás a gyülekezeti bibliaórán), Szabó Lajost (igényesség az ige-hirdetésben) és Gáncs Pétert (ige-hirdetés a rádióban). Luther jegyében fogant egy őszövetségi tárgyú mű: Muntag Andor a reformátor Jónás-előadásait elemzi, Weltler Sándor és Véghegyi Antal a De servo arbitrio törvényértelmezését, illetve istenképét, Béres Tamás pedig Luther tanítását arról, hogy különbség van a bibliai hit-tapasztalat és az élményeket hajhászó vallásos szubjektívizmus között. Érdekes, hogy a tizenegy bibliai témából csak kettő foglalkozik az Őszövetség-gel, abból is az egyiknek – mint láttuk – Luther Jónás-magyarázata a témája. A másikat Jutta Hausmann írta a bölcsességirodalom egy fontos részéről. Bevezetéstani jellegű Cserháti Sándornak Pál apostol és a Q(Logion) forrás kapcsolatáról szóló eredeti kutatása és Gerőfi Gyuláné tanulmánya a Zsidókhoz írt levél gyülekezeti háttéréről. Ifj. Fabiny Tibor hermeneutikatörténeti kérdést ismertet: Goppelt és Bultmann vitáját a tipológiáról. Id.

Magassy Sándor és Gémes István egy-egy exegetist ad, Fabiny Tamás Jézus aforizmáival foglalkozik, Csepregi Zoltán kor- és eszmétörténeti tanulmánya felfeje a szálát, ami a pogány antijudaizmustól, illetőleg antikrisztianizmustól a keresztény judaizmusig vezet. Krisztológiai és dogmatikai következményekkel járó biblika-teológiai kérdések foglalkoztatják Szentpétery Pétert és Kovácsné Tóth Mártát (ismertető a legújabb húsvéti vitáról, illetve Messiás-elképzelések Jézus idejében).

Református szemmel olvasva a kötetet, elsősorban azt kell örömmel tudatosítani, hogy a testvér evangélikus egyházban milyen sok az igazi teológus – az Ige alapján gondolkodó keresztény értelmiségi –, milyen sokirányú az érdeklődésük és komoly az önképzésük, mennyire érzékenyek a mai magyar társadalmi és kulturális valóság és az abból eredő keresztény felelősség iránt. Persze, szívesen megkérdeném azt a szerzőt, aki a tertius usus legis-t „tévelygésnek” mondja (170. és 175. oldal), hogy mért tévelygés az újjászületett ember életében, ha a törvény az Isten iránti hálás élethez nyújt vezérfontat neki. Egy másik nagyon alapos és értékes munka írójától – aki szerint Kálvin a predestinációt tartotta az istenkérdés megoldásának (179. oldal) – azt volna jó megkérdezni, hogy miért foglalkozott 1400 oldalas főművében Kálvin akkor csak 80 oldalon a predestinációval. Ezzel nem a helyénvaló lutheránus jelleget kívánnám tompítani bennük – hiszen ez egyik értékük, enélkül jellegtelenné válna a gondolkodásuk! – csak a kölcsönös tájékozódás irányába kívánnék egy lépést tenni.

A legjobb lenne a kötet minden fejezetéről külön írni rövid értékelést. De akkor a recenzió helyett a 29. tanulmány születne meg. Ehelyett – elnézést kérve a többségtől, akiktől az eddigiek során csak jelzéseket adhattam – legyen szabad néhány írást kiemel-nem. A gyakorlati teológia tárgyköréből azért tetszenek különösen Szabóné Mátrai Mariann és Gáncs Péter tanulmányai, mert mindkettő egy-egy jól körülhatárolt részletkérdést kívánt feldolgozni s ezt példászerűen el is végezték. Szabóné írását olvasva, minden protestáns lelkipásztor jobban fogja végezni a gyülekezet tanítását a biblia-

órákon, Gáncs Péter műve pedig azt a megnyugtató érzést kelti az olvasóban, hogy az evangélikus rádióműsorok ügye jó kezekben van – valahogy így kell végezni ezt, ahogy a szerző ajánlja. A bibliai teológiai íráskorok közül Cserhádi Sándor valóságos nyomozást végzett kutatása során arról, hogy Pál apostol ismerte és használta-e a Q-forrást. Az önálló filológiai és történeti kutatást és eredményét élvezet nyomunkövetni és elfogadni. Csepregi Zoltánnak az ókori antijudaizmusról írt tanulmánya széleskörű forrásismeretre és a történeti összefüggések világos áttekintésére épült. Ezért meggyőző. – *A rendszeres teológiával foglalkozó részben* Takácsné Kováczházi Zelmától meg lehet tanulni, hogy a keresztyén teológia miben különbözik a középkori heteronómiától és az újkori – túlhajtott formában ma nálunk jelentkező – autonómiától. Nagyra értékelem átfogó történeti látását, disztinktív képességét, keresztyén elkötelezettségét és a magyar értekező próza legszebb hagyományait követő stílusát. Reuss András és Harmati Béla az itthon, illetve az ökumené körében fellépő pluralizmus tekintetében adnak tájékoztatást és eligazítást, – amely a fundamentálistizmus és a szinkretizmus, a kicsinyes felekezetieskedés és a parttalan ökumenizmus jobb és bal felől fenyegető veszélyei között vezet, elkerülve azokat. Tájékozott és szilárd meggyőződésű férfiak lévén, nincs szükségük sem riogatóra, sem átokszóra: az igazság felmutatásával önmagától hitelenné válik az, ami hamis, ami megtévesztő.

E gazdag tartalmú tanulmánykötet elolvasása nem luxus, hanem életszükséglet annak, aki a keresztyén-evangéliumi módon akar ma Magyarországon egyházi őrálló maradni.

A szerkesztő megjegyzése

Természetesen a könyv szerkesztője által felkért recenzor írását, dr. Bolyki János professzor recenzóját változtatás nélkül közlöm a szerző iránti maradéktalan tisztelem jeléül. Továbbra is feladatnak érzem Pröhle Károly írásainak elfogulatlan elemzését, különösen 1964 és 1989 között megjelent publikációkra gondolok. Megkönnyíti ezt az analízis munkát a Tanítványok című kiadvány közölt bibliográfiája. Mindenki saját maga olvashatja a cikkeket: A ThSZ, a Lp, az EvNaptár hasábjain. Nem von le ez semmit a „tanítványok” írásainak értékéből. Reménykeltő íráskorok sorozata! Csak magunk előtt görgetjük a megoldandó feladatot, ha elhallgatjuk a kortársak előtt jólismert problematikát. Nem „élveboncolásról” van szó, nem is szeretetlen ítélkezéssel, hanem a tényekkel való szembenézésről. Európai méretű teológusokat is lehet és kell elemezve értékelni, mégha hálátlan feladat is...

A szerkesztő

Nem tettek különbséget – különbséget kell tenni!

Szükséges foglalkozni az „ágostonizmussal”? – Vannak, akik képviselik, problematikus mozzanatokkal terhelt tanrendszer, zavart kelt, ellene szól tudatos megtérésnek, értékes tagokkal kivonul egyházunk munkájából. Sajátosságai tanításunk és gyakorlatunk gyenge pontjaira figyelmeztetnek. – Biblikus, ortodox és ébresztő oldala nem csak az ágostonizmusé. Ami specifikuma, abban is kétoldalú.

Egyik arca a mechanikus biblicizmus. A Biblia nyelvei egyazon fogalmat többféle szóval is jelezhetnék, ugyanakkor ugyanazt a szót még ugyanazon (emberi) szerző is használhatta több értelemben – mégis fordításnak tűnik a *cheszed*-et „szeretet”-nek fordítani... Viszont a *ruach*-ot és *pneuma*-t „szellem”-nek fordítani nemcsak az amerikai szektavesztély stb. miatt kétes dolog, hanem a „szellem” szó hallatán a mai magyar vagy „lepedős kísértet”-re gondol, vagy emberi elmefüggésű. Ez bizony teherterele a magyar nyelvünknek, megvitatást kíván.² – Jézus Bibliája nem a LXX volt. A héber szöveg már Jézus-ellenes szöveggondozók kezén át jutott hozzánk, ámde a LXX beépített olyan gondolatot is, mint a holtakért imádkozás „alapigéje”: 2Makkab 12,38-45.

A *sarx* jelentheti a földi testet, jelentheti bűnös (bűnöző!) valót – „totus homo caro!” – az ember halott *penumáját* is.

Nefes - *psyché* jelenthet lehetetet, lelket, életet, de lehet pl. visszható névmas is.

Fília és *agapé* megkülönböztetése indokolt.

A napkeleti *mágusokhoz* saját nyelvükön szólt Isten. *Simon* mágus – megkeresztelkedése ellenére – saját hatalmát és dicsőségét kereste. *Elymas Barjésous* mágus nyílt ellensége *Pálnak*. – A mágia az első parancsolat elleni bűn.

A *chronos*- és a *kairos*-t legalább jelzővel meg lehet és meg kell különböztetni.

A *törvénytelenség emberét* 2Thessz2,8 konkrét személyre szoktuk érteni, de Mt 24,24par és 1Jn 2,18 sok antikrisztusról tud, lehet kollektív.

Az *ároni papság* tevékenysége csúcsát Isten Báránya feloldozásával érte el, s a Feltámadottat elutasítva, végzetét pecsételte meg. – Ároni családokról beszélni antibiblikus biblikuskodás. – *Melkicedeq* (1Móz 14, Zsolt 110, Zsid 7) papsága más, bár talán *Cádoq* személyében összefutott a két vonal, Jézus anyja rokona volt *Erzsébetnek* (Lk 1,36), aki *Áron leányai* közül való (Lk 1,5): Jézusban összefutott a levita és ároni reménység, József révén a dávidi (és Dávid által melkicedeqi) vonal, és név szerint egy józsefi vonal reménysége is. – Az 1Pt 2,9 szerinti papság mindtől különbözik.

A *homoszexualitásról* írtam az Evangélikus Élet 1995 július 16. számába.

A *tolerancia* nem relativizálás, hanem erőszakmentesség és tisztességes stílus, de az igazságnak van *tűrőhatára*. *Servetus* Szentháromsága- és megváltás-tagadástól el kell határolódni, csakúgy, mint egy *solus Christus*-hittel összeférhetetlen *marológiától*.

Eddig *rész szerint helyeselhetők*, ám „cum iudicio” kezelendő az „ágostonizmus”. De szerintem elfogadhatatlan, amit az Újszövetségtől idegen gnoszticizmusnak kell látnom (1Tim 6,20!)

A *gnoszticizmus lényege*, hogy az istenség önmagából bocsátja ki a szellemi világot (1Tim 1,4, Tit 3,9!), s az a bűnbe és anyagságba zuhan, de az istenség „elsőszülötté” önmagát megváltva, utat mutat és nyit a tikos ismeret révén az istenségbe visszatérésre. Ennek lehet következménye akár az önsanyargató testmegvetés és a törvénybeoltásban bízni akaró üdvbizonytalanság, akár pedig a szabadosság, hiszen „a bűn csak a test dolga, a szellem az ismeret révén tiszta marad tőle”. – Gnosztikus fogalmak az újszövetségekben az ellenfél nyelvének átvétele.

A „*creatio ex nihilo*” tkp a Teremtő és a teremtmény összekeverésének elutasítása. – *Ex autou* – héberül mimmennú = *tőle*, en auto – bo = *benne, vele, általa, eis auton* – *ló* = *feléje, neki, hozzá, övé*. – Zsid 11,3-ról *Karner Károly* professzoromtól azt tanultam, hogy így értendő: Hit által értjük meg (és nem matematikai logikával!), hogy a világkorszakok tartalmát Isten parancsa készítette, (s ez a hitbeli megértés arra irányul,) hogy ne (valami) jelenségekből (plátói „létező” ideákból, vagy az istenség érzékelhető emanációjából) előállott (-nak tekinthető) legyen a látható (érzékelhető, anyagi) világ. – Egy így az „átkozott legyen a föld” szavával (a dámáh, vörös humusz, nem *eréc*, föld, földterület-tartomány-ország, földkorong-földtábla!) történő anyagi világ-létrehozás és a világ „levetése” (*katabolé* szakkifejezés az alapozásra!) sokváltozatú spekulációjának kizárását jelenti. – Más „biblicisták” 1Móz 1,2 és Ézs 45,18 fölöttébb bölcselkedő belemagyarázásával már 1Móz 3 előttré, a Sátán és angyalai bukására gondolnak...

A *jó és gonosz* egzisztenciális tudása=ismerése megköstölése az engedetlenség = a Teremtőtől elszakadás = a lelki-szellemi halál „kipróbálása”. A bűnbeesett ember aztán fél a semmi-be, vagy alig-létebe hullástól, vagy a számunkéréstől. Az Egész vallástörténet a halál tagadása. De aki Istennel jár (1Móz 5,21-24), azt Isten magáhozveszi...

„*Első feltámadásnak*” Jel 20,6 nem a hitrajutást nevezi (tévtanítók keverik össze 2Tim 2,18 szerint az új testben

föltámadást a pneumatikus életre „föltámadással”... Az első feltámadás 1Kor 15,15, 1Thessz 4,15-17, Mt 24,40k, ami-re a *Didaché* eucharisztikus imája is céloz (Ev. Énekeskv 706. old. alulról 6-8. sor). Második feltámadás a többi halotté a végleges ítéletre Jel 20,5,12-15. - A „*carnis resurrectio*” kizáró ellen-tétben van 1Kor 15,35-50-nel, antignosztikus túlélés, hála Istennek, a magyar szövegben nem tűnik elő.

Az *újjászületés*, pontosabban *újra-születés* (de így reinkarnációs képze-tet ébresztget) 1Pt 1,3, Jak 1,18, Jn 3,3 újfent vagy felülről születés, a földi életben lehetséges és szükséges, *nem tévesztendő össze* Mt 19,29-cel, ahol az új ég és új föld (Ézs 66,22) „születéséről” és az Emberfia királysága „születéséről” van szó. - A szentírókat ihlető Szentlélek nem erőltette az oda-vissza egyértelmű konkordantív szóhasználatot: Tit 3,5 a *keresztséggel* kapcsolatos, van futurikus ígérete, de hit által már most Isten gyermekévé tesz. Ez a halál-ból életbe átmenés a *Jézusban való hit* által, s ezért nevezi Jézus önmagát *Jn 11,25k* a feltámadásnak. - Az eredeti (vagy ősi-) *bűn* vétkecs adósságát ugyan elengedi Isten a keresztség jelével hit által, de az ősbűn mint lázadó termés-zet a testi halálig vagy az elragadtatá-sig termi a bűnöket, s ellene küzdeni kell. Ezt a hitrejutottban is ottmaradt romlást nevezi *Pál sarx-nak*, *Luther „alter Adam”-na* (amit hibásan fordíta-nak óembernek – mert a *palaios anthropos* a régi Én-em, akire Isten és új énem is kimondta a halálos ítéletet és így „jogilag halott”).

A gnózis ismerhető fel mindnyájunk *praeexistenciájának* a Bibliából nem bizonyítható tanításában. Jószándékú célja, hogy bűnösségünk felelősségét biztosítsa. Ez 28 és Jób 38,21 Ágoston Sándorék szerint úgy értendő, hogy a pneumatikus világ a mindnyájunk sze-mélyes bűne miatt, Isten kegyelmes íté-lete folytán lett anyagivá, és mi a hús-teszt „bőrruhájában” léphettünk föl a „kegyelem színpadára”. Nagyszerű megoldás, mert így aki a földre szüle-tett, annak az üdvösség föl van kínálva, más bűnbeesett lényeknek készül az örök tűz, de oda jut az is, aki nem fo-gadja el a megmenekülés megmentetés útját. - Azonban a *praeexistens* bűn-estet sem Jézus világos szavaiban, sem az apostoloknál nem találhatók, az Őszövetségbe pedig csak beleolvasni lehet.

Az „ágostoni gnózis” tökéletes zárt rendszer, minden gondolkodó fejnek csábító. Csak az a veszélye, hogy a sze-mélyes alázatás bizalom és az életűjúlás elfogadása helyébe öntudatos elmé-leti ismeret lép, az üdvösség erőtadó boldog hitbéli (nem automatikusan tapaszlatati) bizonyosságát pedig elveszi. Felfuvalkodottá tehet, viszont a hit har-cát vívó kegyest Ez 13,22 módján erő-sítés és vigasztalás helyett megszomor-ítva kétségbe ejti.

Krisztus személyes „gnosis”-ában mint alaphoz, egyek vagyunk, de a kí-vülről bevitt, nem újszövetségi *írásma-gyarázati módszer* és az importált *gnosztikus tanrendszer* fölépítményének ve-szélye miatt óvó szót kell emelnem. Fé-lek, hogy *Bonnyai Sándor* bátyámat nem tudom meggyőzni, csak megbán-tani. De nem is neki válaszolok, hanem a cikkét nem hagyhatjuk figyelmen kí-vül, abban külön kell választani az egy fundamentumot – és azt, ami ráépült. Lehet, hogy az én szavam más veszé-lyeket rejt, ama nap majd mindent föl-derít.

Amiben egyetérték *Bonnyai Sándor* cikkével: *haj van* szolgálatunk formájá-ban és tartalmában. Ha hazugsággal gyógyítunk (bibliafordításban, énekes-könyvben, ágendában, sajtócikkekben, prédikációkban és imákban), az odave-szők vérét a mi kezünkől kéri számon Isten (Ez 33)!

Reflektálnom kell még *Bonnyai Sándornak* az Evangélikus Élet 1995. máj. 21-i számában adott interjúja két mondatára. „A háborús években sokat harcoltunk a divatossá vált ébredési mozgalmakkal szemben, akik bűnbá-nan nélküli bűnbocsánatot kézrátétellel osztogatták és az „olcsó” kegyelmet hirdették.” – Amire a *főleg Csepregi Béla* által képviselt (finn-lappföldi ere-detű) „*laestadianus*” gyakorlatból em-lékszem, az megfelelt az *Ágostai Hítvál-lás* XII. cikkének: „...az egyház a bűn-bánatra megtérőknek meg kell adja a feloldozást.” – A *főltétel nélküli feloldo-zó ige* hit által lesz pozitív hatású, hit nélkül megkeményít, mint a gyülekeze-tet, vagy egyesszámban annak tagját megszólító kegyelemprédikálás. A tör-vény prédikálása és az új életben járás követelményének hirdetése nem a *Bonhoeffer* által „*olcsó kegyelem*”-nek nevezett, a Krisztus által drágán meg-fizetett kegyelmet kényelemre fordító lelki fürdő és kenet (vagy kenőcs) volt.

A negatív *bibliakritikához* és az *ige személyes üzenete* meghallásához: Min-den írásműnek az a tárgyszerű érte-lmezése, amely az író szándékának fe-lel meg. – A *Szentírás szabadasszociáci-ós értelmezése* lehet a Szentlélektől in-dított, ezt tartalmának dogmatikai és etikai vizsgálatán lehet mérni. De mivel az egyetlen forrás és zsinórmérték a Szentírás által elérhető és elérő *Rex Scripturae*, ezért a bibliai teológia a tör-ténetileg *ellenőrizhető* (és nem szabad-asszociációs) írásmagyarázat rendsze-rezése kell hogy legyen. - A *Szentlélekre* minden hamisítandó hivatkozhatik, sőt megtevésztő jeleket is mutathat. Viszont vak és „*tárgyszerűtlen*” az a *tör-téneti igényű írásmagyarázat*, amely *fi-gyelmen kívül hagyja a műfajt*. A műfaj pedig (a részleteken felülemelkedve) hűséges hívő *tanuskodás* Isten kinyilat-koztatása igéjéről (amely egyszerre szó és tett, sőt személy is!). A Szentírás „*végyszerzője*” emberi oldalról (ahogy *Pákozdy László* ref. professzortól tanul-

tam) a *kanonizáló gyülekezet*. Ez utólag hitben olyan értelmet is fölmért ben-ne, amire *eredeti szerzője esetleg nem is gondolt*. Ez vonatkozik a rabbikéhoz hasonló *jézusi és apostoli Őszövetség-használatra* is, amely maga is a *Szentírás része*. De ennek a *módszernek* mai al-kalmazását gondolkodó ember *önké-nyes* szabadasszociációnak érzi. Ige-szolgálatban szabad így asszociálnunk, de a más íráshelyből eredő gondolat *összinte* jelzésével. – Pl. a LXX-ba ártírt héber nevek görögös magyarázata nem követhető tudományos módszer.

Az „ágostonizmusban” a kemény intellektualizmus és gunyoros stílus férfitu-lusúlyt alakított ki. Mivel csak sa-ját nézetű lehet az Istentől rendelt pár, sokakat nötlenségre és 1Kor7,9 érte-lmében égésre kényszerítenek. Földió-elméletük szerint Isten eleve *párokat teremtett*, meg kell találni a másikat. Ez is gnosztikus-plátói gondolat. „Pál má-sik fele más generációban született meg” – úgymond. – Az „ágostonosok” jelentős részét a gnózis és a szentségek kiszolgáltatásával kapcsolatos részben jogos kritika és a spiritualizálás kiso-dorta egyházunkból. *Tanításbeli hiba zsűriképp* vezet előbb-utóbb erkölcsi zavarhoz és szakadásokhoz. (Ez nem-csak kisebbségeknél, de *többségnél* is így van.) Baj, ha a Krisztushoz kötés helyett magához köt az igehirdető, a stílusát és nézeteit eltűrő-megszokó gyülekezet egy másik komoly keresz-tyén lelkész elől kivonul.

Az egyházunk felelős körei idejé-ben nem ismerték eléggé, és akkor nem megfelelően kezelték a kérdést. *Ágoston Sándor* alapműve, az „*Állj! Ki vagy?*” a *Belmissziói Munkaprogram* ré-sze volt. S – úgy tudom – *Kapi Béla* püs-pök számára elfogadható, „nem teoló-giai, hanem bibliai” ellenérvvel senki nem állt elő. – De hát a Bibliában való járatosság nem a történeti egyházak jellemzője, hanem a fundamentalistáké és szektapredikátoroké. És gyöngélke-dő egyházban hogy legyen tanfegyvelem?

Dr. Zsigmondy Árpád

Jegyzetek

¹ Az alapítójáról: *Ágoston Sándor* fásori presbíter építész-mérnökről elnevezett *tanítás megszólaltatása és kritikája* évek óta megjele-nik a *LP-ban*: 1993/5:189, 9:327, 1994/3:105, 5:191, 6:227, 1995/1:32, 1996/1:32, 3:111. – Értelmezavaró *íráshelyhibák régi cikkemben*: 1994/5:191. old. 3. hasáb 1. sor Jer 45,7 helye-sen Ézs 45,7. Utána az új bekezdésben Ez 1,4 helyesen Ef 1,4.

² A *trichotomiához* (Lp 1994/3:105) pótló-lag: *Isten képe és hasonlatossága* nem a hár-masság, hanem lehetséges hordozóként az öntudat és önelhatározás, az ettől elválaszt-hatatlan beszéd és munka, aminek az ember testi valójában páratlan és nélkülözhetetlen eszközei vannak, Isten szerinti tartalm az igazság (valóság) és az igazság (szeretet).

Két ágostonrendi barát disputája újra megelevenedik

– Luther De servo arbitrio irata először jelent meg magyarul

Félretéve már elkészült, e májusi számba szánt könyvrecenziókat, meszsze a lapzárta határidején túl, örömmel jelentem, hogy három és fél évi komoly, alapos, körültekintő munka után megjelent anyanyelvünkön (latinból és németből magyarított) az egyháztörténelemben, s a teológia történetében oly híressé vált vita lutheri anyaga.

Luther: A szolgálai akarát című irat (1525) magyar fordítói Weltler Ödön, Weltler Sándor és Jakabné Csizmazia Eszter. Kiadója a Berzsenyi Dániel Evangélikus Gimnázium (Liceum) Sopron 1996. Nyelvi lektor Tölly Balázs. Felelős kiadó és az Előszó írója dr. Lampérth Gyula liceumi igazgató. Az 1500 példányban készült könyvet Széll György grafikus-művész illusztrációi és címlapterve teszik még vonzóbbá.

Egyházunkban inkább csak utalásokban, néha idézetekben előkerült disputaszöveg most az eredeti nyelvet nem ismerő olvasók számára is *rendelkezésre áll*, őszintén remélem, hogy sokan el is olvassák és ebben a Luther-évben sokunk teológiai ismeretét elmélyítheti.

Luther ugyan nem sokra becsülte saját írásait és minden igyekezetével azon volt, hogy a Szentírást olvassa mindenki, számunkra éppen ebben a tekintetben – az önmagán túlmutató jellegében – *kincs ez az irat*. Nem hitvallási irat, de meghatározó, nem lutheri anthropológia, ahogyan sokan kezelik, hanem *teológia*. A korabeli udvarias levélforma ellenére rendkívül élehangú vitairat ez, a *szenvedélyes disputa tipikus példája*. Már a címe is sokakat megtéveszt, hiszen itt az üdvösségünk dolgában nyilatkozik Luther és nem valamilyen keresztény fatalizmust hirdet. Talán nem érti senki félre, ha azt tanácsolom, hogy *együtt kell olvasni A keresztény ember szabadságáról* írt, zseniálisan tömör, világos és ma is sokatmondó Luther-könyvecskével.

Ez az előzetes ajánlás csak kedvtelésre való, részletesebb elemzésre hamarosan sort kell kerítenünk. Magam számára úgy fogalmazom a két egykori ágostonos barát álláspontját, hogy a *humanista Erasmus is keresztény volt és a keresztény Luther is humanista*, míg az egyik követői hajlamosak feledni a divinumot, addig a másik követői a humanumot és Isten-hítről megfelekezve idézik a rotterdami Óriást, addig

a másik tábor – féltve Isten primátusát – gyakran feledti a humanumot, pedig Luther Krisztusban megismert Istene, emberszerető Isten, Akinek philanthrópiájáról tud még Pál apostol is, hiszen éppen ez jelent meg az inkarnációban (Tim 3,4 ApCsel 28,2), Isten humanitása (így fordítja a Vulgata) lett nyilvánvalóvá – karácsonykor. – Talán azt sem feledhetjük, hogy mindketten nagyon szerették a *Szentírást*, az Erasmus féle Újszövetség verzió a Luther fordítás alapszövege, de míg Erasmus talán a Szentírást emlékként kezelve tekintette forrásnak, addig Lu-

ther ezt a Krisztuskönyvet tartotta a hit forrásának, aminek Ura a Krisztus, és amiből hirdette az evangéliumot, támadhat újra hit.

Többek között, mivel tapasztalatom szerint evangélikus értelmiségünk tudatosan vagy tudatlanul erasmista, számolnunk kell ezzel a ténnyel a könyv ismertetésekor. Direktbe támadni Erasmust e könyv alapján elhibázott stratégia lenne, mint ahogy szintén tapasztalból tudom, hogy Baselban, vagy Hollandiában Erasmus-szal szembe beszélni elhibázott vállalkozás...

HK.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK

Tisztelettel köszöntöm Olvasóinkat!

Az Egyházak Világtanácsa ideai pünkösdi üzenete az első pünkösödöt idézve, rámutat, hogy a Szent Lélek a leghonyolultabb helyzetben is a *HIT KÖZÖSSÉGÉRE* hív (Community of Faith), anélkül, hogy valakit is kérne: adja fel identitását, múltját, háttérét, népét, nyelvét, tradícióit. A *pünkösdi csoda*: mindenki anyanyelvén, gondolkodásformájában megérthette Jézus Krisztus Lelkének bizonyágtételét és megértette egymást. A Lélek jelenléte és munkája *ma* is minden bábéli zűrzavar ellenére ugyanígy hív a Hit Közösségére. Engedjünk a magyar történelmi egyházakban, ezek között a mi drága evangélikus egyházunkban is, a Lélek hitközösséget célzó munkájának, bonyolult, atomizálódásra hajlamos korunkban!

Zsúfolt programú életünkben *felgyorsultak az események* és így egyre nehezebb egy havilapnak tudósítani a még jelentős egyházi eseményekről is. Gondolok itt például a Budapest Fővárosi Új Városházán rendezett kétnapos ülésre, ahol a történelmi egyházak mutatkoztak be, ismerkedtek egymás örömeivel és gondjaival... *Pilsicsabán*, a Pázmány Péter RK Egyetem által rendezett négynapos szünpozionra ahol: *erkölcs és politika* témával foglalkoztunk nemzetközi és felekezeti közti szinten ismert előadókkal és politikusokkal. A *Luther és/vagy Kálvin* disputára is utalok, ahol ilyen vonatkozásban még nem látott egyetemista fiatalság előtt folyt a

vita a két reformátor teológiai tanításáról (Szabó-Véghelyi-ifj. Fabiny), vagy a *misszió magyar feladatai* központba állító fiatal lelkészek gyenesdiási konferenciájára. Öröndetes pezsdülés érezhető sok tekintetben budapesti értelmiségi körünkben is. Ezekről csak jelzésértékűen tudósíthatunk. Maradandó értékű előadásokat, vagy kiforrott vitaeredményeket mégis kell közölnünk a jövőben is.

Itt jelentem be, hogy április 30-án kelt levelemben felmentésemet kértem a MEE Elnökségétől a Lelkipásztor felelős szerkesztői beosztásából. A júniusi és a nyári összevont számot még szerkesztésemben olvashatják. A nyári számban megpróbálom összegezni az elmúlt 7 esztendő szerkesztői tapasztalatait, kerek hét év munkáját, szándékát és terveim valósulását.

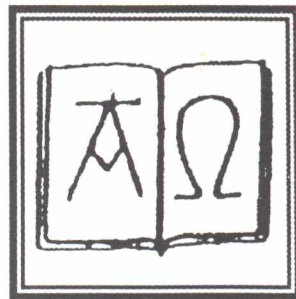
Jelen számunkhoz is jó olvasást és lelki szellemi gazdagodást kívánok minden kedves Olvasónknak:

a szerkesztő

Az evangélikus középiskolák a történelmi Magyarországon

Az evangélikus iskolatörténeti kiállítás (Evangélikus Teológiai Akadémia, 1141 Budapest, Rózsavölgyi köz 3. – a 7-es autóbusz Bosnyák téri végállomásánál) 1996. július 10-ig hétköznapokon 10-18 óra között tart nyitva, megtekintése ingyenes. A hét közepéig előzetesen bejelentett csoportok számára szombaton és vasárnap is nyitva tartunk. (Telefon: 163-6451)

Az igehirdető műhelye

PÜNKÖSDVASÁRNAP

Jn 14,16-21

I. „A kettő: egy...”

Az egyházi esztendőnek megvan a maga teológiai logikája. Jó, hogy évről évre gyülekezeteink találkoznak az Újszövetségből ismert eseményekkel. Ebbe az eseménysorba illeszkedik bele Pünkösd ünnepe is.

Kiemelkedő ünnep, úgynevezett kettős ünnep. Amíg minden igehirdetőnek kötelessége újr gondolni az ünnepet és legalább a maga számára megfogalmazni a két egymást követő ünnepnap homiletikumát, addig nagy alázattal és sértődés nélkül tudomásul kell venni, hogy a „kettő: egy!”

Hitüket templomban gyakorló gyülekezeti tagjaink jelentős része úgy gondolja: felesleges két napon keresztül ünnepelni, valamelyik napot „megcélazza”, és így már eleget tett a „kötelességének”. S ha még a szabadszombatot eléteszem, akkor valószínű, hogy a pünkösdhétfővel megtoldva, nagy a kísértés, hogy a kettőből egy se legyen (irány a telek...).

Az előkészítőben csak jelezni lehet ezt a valós problémát, talán át kellene gondolni ünnepeinket, egyházi esztendőt, komolyabban venni a mai életmódot. Van, aki úgy gondolja neki elég, ha a TV-ben látja, vagy a rádióban, ebédkészítés közben... meghallgatja az istentiszteletet.

Pünkösd ünnepe kicsit mostoha gyülekezeteink életében, néhányan a konfirmációval, a Missziói Bizottság ebben az évben a körzeti evangelizációval szeretne nagyobb hangsúlyt adni az ünnepnek.

II. A textus

A 15-21. versek egységes gondolatot fognak össze: Aki szereti Jézust, az cselekszi akarátát. Etikai kicsengésű ez a rész.

A 15. v. ugyan nem tartozik a kijelölt textushoz, így egy félmondattal kezdődik a felolvasás. Bibliában járatlan hallgatóság számára szinte zavaró lehet az egyes szám első személy: „én pedig kérni fogom.. stb.” Ezért javaslom a textus olvasása előtt bemondani: Jézus mondja, vagy: ezt mondta tanítványainak.

15. v. János evangéliumának sajátos kifejezése a Pártfogó, ami odarendeltet, segítségre odahívottat jelent (rég latin fordításban „advocatus”). Jó azt észrevenni, hogy az Újszövetség szerint nem a vádlottak padján ülünk, hanem van mellettünk pártfogó. A „Másik pártfogó”, Jézus ugyanis nem lesz velünk, de az „Atyát” kéri, hogy ha nem Ő, akkor helyette legyen velünk Valaki örökké...

17. v. Ez a Valaki az „Igazság Lelke”, aki elsősorban a hétköznapi igazságot, a mindennapi valóságot jelenti. Nem misztikus és nem filozófiai valóság. Ez a Lélek az, „amiről” Jézus a Hegyi Beszédben szól: „igen és nem” (Mt 5,33-37). A Szentlélek nem felemel, hanem két lábbal a földre állítja a rajongókat is, meg a kétségbeesőket is. Jézus szerint ez a reális látás bennünk lesz. Péter ezzel a realitással beszél Jeruzsálemben: elmondja mit tettek, és tegyék jóvá azt, amit „nagypénteken” rosszul tettek.

Az első pünkösd nem a rajongó megtérést, hanem a reális valóságot mutatja meg, ami ugyan rossz, de lehet és kell rajta változtatni.

18-19. v. Mivel ott van a Pártfogó mellettünk, nem leszünk árvák. Az ígéret itt nyilván arra a bizonyos három napra utal, ami nagypéntek és húsvét között történt. Jézus tehát az övéit nem hagyta magára soha, még arra a kevés időre sem, amíg nem látták tanítványai!

20. v. Jézus egy teljesebb látást ígér „azon a napon”. Ez egyszerre jelenti a feltámadást, de jelenti a második visszajövetelt is.

21. v. Addig is megmarad egy nagyon erős belső kötöttség Jézus és a tanítványok és az Atya között, amit a szeretet köt és jele: „megtartja parancsolataimat...”

III. Az igehirdetés felé

Nagyon komoly etikai elkötelezettségű a textusunk. Ezt meg kell szólaltatni a szószéken is! A keresztyének Istenét csak tiszta kézzel, igaz beszéddel lehet szeretni. Miközben állandóan az anyagiak hiányáról hallunk, és mindenki várja az anyagi felemelkedést, addig alig-alig lehet hallani az etikáról. Az evangélikus etika igazi mozgatója a „szeretet”, ami kemény, véres valóság. Isten ilyen valóságosan szeret. (Nagypéntek!) Istent is csak így lehet szeretni. Isten csak annak mutatja meg magát, aki hozzá hasonlóan tud szeretni.

Pünkösd a „valóság” Lelkét adja. Bár adná mindannyiunknak ezen az ünnepen, hogy mernénk vállalni ezt a valóságot egyházunkban és gyülekezeteinkben is.

Így kell a múltat, közelit és távolit, embereket is valóságosan látni. A jót és rosszat. Úgy születik az első keresztyén gyülekezet is, hogy Péter elmondja a tényeket: „ti a pogányok keze által felszegeztétek és megöltétek.” (Csel. 2,23)

IV. A szószék felé

Reális keresztyénségről kellene prédikálni, amely:

- Keresi és kimondja a valóságot, azt ami van!... akkor is, ha ez nem hízogó: egyházra, világra.

- Hísz, hogy nincs egyedül. Tanítványok elhagyták Jézust, Ő soha nem hagyta el őket, akkor sem, ha nem látták. (18-19. v.)

- Várja „azt a napot” (20. v.), amikor eljutunk a teljes látásra.

Kertész Géza

PÜNKÖSDHÉTFŐ

Jn 6,44-47

I. A textus

A nagyobb összefüggést itt mindenképpen figyelembe kell venni. Jézust azért keresik, mert kenyeret adott. Ő ugyan elmegy, de keresik, szinte nyomozást folytatnak utána. A lázas Krisztus-keresés mögött azonban az indok rendkívül hétköznapi: megélhetést keresnek Jézusnál.

Nem ismeretlen ez az indíték pl. nagy gazdasági visszaesések idején megnő a teológiára jelentkezők száma. „A kevés is több, mint a semmi!” Jézus nem nézi le a kenyér-gondot, de elmondja, hogy Ő többet hozott. Megfordítja a sorrendet. Az örökélet és a hit távlatában oldódik fel az ember anyagi gondolja.

Mi azt hisszük, néha hirdetjük is: először kenyeret kell adni és utána majd lehet lelkiekről is beszélni. Jézus ezt így nem vállalja. Tudom, ez így majdnem megbotránkoztató, de a zsidók is zúgolódnak kezdenek (41. v.), amikor Jézus magáról, mint az Élet Kenyeréről beszél.

Így nem értjük félre a 44. verset, amiben Jézus elutasítja a sokaságot. Ti nem is engem kerestek, titeket nem az „Atya vonz”, ezért nem is jöhettek hozzám.

Aki megismerte az „Atyát”, az jön hozzám. Az Újtestamentum visszatérő gondolata: azért nem hisznek Jézusban, mert nem ismerik Ábrahám, Izsák és Jákób Istenét. (45. v.).

A 46. v.-ben Jézus indirekt magáról vall. Egyedül ő „látta az Atyát”, mert ő a „mennyei szőlő alá” (41. v.). Keresztén hit jellegzetessége, hogy Istenről csak annyit tudhatunk, amit Jézustól megtudunk. Nincs más út Istenhez!

47. v. Ünneplés hívére hívás. A kettős „amén” tipikus jézusi szóhasználat. Egyes írásmagyarázók szerint ezek a típusú mondatok biztosan Jézustól származnak! Örök élete van! – annak, aki rábízta életét Jézusra.

II. Meditáció

Jézus nem kevesebbre vállalkozik, mint arra, hogy éhes, mindennapi gondokkal küzdő és gondokba belefeledkező embereknek az Élet Kenyerét hirdesse.

A mi feladatunk sem lehet más. Ezt azonban „szószék-ről nem lehet hirdetni”, csak úgy, ahogy Franz Kafka Per című regényének papja teszi. Ő ugyanis meglátva Josef K-t, lejön a dóm szószékéről, odaül Josef K mellé a dóm padjába és beszélgetni kezd vele, tudva, hogy Josef K dolgoai rosszul állnak. Meg kellene legalább kísérelni a „homiliát”, a beszélgetést gyülekeztünkkel! Csak így lesz hiteles és valóban segítség, evangélium, amit hirdetünk.

Zúgolódó, elégedetlen a társadalmunk (43. v.), szinte mindennel, az egyházzal is. Temetést intéztem, s az ügyintézők egymás között arról beszélgettek, melyik pap mennyiért temet, miként fogadja a gyászoló családot. Bizony nagyon magamba roskadva ültem a széken, nem csak azért, mert éppen édasanyám temetését intéztem...

Ezt az okkal és ok nélkül zúgolódó társadalmat, gyülekezetet kell megszólítani és hirdetni az Életet, amit Jézus hozott, ami itt kezdődik és csak itt lehet megragadni hittel. Ez a hit ajándéka, gyümölcse.

III. A szószék felé

Igehirdetés témája: zúgolódás nélkül, több bizalommal! Bevezetés: Egy lépést hátra! Elvesztünk a részletekben, ami ugyan nagyon fontos, de csak akkor lesz értelme, ha időnként egy lépést hátra lépünk és úgy is megnézzük! Festők talán legfontosabb mozdulata ez. Megnézik az egészet. Így nézzünk most az egész, a teljes életre.

1. A teljesség igényével nézzünk Jézusra, az „Atya vonzásában”. Jézus szegény volt, nem zúgolódott!

2. Bizalommal nézzünk Jézusra! Hittel! Tudja, hogy sok bajunk van.

3. Örök életünk van itt, ezért nem maradhatunk le semmiről, ami igazán fontos.

Kertész Géza

SENTHÁROMSÁG ÜNNEPE

Lukács 10 21-22

Jézusi Te Deum...

Az ünnep „kísértése”

Pünkösddel véget ért az un. üdvtörténeti ünnepek sora, így nagy a kísértés, hogy dogmatikai összefoglaló alkalmat

kreáljunk ebből a vasárnapból, megkísérelve a lehetetlent: megmagyarázni a Titkot, a Sentháromságot, mint Isten „dogmatikai képletét”. Tény, hogy az egyházi esztendő, sok egyéb áldása mellett, katechetikai funkciót is betölthet, de ezen a vasárnapon se feledhetjük, hogy az egyházi esztendő döntő módon mégis Krisztus-év, s ez alól a Sentháromság ünnepe sem kivétel. Textusunk, bár „letárlilag” tartalmazza mindhárom isteni Személyt, sokat segíthet a kísértés legyőzésében, hiszen centruma egyértelműen Jézus, mégpedig az ujjongó, örvendező Úr!

Az ünnep szekuláris kontextusa

Az idén június első vasárnapjára esik Sentháromság ünnepe, ami sok helyen egyfajta tanévzáró alkalom is lehet. Bár a hivatalos tanév a hónap közepéig tart, az iskolai hitoktatás, és a gyülekezeti tanító alkalmak is, ilyenkorra már többnyire lecsengenek. Jó lenne újra megteremteni a tanévzárás méltó kereteit még ott is, ahol talán az ünnepélyes nyitás elmaradt és nincs a közelben saját egyházi oktatási intézmény. Remélhetőleg azért egyházi oktatási munka minden gyülekeztünkben van... A hálaadó Te Deum tehát mindenütt aktuális! Sajnos, még mindig hiányzik a tanévzáró istentisztelet speciális liturgikus rendje, a kifejezetten ideillő énekek és imádságok. Különben, ha már újra iskolákat fenntartó egyházzá lehettünk, itt lenne az ideje pótolni ezeket a hiányokat – akár talán egy pályázat kiírásával... Viszont olyan remek textust kapunk erre a vasárnapra, ami sok mindenért „kárpótolhat”...

A textustól a szószék felé

A fenti szekuláris kontextus miatt is érdemes felfigyelni a lukácsi szövegkörnyezetre. A tanítványok örömmel térnek vissza a nagy „betyarásból”. Ha úgy tetszik, ez is egyféle „tanévzáró ünnep”. Úgy érzik, jól vizsgáztak, a Mestertől hallottakat és tanultakat a gyakorlatban is tudták alkalmazni. Sikerkélményekkel tele szinte várják az „igazgatói dicséretet, a jó bizonyítványt”... A Mester nem is akarja elvenni örömlüket, lehüteni lelkesedésüket, csak még nagyobb összefüggésbe helyezi a tanítványi küldetés értékét és értékelését: „...örüljétek, hogy a nevetek fel van írva a mennyben!”

Lehet, hogy mögöttünk nincsenek nagy, sőt még kicsiny „győzelmek” sem. Aki ma a tanítványi és tanítói szolgálatban áll, az jól tudja: semmivel sem könnyebb, mint korábban, sőt még az egyházi iskolákban sem könnyű... Lehet, hogy nincsenek látványos sikereink, de annak mindenképpen örülhetünk, amire Jézus hívja föl a figyelmünket, és amin ő tud örülni, sőt egyenesen „ujjongani”. Nagy szükségünk van erre az ujjongani is tudó Úrra, akiről alaptalanul oly sokszor csak komor képünk van, és akit másoknak is csak komor színekkel szoktunk lefesteni. Az éppen Lukács evangéliuma alapján készített „Jézus élete” film számomra egyik legnagyobb pillanata, amikor a derűs, mosolygós Mester „mertek” megfilmesíteni gyermekek társaságában. Textusunk hirdeti: tudott ő tanítványaival is együtt örülni, sőt a közös örömet még „magasabb régiókba” emelni. Így lesz a tanítványok „tanévzáró ünnepségéből” – éppen alapigénk néhány sorában – „tanévzáró istentisztelet”, igazi jézusi Te Deum!

Mi motiválja Urunk kitörő ujjongását? Rácsodálkozik Atyjának „értelem fölötti logikájára”, mellyel kijelentette magát a „gyermekeknek”. Kik ők? „NEPIOSZ” – textusunk egyik kulcsszava, gazdag tartalmú kifejezés: „tudatlan, valamilyen járatlan, beavatatlan kiskorú, önállótlan, gyermeki” – olvassuk Pröhle Károly Lukács kommentárjában. Ma már meglehetősen archaikus a régi fordítás „kised” kifejezése, de erőtlennek, „laposnak” tűnik az új fordítás „gyermek” szava is. Úgy tűnik, reménytelen vállalkozás egy szóba sűriteni mindazt, amit Jézus akart mondani. Nyilvánvaló nem valamiféle infantilis állapotra gondolt, nem is a meztelenség, tanulatlan „hit” reklámozása akar lenni ez a mondat. Segíthet Pröhle magyarázata, aki a „gyermeki” állapotot így summa: „... akik kicsiségük tudatában Istenbe vetik reményességüket”. Színesíti a képet Karner Károly értelmezése is, aki a párhuzamos Máté szakaszt a következőképpen kommentál:

kénti megtérés az első megtéréssel kezdődik. Jobb így mondani: Egyszer lásd be elrontott utadat, kezdj újat Jézussal (térj meg) és azután naponta lásd be, amit elrontottál (bűnbánat), és igyekezz mindig hűségesebben az Úr útján járni (megszentelődés). A megtérés: komolyan, bűnbánattal, egész életedet odaszentelve, kezdj újat Jézussal, legyen Ő Úr életed felett!

Jöjjetek utánam: deüte opiszó mu. Nem rövid látogatásról, követésről van szó. Munkájukat, családjukat, házukat kellett otthagyni Jézus követéséért. Követni útjain, tanításában, gondolataiban a Mestert.

Emberhalász: Jézus sokszor a helyzetből adódó képpel teszi érthetőbbé és emlékezetessé, amit mond. Pl. a samáriai asszonynak a forrásnál az élő vízről beszél (Jn 4.). Itt a halak kimentéséről a bűn tengeréből. – Valaki azt mondta: „*azért az utca túloldalára se mennék át, hogy valakit evangélikussá tegyek, de hogy az Úr gyermekévé, azért a világ végére is.*”

Azonnal: A Márk írása szerinti evangélium jellegzetes szava, sokszor előfordul. Az élő Úrral való találkozás során „azonnal” történnek dolgok, az eredmény nyilvánvalóan Isten cselekvésének a következménye.

Széll Bulcsu

SZENTHÁROMSÁG ÜNNEPE UTÁNI MÁSODIK VASÁRNAP Lk 4,23-30

Jézus személyét el kell fogadni, mert

- aki nem fogadja hittel, nem részesül „belőle”
- aki őt elutasítja, onnan ő eltávozik...
- benne teljesültek be a messiási ígéretek

*

Jézus fogadtatása – kezdetben – a názáreti zsinagógában igen kedvező. Dédelgetőnek tűnő szeretet, de legalábbis érdeklődés, egyetértés és csodálat övezte. Saját hazája szűkebb pátriájában talán először szólt a zsinagógában, ahol mindegyik felnőtt zsidó előállhatott – mint tanító. Jézust nem csapja be ez az „induló népszerűség” mert érzékelte hallgatósága hitetlenségét.

Luther érdekesen fordítja a „zsinagóga” szót: „Schule”, azaz „biblia-iskola” szerepel nála. Ez arra utal, hogy itt már az asszír száműzetés és a babiloni fogság után felvett zsinagógai karakter mutatkozik. Ekkoriban bárhol jött is létre zsidó vallási közösség, ott mindjárt létesült egy istentiszteleti „tanító-ház” (zsinagóga) is, ahol szombatonként összejöhettek, imádkozhattak, felolvashatták a Törvényt és a Prófétákat, majd arám anyanyelvükön magyarázhatták és megbeszélhették azt. Itt folyhatott akár társadalmi élet is.

Kérdezték személyéről, családi származásáról, mintegy „lekádereztek” őt. Amikor azonban nem szájuk íze szerint szólt, a dédelgető szeretet is megcsappant, sőt átcsapott az izzó dühödtségbe, amely a „köz-haragot” úgy gondolta levezetni, hogy – maguk közül kitesztálva – letaszítsák őt a szakadékbá.

A 29. vers pontos helyismeretről tanúskodik. Názáret mellett egy magas hegy található fennsíkkal, teraszokkal: több száz méterrel magasabban, mint a város teraszos rendszerben épült házai. Innen lett volna mód őt a hegy szakadékbába letaszítani.

Mi volt az oka a közhangulat dédelgetésből dühöd gyűlöletbe átcsapásának? Minden bizonnyal találva érezték magukat. Ezenkívül Jézus megsértette az izraelita öntudatot, önérzetet, önbecsülést. Az még hagyján, hogy esküsző komolysággal („bizony mondom nektek”) kijelenti: „egyetlen próféta sem kedves a maga hazájában”. Már ez is bizonyos éllel hangzott el, utalva arra, hogy hallgatói nem fogadják el őt prófétának sem. Amikor azonban az özvegy-

asszonyok és a „leprások” kerültek szóba, bizony nem izraelitákat sorolt fel, hanem pogányokat. Sok izraelita özvegy-asszony helyett a sareptai özvegyet említette, és a sok leprás közül a szír Naámánt. Választottságuk tudata sérült ebben úgy is, hogy ők mintegy „bérelt helyet” gondoltak maguknak Isten közelségében. Ezt azonban Jézus igehirdetése szétzúzta. Hallgatói viszont istenkáromlásnak is érezhették Jézus szavait, és emiatt halálosan földühödtek.

Valójában „jelet” szerettek volna látni Jézustól, amellyel küldetését igazolja. Hallottak kapernaumi csodáiról is (23. vers), és ilysfélre vártak. Amikor várakozásukban csalódniuk kellett, leszólták Jézust: „ez” is ugyanolyan közönséges földi halandó, mint mi! „Ez” lenne a Megváltó? Nem egy titokzatos, tekintélyes férfiú? Nem voltak hajlandók „megelőlegezni” a hitet Őbenne. Nem akarták vállalni a hit kockázatát. Mindezt Jézus jól észlelte. Jézus azonban ezt fordítva szerette: „orvos, gyógyítsd meg magad!” – Ez azt jelentette: tégy csodát itt és most, akkor hiszünk. Jézus viszont úgy várta el elfogadását, hogy előbb higgyenek benne – és azután megteszi azt, amit az Atya akar, és úgy, ahogyan azt az Atya akarja. Láta tehát, hogy személye megütközést keltett földjei között, és éppen emiatt nem kívánt közöttük csodát tenni. Jézusnál mindig számít elfogadottsága. Jézus mindig csak hívők előtt kívánt csodát tenni. A hit az első, melyet követ az Ő tette. (Persze a hit is az Ő cselekedete!) Láta tehát, hogy megkeményítették szívüket és nem fogadják el őt, azaz személyét: kinyilvánítja és kimutatja, Isten elfordul kicsiny választott népétől, amely ilyen engedetlen, és a pogányokhoz fordul: az „am”-tól a „gójim”-hoz. Jézus itt valóban igen szigorú és elszánt volt – teljesen helyénvalóan. Ezt a sértést nem lehetett lenyelni. Ez feldühítette választottságára öntudatos hallgatóságát, mely képes lett volna megölni is őt.

Jézus ezt nem engedhette, mert még nem jött el az „ő órája”. Ő itt is egy volt az Atyával. Tudta, és ki is fejezte a „bizony, bizony...” formulával, hogy esküsző komolyságú kijelentés (kinyilatkoztatás) következik, amelyet ő már előzetesen – akár kétszer is – megbeszélt imádságában az Atyával, tehát mondanivalója „onnan felülről” való, nem pedig „saját”, evilági. A felülről való mondanivalót pedig *csak hittel fogadni* az egyetlen helyes viszonyulás. Minthogy még nem jött el az ő szenvedésének ideje, méltósággal „átment közöttük, és eltávozott”. Jézus nem erőlteti rá magát minden áron a hallgatóságára, és nem is bocsátkozik bele fölösleges vitákba. Jézus inkább kitér előlük. Ez azonban nem megfutamodás, hanem az Atyának való engedelmesség. Ezek a zsinagógái „főkegyesek” voltaképpen elűzték Jézust.

Láthatjuk, hogy egyetlen prédikáció sem marad hatástalan, ha azt Isten Lelke indítja. Ez azonban még Jézusnál sem azt jelenti, hogy „pozitívnak” kell lennie minden jézusi igehirdetésnek: a hatás lehet „megkeményedés” is – vagy mint itt: a „harag”. Az ige azonban soha nem tér vissza üresen! (Sajnos, még az is előfordul, hogy a világ ott is tetszést nyilvánít, ahol nem is ért a szívig a szó.)

Jézus az övéi közé jött és éppen az övéi nem fogadták őt be. Küldetésének teljesítésében azonban még az igen befolyásosok sem tudták megakadályozni Jézust, azonban azt elérték, hogy kirekesztették sajátmagukat a Jézus Krisztus által közénk jött Isten országából, és önnön kiválasztottságukból is. Jézusnak máshova kellett mennie, ahol ő „kellett”, ahol szükségét érezték személyének, szavának, tettének. De jó, hogy ebbe a „máshova”-ba mi beletartozhatunk, mert ez kitágul az egész földkerekségre: a „világ”-ra, melyet Isten úgy szeretett...

Énekeskönyvünkől ajánlom a 143., 394, 475, 381, 362, 461, 147 és 141 énekeket is.

Havasi Kálmán

SZENTHÁROMSÁG ÜNNEPE UTÁNI HARMADIK VASÁRNAP

Jn 8,1-11

Egyedül, középén

1. Szavak, kifejezések

2. vers: tou ieron: A templom csarnokaiban, vagy valamelyik udvarában lehettek ezek az eddigesken autous tanítások, de általában úgy értelmezik, hogy ez a szabad ég alatt történt. Jézust így szólítják a negyedik Versben: didaskale tanító! Aki a törvényt tanítja.

3. Vers: grammateis. Érdekes módon János evangéliumában nem találkozunk az írástudók kifejezéssel, nem így a szinoptikusoknál. Egyes írásmagyarázók feltételezik, hogy ez a történet nem az eredeti jánosi írás része. A kifejezés használatával igazolva érzik elképzelésüket. Számunkra viszont az a fontos, hogy a történeten belül különös hangsúly kerül az írásra, hiszen Jézus kétszer is ír a földre, s ezzel találja magát szemben az írástudó. Itt szólnék a 6. versben található kategrafen kifejezésről, melyet több írásmagyarázó úgy értelmez, hogy Jézus semmit sem írt, csak mintegy szórakozottan rajzolgatott. Az összefüggés szerint – bárhogyan is áll a dolog, ebből a rajzolgatásból igenis sokat olvastak ki az ott állók!

4. vers: az autoforo tetten érték kifejezés a teljes bizonyítékot jelöli, amire nincs mentség (3Móz 20,10, 5Móz 22,22-24). Annyira egyértelmű, hogy érthetetlen, miért nem kövezik meg egyből illetve éppen hogy érthető a 6. vers megjegyzése szerint: „Ezt azért mondták, hogy próbára tegyék, mert el akarták ítélni.” peirazontes auton ina esin kathégorein autou (Több írásmagyarázó szerint ez a megjegyzés is jellemzőbb a szinoptikusokra, mint Jánosra.)

6. Vers: A már említett írás vagy rajzolás mellett számunkra most fontos a lehajolt kifejezés, mivel a 7. versben a görög ige-nél csupán az igeikötő változik, amit a magyar főlegyenese-déssel, a német: riehtete er sich auf fordít.

7. Vers: Összecseng a rajtakapás, a rajtaütés, a tettenérés hirtelensége és a szorgalmazva kérdezték, ismételten kérdezték. Mintegy Jézust is rajta akarják kapni? Micsodán? Azon, hogy Mózzal ellentétesen ítélt. Ez fontos kérdése a meditációmnak és a prédikációmnak.

11. vers: a meditációhoz fontos az eredeti szó szerint: mostantól, ettől kezdve.

2. Gondolategyengető impressziók

Mint mindig, most is megfog a titokzatos jelenet: Jézus a földre ír. A hangoskodók ezen döbbennek meg. Csend van, csak a földre író mutatóujj alatt susterog a homok. (Ez akusztikailag is zavar sokunkat!) Ez az a fantasztikus pillanat, amikor minden megfordul. Jóra fordul! – Teszek egy kísérletet. Leveszem a hangot! Néma filmmé alakítom a történetet. Csak a mozdulatokat figyelem. Közben magam is elcsendesedek oly abszurd módon, hogy lehalkítom magamban az eddig tanultakat, a magyarázatokat, a megszokott gondolatmeneteket, a megszokott előítéleteket, a sablonjaimat, a rutinos vázlataimat. Legyen csend! – Érzem, van itt valami, ami meg akar szólalni a számomra és azok számára is, akik hallgatnak majd. Ezért most minden hangot leveszek és csak némán nézem a képeket, a mozdulatokat.

Korán reggel Jézus a templomban van. Ül. Sokakat tanít. Örömmel hallgatják. Kíváncsiak rá. Biztatják tekintetükkel. Megvan az összhang, kiegyensúlyozott a kép: Templom, tanítás. Ülnek a kegyesek és elmélkednek. Biztosan hangzik a Törvény és a Próféták magyarázata. Az életre nevelés, az erkölcsi tanítás. A jézusi szavak nem egyszerű adatközlések, információk, hanem mindig döntés elé állítanak. Kemények lehetnek a szavak, de az előadó szeliden beszél. Ül. Nem szónokol. Tanít. De nem hallok mit. Talán: ...szenteld meg az ünnepet! Vagy: „...Én pedig azt mondom nektek: aki kívánsággal tekint asszonyra...”

Mt 5,28... Hirtelen változik a kép. Minden dinamikussá válik. Egy asszonyt lökdösnek Jézus elé. Fiatal és szép. Vagy csúnya? – Most fél. Reszket. – Hangoskodnak, mutogatnak az asszonyra és kérdőn néznek Jézusra. Válaszolni kell. Kérdést kap. Életszerűt, nem elméletit, hanem gyakorlatit. És sürgőset! Itt nem lehet mellébeszélni. Itt fehéren-feketén el kell dőlni a kérdésnek. Látom a mozdulatokból, hogy indulatosak. Szinte mindenki mozdul, mozog. Az addig ülő Jézus is lehajol. Ír a földre, vagy rajzol. Némán. Már nem beszél, mint az imént. Most nem akar beszélni. Lehajlásában van valami visszakozás. Ő nem akar válaszolni, legalábbis nem azzal az indulattal, ahogyan kérdezik. Eddig sosem figyeltem meg, hogy ez a lehajlás menekülést, tiltakozást, esetleg zavartságot fejez ki. Mintha szégyellné a hangoskodók magatartását. Mintha el szeretné kerülni a dolgok kiélezését. Mintha megfutamodna. Ezért vérszemet kapnak a támadók. Fokozzák a hadonászást. Ismét mutogatnak, fenyegedőznek. Sürgetnek. Követelnek, követket fog-nak. Most, hogy nem hallom, mit mondanak, mozdulataikból arra következtetek, hogy nem is az asszonyt akarják megkövezni, hanem Jézust! Azonban Jézus mégis harcba száll velük. Főlegyenesedik. Támadni fog? Már elérte teste teljes magasságát. Tartása méltóságteljes, nem indulatos. Valamire biztatja a tömeget. Bár látszik rajtuk, tudták előre, mit fog mondani, a válaszon megdöbbennek. Mintha rájuk bízna valamit, feladatot ad, azután ismét lehajol és tovább ír a földre. Így hang nélkül különös dologra lehetek figyelmes. Látom, amint sorba mennek el. Egyem után. Kezdve a vénekekkel. De mindenki elmegy! Nemcsak a vádaskodók, ez a hivatlan társaság, hanem azok is, akik már előbb ott ültek és hallgatói voltak Jézusnak. – Megdöböntő! Itt ültek nyugodtan, s mi lett velük? Ők miért távoztak? Mi történt itt? Menjünk vissza a hetedik vershez és hangosítsuk föl a jelenetet! Bizonygatják: kövezés jár neki. Ne akard menteni! – Ezért tűnt úgy, hogy őt akarják megkövezni. Azt gondolják, hogy Jézus feloldja a törvényt! Hallották, tudják, Jézus a bűnösök barátja, vagyis bűnpártoló. Szabadelvű, mindent elnéz. Ítélet helyett csak szép szavakat mond.

Azonban most felemelkedik, mert ítéletet fog hirdetni. Semmi kegyelem, semmi védőbeszéd. Hangzik a kegyelten ítélet: Kövezzétek meg! Mindenki dobhat rá követ, de meghatároz egy sorrendet: Az vesse rá először a követ, vagyis legyen legalább egy, aki közületek nem bűnös, az kezdje meg az ítéletvégrehajtást. Ő legyen az első. – A törvény végrehajtandó, de csakis egy másik, sokszor mellőzött törvény, a méltóság és a sorrendiség figyelembevételével. Észreveszik-e, hogy igenis van ott valaki, aki büntelen, aki elkezdheti az ítéletvégrehajtást, mert Isten, az Isten Fia. Ha majd az Isten, a büntelen elkezd, folytathatják! Ez is törvény! Így Jézus nem eltöri a törvényt, hanem még egy újabbat hoz elő. Így lesz teljes a törvény. Így lesz betöltve a törvény. A betöltött törvény pedig az evangélium, a kegyelem! Hasonlíthatnánk az éretlen gyümölcshez a betartott törvényt, míg a betöltöttet az éretthez. Jézus törvénybetöltésének van érett gyümölcse. Mert hat rájuk a sorrendiség törvénye: egymás után, kezdve a vénekekkel, elmennek. – Elmennek, mert aki kezdhette volna a kövezést, a büntelen, nem kezdte el! A vének csak az elvonulást kezdhették, és kihullanak az addig markolt kövek. A kegyes hallgatóság sem maradhat ülte a helyén. A betöltött törvény hatására már senki sem akar vájkálni más bűneiben és kéjelegni bűnhődésében. Marad egyedül a bűnös nő. Szemben Vele, aki egyedülként kezdhette volna a megkövezést, de nem kezdte el. – Ott maradt egyedül a középén. A tér középén. Az életvitele középén. Ez a „középén egyedül Jézussal” ketté töri az életeket. Megutált múltra és boldog jövőre. Ez „többé ne vétkezzél” kezdete! – Halleluja? – Amit nem tudott elvégezni se kő, se törvény, azt megtette a betöltött törvény, a kegyelem, az evangélium: én az egyedüli méltó, „én sem vádolkak”. – Vád! Hol a fullánkod? Ítélet! Nincs már diadalod!

Utószó: Kívánom, hogy igehirdetésünk alatt hulljanak a templompadlóra a magunkkal hozott kövek, a hallgatóság sorba ódalogion haza, ottmaradva minél többen egyedül. Középén!

Győri János Sámuel

**SZENTHÁROMSÁG ÜNNEPE UTÁNI
NEGYEDIK VASÁRNAP
Mk 10,1-12**

A textusról:

Nem véletlen, hogy a házassági elválásról szóló jézusi tanítás éppen Márk szerinti változatában került bele a perikópába. Hiszen időtállóbbnak, vagy inkább általánosabbnak tűnik a megfogalmazása a Máté szerintinél. A márkai szöveg olyan társadalmat és szociális viszonyokat feltételez, ahol a nők válást éppúgy kezdeményezhetnek. A Máté szerinti változat csak a férfi által kezdeményezett válással foglalkozik, hiszen zsidókeresztyén közösségnek szól, lényegesen kisebb volt a nők döntési szabadsága, mint a kortárs pogánykeresztyének között, akiknek viszont Márk írta az evangéliumát. *Nála mindkét nem felé megfogalmazást nyer a házasság etikája.* Lukács nem hozza az egész párbeszédet, csak a konklúziót, azt pedig Mátéhoz hasonlóan, csak elhagyja azt a kitétel: „paráznaság esetét kivéve”. A parázna asszony történetének tükrében elmondhatjuk, hogy a Máté-féle verzió távolodott el legjobban Jézus házassággal kapcsolatos etikai tanításától. Márk szövegvázlata a sokatmondóbb. Férfinak és nőnek ugyanaz a normája.

Ne kerülje el a figyelmünket az, hogy a márkai szöveg szerint a farizeusok kísértették Jézust, amikor a válásra rákérdeztek. A „peiradzó”-ige azt is jelenti, hogy próbára tenni valakit, megkísérelni valamit. A kísértés kihangsúlyozását fontosnak érzem, hiszen azáltal, hogy Jézus sokszor szinkronban beszél a farizeusok tanításával, ahogy a kortörténeti kutatások alapján állíthatjuk, abból arra következtethetünk, hogy a farizeusok eleinte keresték Jézussal a kapcsolatot, az egység lehetőségét, és azért kísértették, azaz faggatták őt, mert tisztázni akarták kényes kérdésekben is, hogy azonos véleményen vannak-e. Ezért kérdezték Őt a kultikus tisztaságról, a jelekről és a házassági elválásról. A kísértés itt abban az értelemben az, hogy az egység, az egyetértés keresése végett, jóindulattal közeledő farizeusoknak ellent kell mondania, tovább mélyítve ezzel a közte és köztük a szakadékat.

Jézus szerint Mózes engedélyt adott. Ezzel az állításával megbontotta, kikezdte a Tóra homogenitásáról alkotott problémátlan szemléletet. Mózes megengedte, de rosszul tette – ezt a tartalmat sugallja a szöveg szerinti állítás. Az indoklás: Miért engedte? Szívetek keménysége miatt. A szklérokardia konokságot is jelent. Mivel a héber gondolkodás szerint a szív az értelmi központ, nem a fej, ezért nem csak egyszerűen érzelmi hidegségről van szó. Egy látásmódról, egy belső logikáról, amely elaltatja lelkismeretünket, és elnyomja, elnémítja szótönsően feltörő érzéseinket. Míg az aluljáróban fényes nappal agyonvernek egy embert, addig a továbbhaladók tucatjai, százei gondolkodnak így: Nem ismerem egyik embert sem. Miért avatkozzak közbe. Nincs közöm hozzá. Így fojtja el a társmegvédés heves érzelmi reakciókkal kísért készletét. Miért? Egy elég hatékonyan megnyilvánuló okoskodás, „értelmi funkció” miatt. Ez ugyanúgy a keményszívűség kategóriájába tartozik. Jézus ezt nevezi meg az elválások okának. Tehát nem egyszerűen egy érzelmi frigiditást, hanem az ilyen, fent bemutatott okoskodásunkat.

Javaslatok az ígéhírdetéshez

Most nem ajánlom, hogy az Agenda dölt betűs lózungjából indítsunk. Földi hivatásnak nevezni a házasságot? Kétséges, hogy a házasságban a hivatás-jelleg lenne az a konstans tartalom, ami évezredek óta töretlenül jellemezné. Komikus is lenne a házasságot földi hivatásnak nevezni a szószékről, főleg protestánsról. Jól mutatja ezt az a westfáliai közmondás, mely a katolikus házasság alapelvét így fogalmazza meg: „Mit korábban gyónnod kellett, esténként most azt kell tenned.”

Tisztában kell lennünk azzal, hogy ugyanaz az intézmény, jelen esetben a házasság, bizonyos korokban más és más jelentéssel ruházódhat fel. Ezt ugyan leszólhatjuk, mint korszellemet, de ez a templompadban ülő embereket nem fogja meggyőzni arról, hogy egy intézménynek feltétlenül ma is az a jelentése, mint mondjuk az Újszövetség idején.

Régi korokban a fennálló rend iránti elkötelezettség jele volt a házasság. Ez persze nem azt jelenti, hogy nem lett volna más tartalma, üzenete egy házasságkötésnek, de ezzel a jelentéssel feltétlenül felruházták. Másrészt az anyagi gyarapodás eszköze is volt. Az időszámítás kezdetén, Jézus idejében, Palesztinában már az első menstruáció után férjhez adták a lányokat. Akinek az volt a szándéka, hogy minél jobban betagozódjon a fennálló rendbe, az ahogy tehet, házasságra lépett. Aztán, ha társadalmi előmenetele és anyagi érdeke úgy kívánta, elvált és mást vett el feleségül. Ilyen általános viszonyok között talán nem csodálkozhatunk azon, hogy a nőtlenség alternatív életformaként szintén megtalálható volt Jézus korában. Akár úgy, mint a struktúra elleni látványos és keserves tiltakozás jelzése. Az esszénusok, a qumráni közösség, de talán még Keresztelő János nőtlensége sem más, mint az illegitim hatalom, a bűnös struktúra elleni demonstráció, és annak – a Messiás által irányított – megdöntésére való állandó lelki és testi (kultikus tisztaságot kívánó) készenlét.

Azt javasolom, használjuk ki azt a lehetőséget, hogy elmondhatjuk Jézus nőtlenségének igazi okait. Ilyen alapige esetén nem fog önkényesen előrángatott kérdésnek hatni az ígéhallgatók számára. Azért is tegyük ezt meg, mert ezzel sokkal többet foglalkoznak az emberek, mint amennyit a lelkésznek elmondanak róla. Felületesen szemlélve, úgy tűnhet, Jézus hasonló okok miatt nem nősült meg. Ne kerülje el a figyelmünket az, hogy Jézus milyen nyitott volt a nők iránt! Szóba állt velük. Mert négy szemközti maradni velük, mint a samáriai asszony története elmondja. Hagyta, hogy megérintsék, miként a vér folyásos asszony megtehet, vagy a bűnös nő, aki megkente kenettel. Nem félt attól, mint kortársai, hogy ezek az érintések tisztátalanná teszik. Attól sem tartott, hogy hírbe hozzák. A kor mércéjével mérve, Jézus szokatlanul közel engedte magához a nőket. Nem menekült a gyengédségüktől. Soha nem hátrította el közeledésüket arra hivatkozva, hogy meg kell őriznie tisztaságát. Az evangéliumokban sehol nem látjuk nyomát annak, hogy Jézus a nemi tisztaságot távolságtartással, elutasítással őrizte volna meg. Írott forrásaink alapján arra következtethetünk, hogy a nemiségről és tisztaságról eleve más fogalmi voltak, mint kortársainak.

Eugen Drewermann megfogalmazása szerint Jézusnál a másik nemhez való viszony nem esett szét a házasság, vagy a cölibátus dichotómiájára. Ne szerzetesként láttassuk őt, de ne is hagyjuk, hogy így gondolkodjanak róla! Főleg mi ne hagyjuk, protestánsok.

Miben segíthet egy-egy házasság megmentésében, meggyógyításában a nőtlén Jézus etikai követelése? Ma az ifjú házások első érzelmi krízisét 4-5 éves együttlét után élik meg, amit követhet még több másik. Házasságukat attól érzik fenyegetve, hogy házastársuk, vagy éppen ők maguk beleszeretnek valaki másba.

Az tud rajtunk segíteni, még az érzelmeink zűrzavarában, szexuális nyomorúságban is, aki tudja, mi lakik bennünk. Aki belülről ismer minket. Aki belső, és nem külső ismerettel közeledik hozzánk. Az olyanokat is képes meggyógyítani, akik mások szemében reménytelen eseteknek tűnnek. Jézus – „mint orvos”, ezt tette.

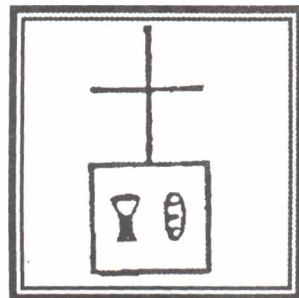
Sigmund Freud, az emberi érzelmek ismerője, e legismertebb pszichoanalitikus, érett férfikorától kezdve teljes szexuális absztinenciában élt. Minden energiáját a pácienseivel való foglalkozásnak szentelte. Az ő példája mintha azt sugallná, hogy az érzelmek egyre alaposabb és behatós megismerése mind jobban kiszorítja az érzelmek kielégítésére irányuló törekvést. A tapasztalatok azt mutatják, hogy a szexuális vágy, a felfokozott érdeklődés a másik nem iránt akkor csillapodhat és alakítható át a jóakarás és a türelem szenvedélyévé:

– Ha az érzelmeket megtanuljuk másnak látni, mint ellenállhatatlan, sorsszerű, megélést követelő, felettünk álló erőnek

– Ha elég gyanakvóak vagyunk a magunk érzelmeivel szemben, és kellően kíváncsiak a másikéval szemben

– Ha elég bátrak vagyunk ahhoz, hogy saját érzelmeink eredetét és a jelentését kutassuk

Gyülekezeti szolgálat – lelkészi közélet

BÁLINT LÁSZLÓ:

Visszaemlékezés egy különleges zenés áhitatra

Már hónapok teltek el azóta, hogy az óbudai evangélikus templomban – örökélet vasárnapján – a nagytarcsai JUBILATE ifjúsági énekkar és az erre az alkalomra alakult kamarazenekar zenés áhitatot tartott.

A meghívás jótékonyági hangversenyre szól, melynek bevétele a Városmajor Alapítvány a Szív- és Érbetegek Ellátására céljait szolgálta.

*

A meghívó alján egy mondat különös hangsúlyt adott ennek a rendezvénynek: "Az est karmesterei és igehirdetője sikeres szív-műtétjük után hálát adnak Istennek és köszönetet mondanak orvosainak, valamint a kórház személyzetének". E három személy közül - Szokolay Sándor - zeneszerző, Bálint József zeneiskolaigazgató, karmester mellett - a harmadik én vagyok. Mindhárman ugyanabban a kórházban, szinte ugyanannak a teamnek, orvosok és nővérek fáradhatatlan munkájának köszönhetjük újbóli egészségünket - természetesen Isten után. Hisszük, valljuk és tudjuk, hogy Isten az ő tudását, munkáját, elhivatottságukat és szeretetüket használta fel, hogy egészségünket visszakaphassuk. Egyikünk négy, másikunk három ill. egy éve kapott újra lehetőséget, hogy életünkkel és szavainkkal Isten szeretetét dicsőítsük és tetteit hirdessük. Az 57. Zsoltár versei jól kifejezik azt, amit amúgy is nehéz szavakba önteni:

*"Kész a szívem Istenem, kész a szívem arra,
hogy énekeljek és zengedezzek!
Magasztallak Uram, a népek közt,
zsoltárt zengek rólad nemzetek közt,
mert szereteted az égig ér, hűséged a magas fellegekig.
Magasztallanak téged a mennyben, Istenem,
dicsőítsenek az egész földön."*

A zsoltárró szavaival együtt mind a szólisták: Fülöp Zsuzsa, Nyilas Tünde, Fülöp Attila, Holló Csaba, mind a zenészek: Kovács Márta, a zenekar tagjai és nem utolsósorban az énekkar tagjai átéléssel, hálátelt szívvel és művészi előadásukkal mondtak köszönetet Isten végtelen szeretetéért. Talán ezért is volt olyan különös hangulata ennek az esetnek, amelyről még ma sem tudok meghatottság nélkül szólni.

Szokolay Sándor zeneszerző nemcsak saját művét vezényelte, hanem a zene, a szív és a hit kapcsolata címen vallott arról, hogyan élte és éli át naponta Isten megújító szeretetét, a Szentlélek munkája által. Időt kapott attól az Istentől, akinek kezében van az idő, ahogy ezt J. S. Bach felcsendülő 106. kantátája is kifejezi. Ezzel az idővel élhetünk hálaadással és visszaélhetünk vele. „Számomra a zene szent segítség a hit megvallására. Isten hálaadást kér tőlünk és nem kétségbeesett nyöszörgést. Aki tud naponta ünneplőbe öltözni Isten közelségében, másként éli meg ezt az életet. A köszív érzővé válik a másik iránt s ez Istent dicsőíti”.

Az igehirdetés gondolatai is a kantáta által megfogalmazott megállapításból indultak ki: „Ez az ősi törvény, ember meg kell halnod.” Ennek nemcsak örökélet vasárnapján, hanem életünk

minden pillanatában aktualitása van. Ma is, és most is, amikor arra kell készülnöm, hogy egy autóbalesetben tragikusan elhunyt fiatal házaspár hozzátartozóinak vigasztalást tudjak hirdetni, vagy a kórházban rákos betegséggel küzdő fiatalban a reménységet erősítem. Naponta szembekerülünk a mulandóság, az elmúlás kegyetlen törvényével, amikor bennünk minden az életet igenli. Lelkészeknek különösen is sokszor meg kell vívni magukban ezt a harcot, de meg kell vívniuk mindazoknak, akik közvetlen közelről szembesülnek a halállal. Akár úgy, hogy saját egészségük körül válságos állapotba, akár úgy, hogy közeli rokonságból veszítenek el valakit.

Velem együtt sokan mások is átérték szív-műtétjük előtt az isteni szeretet végtelen közelségét és erejét. Teljes békességben tapasztalhattuk meg, hogy e földön időnk csak akkor van, ha Ő adja, és ha Ő adja, azt céllal adja. Bizonyosak lehetünk az örök élet valóságában, mert amióta Jézus Krisztus ezen a földön járt, valóság, hogy „megtörte a halál erejét, és világosságra hozta a halhatatlanságot az evangélium által” (Tím 1,10). Bizonyosak lehetünk, hogy mind e földi életünk, mind örök életünk Isten kezében van.

A műtét óta is sokszor feltettem a kérdést: mi is ez a szív, mely tud hallatlanul szeretni és leírhatatlan módon gyűlölni, mérhetetlen áldozatot hozni másokért és elvetemült gonoszságokra és kegyetlenségekre képes? Változott-e a szívem/szívünk azáltal, hogy most egészségesebben dobog újra? A változást csak az motiválta: kihez kötődik, kinek az uralma alatt áll. Annak a Szeretetnek, Istennek a tulajdona-e, aki az élet forrása, vagy annak a hatalmaságnak, aki a káoszt és pusztulást munkálja. Ezért nem mindegy, hogy kihez tartozunk.

F. J. Haydn: Kleine Orgelmesse-jének és Gárdonyi Zoltán: Megszentelem e házat című kórusművének betanítása és vezénylése is Bálint József nevéhez fűződik, aki több kórust is vezet a nagytarcsai és a péceli gyülekezetben.

Az egyházzenei áhitaton résztvevőkben mély nyomot hagytak az alapítvány nevében megszólaló dr. Szabolcs Zoltán szívsebész szavai: „Valami olyasmi történt ma itt, amire nem voltunk felkészülve. Nagyon sokat kaptunk Önöktől. Intézetünk valamennyi munkatársa nevében meghajtom fejemet Önök előtt. Két gondolatot szeretnék elmondani azok közül, amelyek ma végigfutottak bennem. Amikor műtetre készülünk, előtte mindig néhány perce elcsendesülünk, és szembenézünk a betegséggel. De nemcsak a betegséggel, hanem a műtetre kerülő beteg hozzátartozóival, a családdal is. Most látom, hogy a család milyen nagy lehet. Azáltal, hogy ilyen nagy családok is vannak még manapság, ezzel óriási nagy felelősséget helyeznek a vállunkra. A másik, amit magam és kollegáim nevében is mondhatok, hogy mi nem tudjuk holnap ott folytatni, ahol péntek este abbahagytuk. Erőt kaptunk Önöktől, ugyanakkor borzasztó nagy felelősséget. Köszönöm Önöknek.”

Köszönjük Gáncs Péternek is – aki az est házigazda tisztét vállalta fel – a szervező, támogató munkáját, az énekarnak és a közreműködőknek szolgálatukat.

Köszönjük, hogy ezt az estet megtarthattuk: SOLI DEO GLORIA.

NYUGDÍJASOK EGYMÁSKÖZT

Mivel aktív lelkesztvéreink névsora (egyházmegyéenként) az évi Evangélikus Naptárban mindenki számára rendelkezésre áll, felvetődött a kérdés: nem lehetne-e a Lelkipásztorban közölni a jelenleg nyugdíjas státuszú lelkeszeink nevét és címét. Szívesen helyt adok ennek a kérésnek, s nem érzem bármilyen személyi jog megsértésének, hiszen a néven és címen kívül semmiféle más adatot (személyi számát, SZIG-számot stb.) nem közlünk, de esetleg elősegítjük, hogy volt évfolyamtársak, vagy méginkább kortársak legalább ennyit tudjanak egymásról és egymást levélben időnként fel tudják keresni. Mivel ez nem titkos névsor, kérem fogadják azzal a jószándékkal, amivel a szerkesztő ezt felkínálja. A lista az 1996 februári állapotot tükrözi. Az ABC rend kétszeri ismétlődésének semmilyen megkülönböztető jellege nincs.

Köszönöm megértésüket!

Szerk.

Név	Cím
Andorka Sándor	7100 Szekszárd, Ibolya u. 2.
Bachát István	2600 Vác, Eötvös u. 1.
Benczur Zoltán	2143 Kistarcsa, Zrínyi u. 22.
Biczó Ferenc	9400 Sopron, Házi Jenő u. 1.
Bohus Imre	2151 Fót, Petőfi S. u. 51.
Bonnyai Sándor	1192 Budapest, Mészáros L. u. 36. I. 4.
Botta István	2463 Tordas, Szabadság út 89.
Brehovszky Gyula	2711 Tápiószentmárton, Ady E. u. 41.
Cselovszky Ferenc	1011 Budapest, Gyorskocsi u. 10. fszt. 1.
Csepregi Béla	7045 Sárszentlőrinc, Petőfi u. 45.
Csonka Albert	9025 Győr, Pterfy Sándor u. 5.
Dedinszky Gyula	2631 Ipolydamásd, Fő u. 113.
Deme Károly	3532 Miskolc, Kabók L. u. 35.
Detre László	2310 Szigetszentmiklós, Baross u. 23.
Dubovay Géza	7400 Kaposvár, 48-as Ifjúsági u. 52/A.
Dóka Zoltán Dr.h.c.	2192 Hévízgyörk, Templom tér 3.
Dóka Zoltánné	2192 Hévízgyörk, Templom tér 3.
Egyházy János	9121 Győrszemere, Fő u. 6.
Endreffy Zoltán	4400 Nyíregyháza, Északi krt. 58. I. 5.
Farkas Lajos	6800 Hódmezővásárhely I., Lázár u. 25.
Ferenczy Vilmos	9023 Győr, Somogyi u. 38. I.
Ferenczy Zoltán	1174 Budapest, Bél Mátyás u. 21.
Galát György	1085 Budapest, Üllői út 24.
Garam Zoltán	2092 Budakeszi, Akácfa u. 4.
Garami Lajos	2660 Balassagyarmat, Arany J. u. 7. I. 2.
Gerhát Sándor	2143 Kistarcsa, Mária u. 17.
Győri János	2142 Nagytarcsa, Tessedik S. u. 4.
Hafenscher Károly dr.	1052 Budapest, Deák tér 4.
Hernád Tibor	8200 Veszprém, Kőhid u. 3. I. 4.
Hülvely Sándor	8500 Pápa, Rózsa Ferenc u. 6.
Józsa Márton	1085 Budapest, Üllői út 24.
Kendeh György	1113 Budapest, Edömer u. 4. II. 3.
Koppány János	5940 Tótkomlós, Rákóczi u. 16.
Koren Emil D.	1126 Budapest, Tartsay V. u. 7. I. 5.
Kovács Géza	9084 Győrság, Rákóczi u. 70.
Kovács Pál	5600 Békéscsaba, Achim ltp. M.28/1.
Krecsák Kálmán	4400 Nyíregyháza, Katona u. 5.
Krámer György	9422 Harka, Fenyves u. 8.
Kutas Elek	1121 Budapest, Szilassy u. 12. C. fsz. 2.
Lackner Aladár	7062 Keszthidegkút, Kossuth u. 44.
Madarász István	8630 Boglárlelle, Rózsa u. 6.
Madocsai Miklós	1015 Budapest, Ostrom u. 15.
Magassy Sándor	8439 Sikátor, Kossuth u. 16.
Marschalkó Gyula	1174 Budapest, Kölcsey u. 68.
Martos Ödön	1029 Budapest, Ördögárok u. 9.
Matuz László	1151 Budapest, Verezegyház u. 20.

Mezősi György
Milán János
Missura Tibor
Mátis István
Nagy Tibor
Nagybocskai Vilmos
Németh István
Németh Tibor
Ormos Elek
Pintér János
Puskás János
Pusztai László
Péter Jenő
Pálffy István
Pásztor Pál
Rácz Ernő
Scholz László
Schultz Jenő
Sikos Lajos
Simonfay Ferenc
Szabó Gyula
Szabó István
Szekeres Elemér
Szerdahelyi Pál

Székács Sámuel
Sümeghy József
Sághy Jenő
Takács Dánielné dr.
Tarjáni Gyula
Teke Zsigmond
Terei Endre
Tihanyi János
Tóth Sándor
Vancsó József
Veöreös Imre
Veöreös Imréné
Visontai Róbert
Vértesy Rudolf
Weltler Ödön
Zaveczky József
Zámolyi Gyula
Asbóth László
Balikó Zoltán
Bencze Imre
Benczúr László
Bodrog Miklós dr.
Bokkon Lajos
Bolla Árpád
Boros Lajos
Főnyád Pál
Gáncs Aladár
Gerhardt Pál
Görög Tibor
Horváth József
Karner Ágoston dr.
Keveházi László
Keveházi Lászlóné
Laborci Zoltán
Lehel Ferenc
Megyer Lajos
Muncz Frigyes
Nagy Gyula dr.
Nagy Ilona
Pintér János
Pintér Károly
Pintér Károlyné
Pröhle Károly dr.
Roszik Mihály
Selmeczi János dr.
Sólyom Károly
Tekus Ottó
Vető Béla
Zoltán László

1213 Budapest, Szent István u. 166.
2235 Mende, Andrassy u. 7.
1113 Budapest, Edömer u. 2. II.
1052 Budapest, Petőfi S. u. 6. III.
8000 Székesfehérvár, Távirdu u. 31/33.
7500 Nagyatád, Jókai lkt. 7. I. 23.
7100 Szekszárd, Kölcsey lkt. 10. fsz. 1.
8500 Pápa, Erkel F. u. 22.
7700 Mohács, Tompa u. 13.
5900 Orosháza, Győri Vilmos tér 3.
9121 Győrszemere, Bakonyér u. 28.
2011 Budakalász, Batthyány u. 19.
3855 Fancsal, Rákóczi u. 43.
5540 Szarvas, Somogyi u. 23.
1085 Budapest, Üllői út 24.
9915 Nádasd, Kossuth u. 66.
1111 Budapest, Budafoki u. 45. IV. 16.
1221 Budapest, Arany J. u. 88.
8500 Pápa, Széchenyi u. 13.
2235 Mende, Andrassy u. 7.
4032 Debrecen, Mikszáth K. u. 24.fsz.3.
1151 Budapest, Bogács u. 36.
9500 Celldömölk, Ifjúság tér 3.
9700 Szombathely-Olad, Kodály Z. u. 24. III. 10.
5540 Szervas I., Vajda Péter u. 14.
9346 Vasdosfa, Kossuth L. u. 13.
9025 Győr, Erfurti u. 16. mfszt. 2.
1052 Budapest, Párisi u. 2. III. 2.
3532 Miskolc Szamos u. 16.
8751 Zalakomár, Gyógyszertár
1223 Budapest, Rákóczi út 25.
1173 Budapest, Pesti u. 149. VII. 8.
8500 Pápa, Korona u. 45.
1131 Budapest, Tatai u. 98. L. II. 7.
1089 Budapest, Vajda P. u. 43/B. fsz. 6.
1089 Budapest, Vajda P. u. 43/B. fsz. 6.
1181 Budapest, Bókay Á. u. 25.
7200 Dombóvár, Bezeredy u. 5.
9400 Sopron, Frankenburg út 1.
8315 Gyenesdiás, Béke u. 57.
9200 Mosonmagyaróvár, Ivánffy E. 15.
2840 Oroszlány, Alkotmány u. 46.
7627 Pécs, Dózsa Gy. u. 45.
1025 Budapest, Mikszáth u. 7.
1118 Budapest, Rákóczi u. 20. V. 18.
1027 Budapest, Mártírok útja 64/B.V.6.
1081 Budapest, Köztársaság tér 23.
1152 Budapest, Régi Főti út 73.
8314 Vonyarcvashegy, Kossuth u. 13.
8800 Nagykanizsa, Csányi u. 8/a.
1106 Budapest, Mádi u. 169. IV. 19.
2143 Kerepestarcsa, Mária u. 17.
1036 Budapest, Lajos u. 113. I. 4.
8251 Zánka, Rákóczi u. 120.
1161 Budapest, Hősök tere 11.
9730 Kőszeg, Malomárok u.
1024 Budapest, Fillér u. 6. III. 13.
9700 Szombathely, Bem u. 29.
4400 Nyíregyháza, Sóstói u. 7/a. fsz. 1.
1124 Budapest, Némethölgyi u. 60.fsz.2.
1118 Budapest, Bakator u. 10-12.
4032 Debrecen, Jerikó u. 10. II. 18.
9700 Szombathely Kisfaludy u. 31.
1195 Budapest, Árpád u. 5/b. V. 16.
1113 Budapest, Villányi u. 38.
2730 Albertirsa, Pesti út 106.
1088 Budapest, Karácsony S. u. 31-33.
7030 Paks, Táncsics M. u. 12. II. 7.
9025 Győr, Petőfi tér 2.
1085 Budapest, Üllői út 24.
9400 Sopron, Winkler u. 2.

„ÉRTÉKEINK ÉS MÉRTÉKEINK”

– Beszámoló az idei országos papné csendesnapról –

Március 23-án került sor a Lelkészfeleségek Országos Találkozója a Deák téri Evangélikus Gimnáziumban. A csendesnapra az ország minden tájáról érkeztek papnék, lelkésznők és néhány férj is megtisztelte jelenlétével az összejövetelt. Külön örömünkre szolgált, hogy a Bajorországi Evangélikus Egyház meghívásunkra két papnét küldött hozzánk, akik közelebből is megismerhették hazánkat, egyházunkat és a gyülekezetek életét a fővárosban és vidéken egyaránt – ezzel is megerősítve a Bajor Tartományi Egyház és a Magyarországi Evangélikus Egyház közötti partnerségi és testvéregyházi kapcsolatokat.

A csendesnap résztvevőit az Északi Egyházkerület püspöke, D. Szék Imre köszöntötte. A nap programja túlnyomórésztben az önismeret témaköréhez kapcsolódott: *Ki vagyok én?* – Értékeink és mértékeink életünk és szolgálataink minden területén.

A nyitó áhitat alapigéje Márk 12,41-44 (Az özvegyasszony két fillére) volt. Az elhangzottakból egy gondolat igazán fontos és hangsúlyos: Életünkben, papné szolgálatunkban nem a mennyiségi, hanem a minőségi munkavégzés a fontos. A példázatbeli özvegyasszony sem kvantitativ, hanem kvalitatív adott sokat. Jézus értékrendjében a kicsi, a kevés is sokat ér. Olyan jó lenne, ha a mai, fokozott teljesítményekre, mennyiségi több-re épülő világban ez a jézusi értékrend szolgálna útmutatóul! A bemutatkozást követően erlangeni vendégünk, Frau Kleefeld tartott előadást „Szolgálat és önmegvalósítás az egyházban” címen. Előadónk szólt arról, hogy a harmincnégy évvel ezelőtti Bajorországi Evangélikus Egyházban és a gyülekezetekben mennyire nehéz volt a tradicionális elvárásoknak megfelelni, valamint beszámolt missziói szolgálatukról, arról a Tanzániában eltöltött nyolc esztendőről, amely egyaránt gazdag volt örömteli és fájdalmas eseményekben. Véleménye szerint az önmegvalósításra nincs recept, mert az bizonyos életszakaszokban eltérően alakul és szoros összefüggésben van a mindenkori környezettel.

Az előadás után kikapcsolódásképpen énekeket tanulhattunk Szék Imréné vezetésével, majd langenzeni vendégünk Frau Winter előadását kísérhettük figyelemmel. Az előadás témája: „A papnék munkájának lehetőségei Bajorországban”. Előadásában Frau Winter praktikus ötleteket adott a gyülekezetépítő munkához. Kisgyermekes anyaként látott hozzá a babamama körök kialakításához. Ebben a munkában jelentős eredményeket ért

el. Jelenleg a női kört vezető gyülekezetben.

A papné szolgálat küzdelmes és könnyedebb, vidámabb pillanatait elevenítette fel szituációs játékunk, melynek ötletadója Balogh Judit volt. A játék kifejező volt és önmagáért beszélt. Megmutatta, bármilyen sok is legyen a tennivaló, mégis mi választunk teljes felelősséggel az elvégzendő feladatok közül. A délelőtti utolsó programja dr. Pálhegyi Ferenc előadása volt. Az előadó kedves, humorral fűszerezett előadásában elmondta, milyenek vagyunk mi nők, papnék valójában, hogyan segítjük férjünket lelkési munkájában, hogyan oldhatunk meg konfliktusokat és egyéb problémákat türelemmel és szeretettel.

A délután a *pestszenterzsébeti hittanosok* pantomimjával vette kezdetét. Ezt követték a csoportos beszélgetések, melyeknek témái a következők voltak: Értékeink és mértékeink – férjünkkel való kapcsolatunkban, – hivatásunk és családi életünk feszültségében, – gyülekezeti szolgálatunkban, – és nyugdíjaskorunkban. Ki-ki a neki tetsző csoportot választhatta, ahol meghitt hangulatban személyes élmények és vélemények hangzottak el. A

plenáris beszámoló utáni úrvacsorával egybekötött záró istentiszteleten Smidéliuszné Drobina Erzsébet surdi lelkésznő hirdette Isten ígését 2Móz 3,14 alapján.

Szükség van-e papné csendesnapokra? A válaszom: Igen! Fiatal lelkesfeleségként örömmel tapasztaltam, hogy őszintén és nyíltan, baráti légkörben beszélgethettünk mindarról, ami egyéni életünkben és egyházi szolgálatunkban fontos és örömteli. Ugyanakkor szó esett fájdalmainkról, gondjainkról, bajainkról is, anélkül, hogy egymást megbántottuk volna. Összejövetelünk alkalmat adott az ismerkedésre, találkozássra, tanulásra, együtt-gondolkodásra és természetesen a kikapcsolódásra is. Egyesek szerint az önmegvalósítás recsegő lemez már, mégis volt mondanivalója a résztvevőknek és előadóinknak is. Biztatom mindazokat, akik félelmeik, kétségeik és fenntartásaik miatt maradtak távol, jöjjenek el a jövő évi találkozóra, amely remélhetőleg a mostanihoz hasonlóan mindannyiunk felüdülését, épülését, gazdagodását szolgálja lelkieken és szellemikben egyaránt!

Vári Krisztina

Épülő szeretetotthon Kiskőrösön

A gyülekezet régi álma, hogy az álmossított és kisajátított épületek helyett újat építsen. Másra nem gondolhatott, mint szeretetotthonra. Hosszú viták után 1988-ban a város szélen, kőhajításnyira a Kiskunsági Nemzeti Parktól a várossal egyetértésben sikerült az otthon helyét meghatározni. Azonnal elkezdődött a tervezés. 1990. augusztusában megtörtént az első kapavágás. Hatalmas gépek között, deszkából összeácsolt kereszt alatt kérte a gyülekezet Isten áldását a munkára. A következő években nagy kérdés elé került a gyülekezet. A kárpótlás útján újra iskolához-jutás lehetősége csillant fel. Végül dönteni kellett, a megkezdett építkezést folytatjuk, vagy az iskolát vesszük vissza. A kettőt együtt nem tudtuk felvállalni. A döntés a már megkezdett építkezés mellett maradt. Újabb fordulatot jelentett az építkezésben, amikor az iskola helyett nem épületeket, hanem pénzbeli kárpótlást kaptunk.

Az épület 10 egymáshoz illeszkedő, de önálló – egyenként 78 m² – házakból áll. Egy épületben 5 személy kap otthont. Ezzel egy családi modellt szeretnénk megvalósítani. Ekkora terüle-

ten él egy család. Ők talán 20-30 évig hordozzák egymás terhét, és osztoznak egymás örömeiben. Itt lehetséges, hogy Isten csak egy-két évet ad, s lehet, hogy a sok hányattatást megélt idős testvérnek ez lesz a család.

Két házban olyanoknak szeretnénk helyet biztosítani, akiknek csak átmenetileg van szükségük segítségre, betegség után megerősödve újra a saját otthonukban élhetnek tovább.

Néhány pillanatképet nézzünk meg a munkák végzéséről. Az alapozáshoz a betonvas szerelést mi készítettük. Öröm volt látni az idős testvéreket, akik életükben először végeztek ilyen munkát. A szeretet sokmindenre megtanítja az embert. Mindennap 20-30 ember dolgozott, a kőművesek meghosszabbított műszakkal tették lehetővé az egésznapos munkát. Délben közös ebédnél gyűjtöttünk erőt a további munkához. Minden délből egy család vendégei voltunk. Eljött október 28-a. Erre a vasárnapra tűztük ki az alapkövetélt ünnepét. A leendő otthont Urunkról „Jópásztornak” neveztük el. A taxisblokádnak ellenére sokan gyülekeztünk össze. A szomszéd gyülekezetből földutakon, a szőlők között érkeztek a

testvérek. Püspök úr vonattal, a marosvásárhelyi testvérek pedig előző nap autóbusszal érkeztek hozzánk.

Télen főlíasátor alatt folyt a munka. Egy évvel később Németsországban egy kedves barátom irodájában az íróasztala fölött megpillantom az alapkötletre hívó levelünket. Nem tudtam elmenni – szabadkozott – de mindennap imádkozom értetek, hogy felépüljön. S átadta az ő szeretetotthonuk ünnepi istentiszteletének offertoriumát.

Egy a volt NDK-ban működő szeretetotthon éveken át megrendelte a javításhoz, fejlesztéshez szükséges anyagokat. S mindezt egyszerre, a két országrész egyesítése előtt néhány héttel kapták meg. A hiányból bőség lett. Sokat segítettek nekünk az ajándékokkal.

Egy másik gyülekezetből a karácsonyi vásár bevételét küldték el nekünk. A gyülekezet tagjai is adakoznak. Van ezer és százezer Ft-os adomány is. An-

nak örülünk, hogy a gyülekezet magának érzi. Bízunk benne, hogy a működő otthont is olyan szeretettel hordozzák, mint az épülőt.

A főépület 1995. okt. 23-ra sapkát is kapott szép Bramach-cserépből. Az ebédlő, díszes mennyezeti kiképzéssel egyben kápolnája az otthonnak, eddigre elkészült. Vasárnap terveztük az átadást. A meghívók szétfutottak már. Csütörtökön nagyon elkésedtem. Itt botrány lesz. A kivitelező biztatott. Ne aggódjon, addig van még 72 óra. Péntekre általános takarítást hirdettünk meg. Erre a napra két család készítette az ebédet. 50 személyre számítottunk. 10 órákor a gondnok bácsi elküldött, szóljak az ebédet készítőknak, hogy 80-an vagyunk. A mosogatásnál kiderült, hogy 102-en voltunk. Kezdem reménykedni. A kivezők teljes felvonulással késő estig dolgoztak. Szombaton, igaz villanyfénynél, de fel-

kerültek a függönyök is a helyükre. Vasárnap délután átvette a gyülekezet a szép imaházat. Azóta minden vasárnap 50-60 testvér énekel, imádkozik, igét hallgat ebben a teremben.

Szeretnénk még ebben az évben a részleges beindulást. Négy ház már tető alatt várja a szakmunkásokat és a jó időt. Így először 20 személlyel kezdenénk a munkát, s építenénk tovább. Négy gyülekezeti nővér látogatja a magukra maradt időseket. Ez a szolgálat később is fontos kiegészítője lesz a működő otthonnak.

Amikor elkezdtek a munkát, úgy gondoltuk, hogy pár év alatt elkészülünk vele. Sajnos, azóta az egyre romló gazdasági körülmények ezt nem tették lehetővé. Most úgy látjuk, hogy összességében részleges beindulással elkezdődhet mégis a munka az otthonban.

Szabó Vilmos

Pastoralkolleg, Neuendettelsau

Themen und Termine 1996/97

26.6.-10.7. 1996
(391. Kurs)
Leitung: Schlumberger

Lust zu schreiben
Eine Werkstatt mit eigenen Texten
mit dem Dichter und Schriftsteller
Heinz Kattner, Lüneburg

8.1.-22.1.1997
(397. Kurs)
Leitung: Dietzfelbinger

“Sie können aber gut predigen!”
Eine Einladung, über die eigene Verkündigung nachzudenken und sich mit anderen auszutauschen
mit Pfarrer Gottfried Stoll,
Neuendettelsau

10.7.-24.7. 1996
(392. Kurs)
Leitung: Dietzfelbinger

Wovon wir zehren
Geistliches Leben in der
Begegnung mit dem Fremden mit
Prof. Dr. Fulbert Steffensky
Hamburg

22.1.-5.2.1997
(398. Kurs)
Leitung: Schlumberger

“Manchmal bin ich der Boss”
Ein Seminar zur Führungskompetenz
mit Prof. Dr. Karl-Wilhelm Dahm,
Münster

18.9.-2.10.1996
(383. kurs)
Leitung: Dietzfelbinger

Vor und in Katastrophen bewahrt
Schöpfung und Chaos im Alten
Testament
mit Prof. Dr. Jörg Jeremias, Marburg

18.2.-8.3.1997
(399 Kurs)
Leitung: Schlumberger

Der eine Gott - der gleiche Gott?
Vorbereitungswoche in Neuendettelsau- Begegnungen in
Jerusalem - Einfach leben im Kloster
Tabgha/Galiläa
mit Pfarrer Peter Hirschberg,
Jerusalem
DM 950,- Selbstbeteiligung
erbeten. In Jerusalem und Tabgha
Halbpension mit
Unterkunft in Mehrbettzimmern

9.10.-23.10.1996
(394. kurs)
Leitung: Schlumberger

Wenn Er aber kommt - ?
Apokalyptische Horizonte
im Neuen Testament mit Prof. Dr.
Wolfgang Stegemann, Neuendettelsau

26.2.-12.3.1997
(400. Kurs)
Leitung: Dietzfelbinger

Die Erfindung der Religion
Jüngstes Gericht - Kulturelles
Gedächtnis - Heilige Schriften
mit Prof. Dr. Jan und
Prof. Dr. Aleida Assmann,
Heidelberg

23.10.-27.10.1996
(Kurzkurs) Leitung: Pfarrer
Gottfried Stoll,
Neuendettelsau

Herausforderung Naturwissenschaft
Interdisziplinäres Gespräch
mit Kirchenrat Erhard Ratz
(Institut für Technik-Theologie-
Naturwissenschaften, München) und
Fachreferenten

12.3.-16.3.1997
(Kurzkurs)
Leitung: Dietzfelbinger

Die Rede der Reden
Jesu Bergpredigt für Zeitgenossen
mit Prof. Dr. Hans Weder, Zürich

24.10.-8.11.1996
(395. Kurs)
Leitung: Dietzfelbinger

**Religionsgeschichte und
Orthodoxie auf Zypern**
Studienkurs mit Vorbereitungswoche
im Schwesternhaus
Neuendettelsau
mit Dekan Klaus Zillich, Pappenheim
DM 700,- Selbstbeteiligung erbeten.
In Zypern Halbpension mit Unter-
bringung im Mehrbettzimmern.

4.11.-16.11.1996
(396. Kurs)
Leitung: Schlumberger

Alle neune
Sich selbst und andere vor Gott
besser verstehen durch das
Enneagramm
mit Frau Marion Küstenmacher,
Gröbenzell

*

A tanfolyamokon való részvétel ingyenes. Az utiköltséget az Intézet téríti.
Jelentkezni lehet – a kívánt tanfolyam időpontja előtt legalább két hónappal – az Északi Egyházkerület Püspöki Hivatalában: 1125 Budapest, Szilágyi Erzsébet fasor 24.

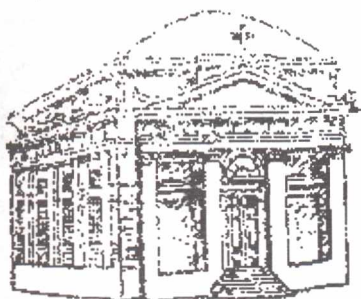

6.

BUDAPESTI BACH-HÉT

a Deák téri
evangélikus templomban
1995.

május 29-től
június 4-ig

A hangversenyek 19 órakor
kezdődnek

Templomunk hagyománya szerint
a zeneszámok között rövid
igehirdetés hangzik el.

A BACH-HÉT

művészeti vezetője

KAMP SALAMON

Rendezője a

**PESTI EVANGÉLIKUS
EGYHÁZ**

1052 Budapest, Deák tér 4.
T: 117-3413

A BACH-HÉT támogatói:

**MAGYAR BACH TÁRSASÁG
PRO HELVETIA ZÜRICH**

**HOTEL GELLÉRT
FŐVÁROSI ÖNKORMÁNYZAT
KULTURÁLIS BIZOTTSÁGA**

HYPO-BANK Hungária Rt.

A belépés díjtalan,
adományokat köszönettel elfogadunk.

június 4. vasárnap

H-MOLL MISE

közreműködnek:

Zádori Mária – szoprán

Gémes Katalin – alt

Marosvári Péter – tenor

Korpás Ferenc – basszus

Trajtler Gábor – orgona

**LUTHERÁNIA ÉNEKKAR
MAGYAR SZIMFÖNIKUS
ZENEKAR**

Vezényel:

KAMP SALAMON

**A Dunaújvárosi Evangélikus Gyülekezet
nevében szeretettel hívjuk
a Lelkipásztor Olvasóit
TEMLOMSZENDELÉSI
ÜNNEPSÉGÜNKRE!**

**Isten történelemalkító kegyelméből és a
testvéri szeretet támogatása révén,
EVANGÉLIKUS TEMPLOMUNKAT és
GYÜLEKEZETI KÖZPONTUNKAT
szenteli föl D.dr. Harmati Béla püspök úr
1996 május 25-én du. 3 órakor.**

**Helye: DUNAÚJVÁROS,
Szilágyi Erzsébet út – 62-es út kereszteződése.
(Az 1848-as Emlékművel átellenben)**

A közeljövőben magyar nyelven is megjelenik

**Joachim Scharfenberg:
Bevezetés a lelkipásztori pszichológiába**

(Einführung in die Pastoralpsychologie)
című könyve.

A kötet könyvesbolti forgalomba csak korlátozott
példányban kerül.

A könyv bolti ára: 1.980 Ft.

Lelkészek, hitoktatók, teológus hallgatók, tanárok
ha a könyvet közvetlenül a kiadótól rendelik meg
kedvezményesen, 990 Ft-ért juthatnak hozzá
a műhöz.

Előjegyzését a következő címre küldheti be:

ASTRA, Siófok, Pf. 117. 8601

*Előjegyzését visszaigazoljuk, a könyvet megjelenés
után utánnvétellel postázzuk.*

PÁLYÁZAT KIÍRÁS

Az Ökumenikus Tanulmányi Központ az alábbi
pályázatot hirdeti meg:

1. A pályázat témája: „Az ökumenizmus alakulása a
római katolikus egyházban a II. Vatikánai Zsinat óta”
(Figyelembe veendő: a II. Vatikáni Zsinat
ökumenikus határozatai, összehasonlítva a korábbi
római katolikus hivatalos állásponttal. A pápák
megnyilatkozásai, XXIII. János, VI. Pál, I. János
Pál, II. János Pál enciklikái, apostoli levelei és más
dokumentumai; Keresztény Egység Pápai Tanácsa
állásfoglalásai; az Ökumenikus Direktórium – 1991
a jelentősebb dialógusok eredményei; mértékadó
ortodox, protestáns, római katolikus teológusok
témával kapcsolatos megnyilatkozásai.)
2. A kézirat szabvány gépeléssel nem lehet több 50
oldalnál, nem lehet kevesebb 20 oldalnál.
3. Beküldési határidő: 1997 április 30.
4. A pályázat beküldendő jellegével az Ökumenikus
Tanulmányi Központ címére (Bp. 1114 Bocskai út
15.).
5. A beküldött pályázatokat ökumenikus bizottság bírál
el 1997. június 30-ig.
6. Pályadíjak: I. díj 50.000,- Ft;
II. díj 30.000,- Ft;
III. díj 20.000,- Ft.
7. A díjnyertes tanulmányok közlési jogát
az Ökumenikus Tanulmányi Központ fenntartja

Mennonita konferencia-házban laktam (Fredeshiem) ÉK-Hollandiában Steenwijkben f. év április 8-13-ig

A német (benschheimi) Felekezeti Kutató Intézet évi rendes konferenciáján vettem részt. Programunkon kívül a genius loci-nak megfelelő tájékoztatást kaptunk a most 500 éve (1596) született Menno Simons életéről, kalandos sorsáról és hatásáról. Luther kortársa az anabapták egyik vezére rk. papból lett vallási csoportjának egyik vezéralakja a Schlottheimi Hitvallás képviselője. Frieslandban, É. Németországban Oroszországban és az USA-ban gyakorolt hatást. Ma kb. 700.000 mennonita keresztény él szerte a világon, radikális jézusi tanítványgot követelve, visszavonult, fegyelmezett életben: „aktív szentség”-t – ahogyan a szigorú református professzor, dr. Leo J. Koffman kifejezte tájékoztató előadásában. Milyen keveset tudunk róluk!

